

daima edebiyat

zamanda iz bırakan bengi söz

Vüs'at O. Bener
Özeldir Çünkü
MUHAMMET ERDEVİR

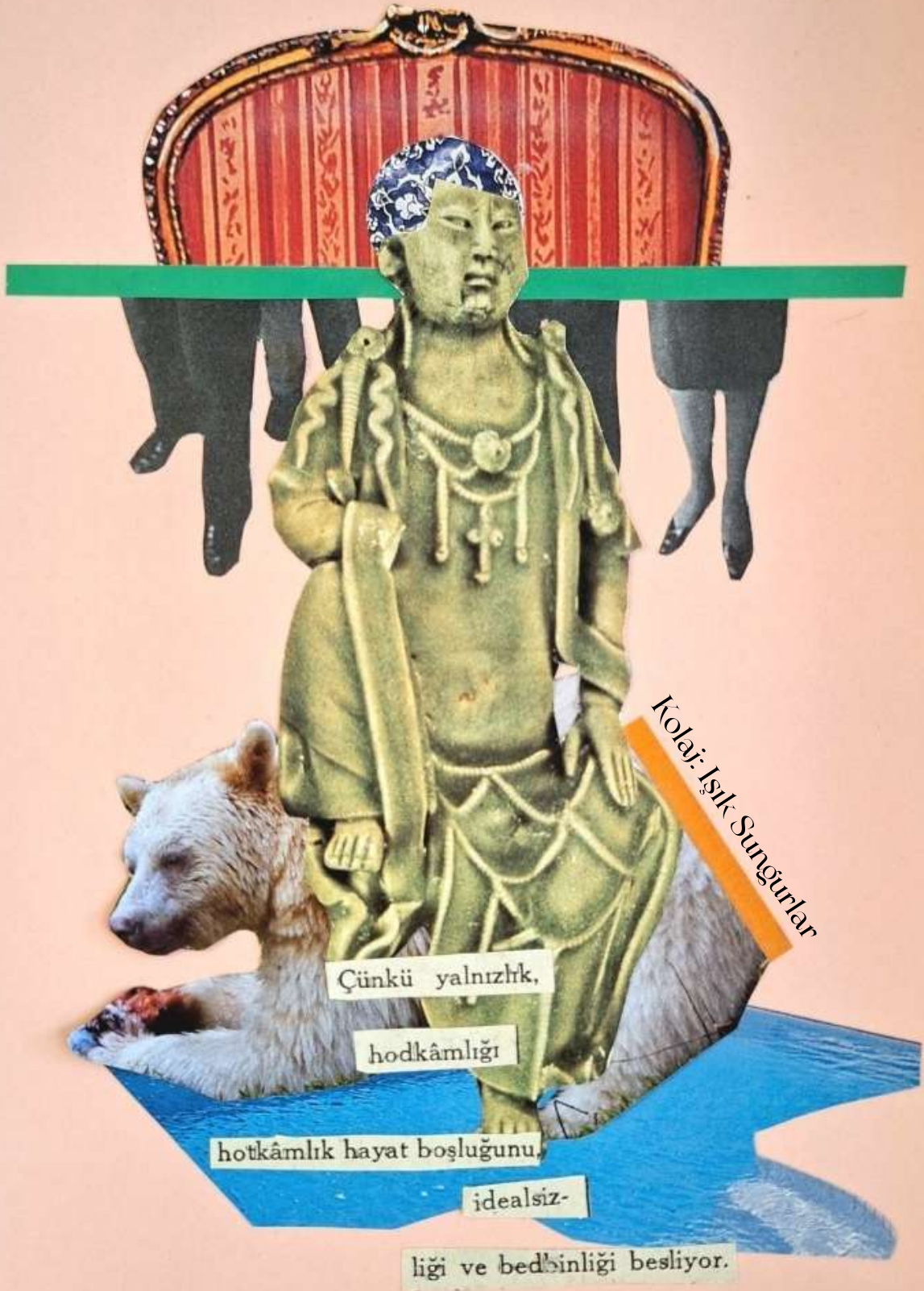
Kitap Mekân
SELMAN DİNLER & FATMA İÇYER

Şiirülke
NURAY ALPER & KADİR TEPE

Sözaltında
DOĞUMUNUN 110.
YILINDA ORHAN KEMAL

21

Kolaj: Işık Sungürlar

Çünkü yalnızlık,

hokkâmîliği

hokkâmîlik hayat boşluğunu,

idealsiz-

liği ve bedbinliği besliyor.

daima edebiyat

KÜNYE

Daima Edebiyat dergisi, aylık kültür, sanat, edebiyat dergisidir.

Daima Edebiyat matbu olarak yayımlanır. Yayımlanan yazı ve şiirlerin telif hakkı ve hukuki sorumluluğu yazarına/şairine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Yayın Türü: İki Aylık, yerel, süreli

ISSN: 2822-7077

Yıl: 3 Sayı: 21

Mart-Nisan 2024

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Muhammet ERDEVİR

YÖNETİM YERİ: Akkent Mah. 134013 No.lu Sokak Şahinbey/GAZİANTEP

Yayın Yönetmeni: Muhammet Erdevir.

Yayın Kurulu: Ahmet Menteş, Çağlar Sarıtaş, Merve Yurtsever, Suzan Yörük.

İletişim: dergi@edebiyatdaima.com

 / [daimaedebiyat](https://www.edebiyatdaima.com)
www.edebiyatdaima.com

Kodu okut, dergiyi indir

İçindekiler

İÇ LUGAT, DIŞ LUGAT VE BİRBİRİMİZİ
ANLAMAK ÜZERİNE

5 Handan Acar Yıldız

Özeldir Çünkü

VÜS'AT O. BENER ÖZELDİR ÇÜNKÜ...

7 Muhammet Erdevir

Kitap-Mekân

BİR PARÇA HUZUR LÜTFEN

9 Fatma İçyer

Kitap-Mekân

GİZLİ KALMIŞ BİR İSTANBUL MASALI

11 Selman Dinler

Şiirülke

Çağrının Pitoreski Şiirinin Öyküsü

14 Nuray Alper

Şiirülke

İnsan Doğarken ve Ölerken Çıplaktı: Ne Kadar Açık

17 Kadir Tepe

Sözaltında

DOĞUMUNUN 110. YILINDA ORHAN KEMAL

Işık Öğütçü ile Babası Orhan Kemal Üzerine Söyleşi

Suzan Yörük: İnanıldığı Doğruların Adamı Orhan Kemal

Merve Yurtsever: İnsan, Doğa ve Sözcüklerin Sonsuzluğu

19 Orhan Kemal: Nasıl Yazıyorlar?

Soruşturma | Turgut Uyar Neden Büyük?

Hazırlayan: Mert Mevlüt Gökçe

Hasan Bozdaş, Ertuğrul Rast, Eray Sarıçam,

103 Emre Demir, Enes Talha Tüfekçi, Harun Yakarer

Hüseyin Kılıç	35	Beş Yüz Öpücük
Fatma Türk	37	Kanatlarımın Doğuşu
Sümevra Karabekiroğlu	39	Fiyakalı Rubumdan İstımdat
Yusuf Dürmüş	42	Yara Bandı
Emame Akman Harmancı	45	Neredeydi Gururun?
Serap Kılınçoğlu	48	Sıfır Noktası
Berrin Yüksel	51	Şah Damarımdan Vur Sevgilim
Robert Bly	55	Sevgili Olduğumuzda
Abmet Menteş	56	Urlu Bir Huzur
Seber Özkök	57	Hürriyet
Vahdettin Oktay Beyazlı	58	Gövdemde Kudret Budağı
Adnan Semih Dumlupınar	59	Hatırladığım Bir Yaz Gününden Sonra
Arife Özden	60	Ömrün Hasat Zamanı
Muhammet Erdevir	61	Demirden Kapı
Ayşe Şafak Kanca	62	Yanılsamalar
Burhan Tuz	63	Her Şeye Yetebilse Sözlerim
Büşra Badeci	64	Çıvgın Çıglık
Esra Sönmez	65	Hare
Hatice Nisan	66	Bizi Geçen Her Şeye
İsmail Kuray	67	Basit Hikâyelerden Bir Yeryüzü Hikâyesi
Ömer Keser	68	Yeni Başlayanlar İçin Felsefe Tarihi
Sevda Altınkaya	69	Pelikanlar İçin Bir Bumerang
Fatih Çatma	70	Rubsatsız Tanrılar
Funda Süyyür	71	Sayıklamalar
Faik Öcal	73	Kış Bahçesi
Nevin Ulusoy	75	Tanışma
Esmâ Sefalı	78	Ses
Semanur Bozok	80	Misafir
Perihan Pancaroglu	83	Bulanık Yeşil
Suat Savur	85	Kafesteki Hayatlar
Hatice İbiş	87	Kuzab
Gülây Leylek	90	İz
İsmail Uluöz	94	Gelenek
Davut Elçi	96	Mecburi Bir Ölüm
Sena Nur Uslu	99	Aşk İçin Savaşmak
Ülker Gündoğdu	106	Doğanın Başyapıtı: İsviçre... İsviçre'nin Başyapıtı Heidi'ye Mektup

Okura Not

Daima Edebiyat, 2018 yılından bu yana web ortamında edebiyatseverlere ulaşan, 2022'de e-dergi olarak ve ardından 2023'te matbu formatta yayın hayatına devam eden özgün bir kültür, sanat ve edebiyat dergisidir. Mart-Nisan 2024 tarihli 21. sayısı ile okurlarının karşısına çıkan bu yayın, Gaziantep'ten yola çıkarak Türk edebiyatına önemli isimler kazandırmıştır. Ülkü Tamer, Onat Kutlar, Mitat Enç, Cahit Tanyol ve Ahmet Ümit gibi ustaların mirasını yaşatmayı amaçlayan Daima Edebiyat, "zamanda iz bırakan bengi söz" mottosuyla, edebiyatın sürekliliğine ve kalıcılığına vurgu yapıyor.

Dergimiz her sayısında, edebiyatın çeşitli dallarından özenle seçilmiş eserleri ve yazarları ağırlıyor. Okurlarımıza her sayıda şiir, öykü, eleştiri, inceleme ve röportaj gibi türlerde zengin bir içerik sunuyoruz. Okurlarına edebiyatın derinliklerine yolculuk yapma fırsatı veren Daima Edebiyat, aynı zamanda genç yazarlara da kendilerini ifade edebilecekleri bir platform sağlıyor.

Daima Edebiyat, sanat ve edebiyatın evrenselliğini ön plana çıkararak farklı kültürlerden eserleri ve yazarları Türk edebiyatseverlerle buluşturuyor. Daima Edebiyat'ın sayfalarında, ulusal ve kanonik ölçekte edebiyatımızın nabzını tutan yazılar, eleştiriler ve sanatsal değerlendirmeler bulabilirsiniz.

Her sayıda, edebiyatın ve sanatın farklı yönlerini keşfeden Daima Edebiyat, okurlarına sadece okuma zevki sunmakla kalmıyor, aynı zamanda düşünmeye ve sorgulamaya davet eden bir içerikle, zihinlerde iz bırakıyor.

Gaziantep'ten tüm Türkiye'ye, oradan da tüm dünyaya seslenen bu dergi, edebiyatın ve sanatın sınırsız dünyasında kendine özgü bir yer edinmiştir. Edebiyatın geçmişten geleceğe taşınan evrensel değerlerini savunan ve bu değerlere yeni soluklar getiren Daima Edebiyat, her sayısı ile okurlarına edebiyatın zamansız dünyasında benzersiz bir yolculuk vaat ediyor.

daima edebiyat
zamanda iz bırakan bengi söz

İÇ LUGAT, DIŞ LUGAT VE BİRBİRİMİZİ ANLAMAK ÜZERİNE

Handan Acar Yıldız

CODA (Children of Deaf Adults), dünya üzerinde işitmeyen ebeveynlerin işiten çocuklarına verilen ad. Neden bu çocuklar için ayrı bir tanıma ihtiyaç duyulmuş? Onları diğer çocuklardan ayıran ne? Bu çocukların özelliği dünyaya doğal bir translator (çevirmen) olarak gelmeleri. Anadillerini çekirdek aile dışında öğrenmeleri, konuşabildikleri halde ilk muhatap oldukları dilin işaret dili olması. Çok kısa bir süre sonra ebeveynlerinin ebeveynleri haline gelmeleri. Biri çıt çıkmayan sessizlikte diğeri gürültülü olmak üzere iki evren arasında köprü olmaları. Bir nevi çift lugatle yaşamaları. Bir şeyi gerçekten bulabilmek için onu en bir kez kaybetmek gerekiyor hayatta. Yani yokluğunu derinden hissetmek lazım. Dil ve dilsizliğin ne demek olduğunun en iyi şekilde idrak edilebileceği durumlardan biri CODA olarak doğmak. Bunun hissedilebileceği ikinci durum ise turist olarak dahi gidilse bulunulan yerin dilini bilmemek. Kendine ait dil ile çevrendeki çoğunluğun dilinin farklı olması. İnsanın kendi kendinin çevirmeni durumunda olması. Sokağa çıkarken dilsizleşme. En basit şeyi dahi ifade etmek gerektiğinde hangi işaretlerden ya da kelimelerden yararlanabileceğini zihninde tartmak. Çift lugatlı hâle gelmek, sürekli bir çevirmen durumuna geçmek. Bunun üçüncü örneğini ise sanatla iştiğal eden kişiler oluşturur.

Temelde her insan iç ve dış olmak üzere iki lugate sahiptir. Her olay karşısında toplumun yorumunun yanı sıra kişinin bizatihi bakış açısının devreye girmesi gibi herhangi bir kavramın toplumsal karşılığının yanı sıra kişiye mahsus karşılığı vardır. Çoğu kişi sıradan yaşamın hengâmesinde bu farkı sezemez. Sezse dahi çatışmasını yaşamaz. Edebiyatçı ise bu iç ve dış lugatı önce idrak eder. Okudukça ve kelimelerle haşır neşir olma süresi arttıkça bu ayırım büyür. Yazar kendi lugatı ile ortak lugat arasında doğal bir çevirmene dönüşür. William L. Randall, “Bizi Biz Yapan Hikâyeler”in girişinde şair Muriel Rukeyser’den şu alıntıyı yapar: “Evren hikâyelerden oluşur, atomlardan değil.” Buna şu vurucu yorumu ekler: “Benliklerimiz de atomlardan değil hikâyelerden oluşur.” Antropologlar dahi insanı diğer canlılardan ayıran yegâne özelliğin kurgu yapabilme sanatı olduğunu belirtirler. Herhangi bir kurmacada herhangi bir sözcüğün dizimde aldığı yer onun anlamını belirler. Tıpkı bunun gibi insanın tekil kurmacasında sözcüklerin dizimi başka hiç kimseninkiyle aynı değildir. Onun tekil lugatını belirleyen bu tekil kurmacasındaki benzersiz söz dizimidir. Sanatçı bu içsel tekil lugatıyla dış lugat arasında bir denge kurmaya çalışır. Ama asıl çatışma yazarken ortaya çıkar. Okudukça ve iç dünyasına daldıkça açılan iç lugat ile dış lugat arasındaki mesafeyi edebiyatçı yazarak kapatmaya çalışır. Edebiyatçı neden yazmaya güdülenir de bu mesafeyi olduğu gibi bırakmaz?

Çünkü doğal bir çevirmen olan edebiyatçı iki lügat arasında köprü kurmakta zorlanır. Dilsizleşmek, başka bir ifade ile yabancı bir memlekette dil bilmeyen insaninkine benzer şekilde kelime ve kavramların içe doğru akması büyük sancıdır. Hiçbir insan bu sancıya dayanamaz. Ne yapıp yapıp o aralığı daraltmak zorundadır. Yazmak, edebiyatçının iç ve dış lügat arasındaki dengeyi oluşturmaya çalışır. Nevi şahsına münhasır kurgusundaki kelime diziminden kaynaklanan anlamı okurla (dış lügat) ile paylaşmaya çalışır. Burada üçüncü bir lügat devreye girer ki o da okurun kendi kurgusuna ait benzersiz lügattir. Üç lügatin etkileşimi anlamı çoğaltır. Yazarın metniyle muhatap olan her okur nevi şahsına münhasır lügatı devreye sokar. Her okurla birlikte üçüncü kesişim kümesi değişir.

Görüleceği üzere, yazarın lügatı ve toplumun lügatı bir veri olarak sabit kaldığında dahi okurun lügatı her okurda değişeceği için aynı anlamda buluşmak, “anlaşmak” imkânsızdır. Öte yandan herkesin anlayacağı başka bir nokta vardır. Birbirinin ulaştığı anlamı yanlış bulmamak ve böylece anlamı tek tipleştirmemek. Anlamı tek tipleştirmemek, anlamı hiçleştirmek anlamına gelmemektedir.

VÜS'AT O. BENER ÖZELDİR ÇÜNKÜ...

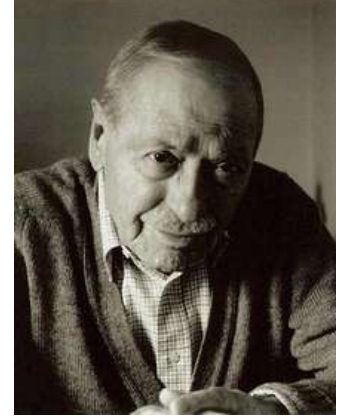
Muhammet Erdevir

Vüs'at O. Bener, özeldir çünkü yazmaktan ne beklediğini bilen bir yazardır. Ne yazdığını bildiği gibi neden yazdığının da bilincindedir. Bu farkındalık onu çağdaşları içinde özel bir konuma taşır. Gerçekle kurmaca arasında mekik dokuyan yazar için bir süre sonra sınırlar silikleşir. Keskin ayırım flulaşmaya, kurmacanın gerçeğiyle dünyanın gerçekliği arasındaki bariyer kaybolmaya başlar. Bay Muannit Sahtegi'nin Notları veya Buzul Çağının Virüsü romanlarında görürüz bunu en çok. Bir de son dönem öykülerinde...

Vüs'at O. Bener, Türk edebiyatında kendi döneminin ötesine geçen bir öykücü olarak dikkat çeker. Özellikle "Yaşamaz" adlı eseriyle, Sait Faik'in ardından gelişen yenilikçi öykü anlayışının öncüllerinden biri haline gelmiştir. Bener'in öyküleri, 1950'lerin yenilikçi öykücülüğü üzerinde önemli bir etki bırakmış ve edebiyatın bu dönemindeki değişimin temellerinden birini oluşturmuştur. Yazarın öyküleri, genelleyici, idealist ve kesinlik taşıyan bir söylemden uzak durarak, okura ayrıntılarda gizlenen yaşamı seziren bir anlatım sunar.

Bener'in öykülerindeki temel hususiyet, modernist edebiyatın benlik odaklı kurgularıdır. Öznel benlik ve varoluş sorunları üzerine yoğunlaşan öyküler, bireyin iç dünyasındaki çelişkileri ve çatışmaları doğal bir şekilde ele alır. Behçet Çelik'in ifadesiyle ben'i inşa etmekten ziyade ben'i teşrih eder. Yani parçalar, bölümlere ayırır, otopsiye tabi tutar. Bu teşrih işlemi bireyin varlığını analiz edip tanımlamanın yolunu açar Bener için. Yazar, bireyin içsel arayışlarını ve benlik üzerindeki doğal baskıları, karakterlerinin iç konuşmaları aracılığıyla etkileyici bir şekilde işler. Bu içsel boşluklar ve arayışlar, öykülerindeki karakterlerin neredeyse tamamının temel özelliklerinden biridir.

Bener, varoluşçu bir yaklaşımı benimseyerek, yazma eylemini bir tür varoluşsal farkındalık olarak görür. Bu yaklaşım, öykülerinde ve romanlarında kendini gösterir; yazarın metinlerinde sıkça rastlanan varlık-hiçlik çatışması, yaşam ve anlam arayışı gibi temalar, varoluşçu düşüncenin edebiyata yansımalarıdır. Bener, öykülerinde günlük hayatın sıradan detaylarından, insan ilişkilerinin karmaşıklığına, varoluşsal ve toplumsal sorgulamalara kadar geniş bir tematik yelpazeye ulaşır.

Vüs'at O. Bener

Muhammet Erdevir

Vüs'at O. Bener'in yazarlığı özeldir çünkü onun metinleri yazının varoluşsal bir eylem olarak ele alındığı, yaşamın karmaşıklığı ve çelişkileri üzerine derin bir kavrayış sunar. Zaman zaman Bener'in kendini sorgulamasına da şahit oluruz. Yazının hem bir oyalanma çabası hem de yaşamı sürdürme arzusunun bir yansıması olarak görülmesi, Bener'in eserlerinin altında yatan temel düşüncelerden biridir. Yazmak, onun eserlerinde, bitirememe ve sürdürebilme arasında sıkışmış bir deneyim olarak karşımıza çıkar. Bu deneyim, varoluşsal bir sancıyı ve insanın kendi iç dünyasındaki çelişkileri ifade etme aracı olur. Bener'in öyküleri, okuyucuyu sıradanlığın ötesine geçmeye, yaşamın monoton yüzeyinin altında yatan karmaşıklıkları ve çelişkileri keşfetmeye davet eder. Yazmak, bu bağlamda, sadece bir kaçış veya oyalanma değil, aynı zamanda bir hatırlama ve üzerinde düşünme eylemi olarak işlev görür. Yaşamın üzerinden geçerken, yazı, geçmişle hesaplaşmanın, anlam arayışının ve kendini ifade etmenin bir aracı haline gelir. Bener'in anlatımı, sadece öykülerinde değil, roman ve oyunlarında da kendine has özellikler taşır. "Buzul Çağının Virüsü" ve "Bay Muannit Sahtegi'nin Notları" gibi eserleri, iç içe geçmiş, çok katmanlı anlatıları ve zor anlaşılır dilleri ile tanınır. Yazar, dil üzerindeki bu tasarrufuyla, anlatımına özgünlük kazandırır. Kısa cümle kullanımı, dil oyunları ve çoğul konumlu cümle teknikleri, Bener'in eserlerinin öne çıkan yönlerindedir.

Bener'in edebiyatı, otobiyografik unsurlar taşıyan öyküler ve romanlar da içerir. Bu eserlerde yazar, gerçek hayatı ile kurgusal dünyayı iç içe geçirerek, kurmaca-gerçeklik arasındaki sınırları bulanıklaştırır. Bu yaklaşım, öykülerine ve romanlarına ek bir derinlik katarken, okura yaşamın ve insan ilişkilerinin karmaşıklığını farklı bir bakış açısıyla sunar.

Sonuç olarak, Vüs'at O. Bener, Türk edebiyatında benzersiz bir yere sahiptir. Onun öyküleri ve romanları, dil üzerindeki ustalığı, benlikle varoluş üzerine derinlemesine sorgulamaları ve günlük hayatın sıradan gibi görünen detaylarına dikkat çekmesiyle öne çıkar. Bener'in eserleri, modern Türk edebiyatının anlatım olanaklarını genişletmiş ve edebi dilin sınırlarını zorlayarak yeni ifade biçimleri sunmuştur. Bu yönüyle, Bener edebiyatımızda varoluşsal sorunsalları, insanın iç dünyasını ve toplumsal yabancılaşmayı ele alan, derinlemesine bir yazar olarak anılmaya devam edecektir.

BİR PARÇA HUZUR LÜTFEN

O romanı huzura bir nebze de olsa yaklaşılabildiğim bir yerde okumam kadar doğal bir şey olamazdı. Bildiğim dünyanın başka renklerini gösteren, haberdar olmadığım dünyalarınsa kapılarını aralayan bir yerde okumalıydım onu. Neredeyse her şeyi; kederlerimi, sevinçlerimi, hayat meşgalelerimi hatta çocuklarımı bile unutturan bir yerde, koyu ahşap renginde, yer yer üzerinde tabii oyukları olan, her daim bir buket çiçekle müzeyyen, üzerinde defterlerin, kalemlerin, okuduğum kitapların, çeşit çeşit mumların ve kokuların olduğu sevgili masamda bitirmeliydim bu kitabı. “Huzur” tam bir buçuk ay eş zamanlı okuduğum diğer kitaplarla beraber masamda konakladı. Sadece beş altı kitapla birlikte okuduğum için geç bitirmedim onu bilakis bir gün bitecek olduğu gerçeğini kabullenip, bu bitişi geciktirmek için sayfalarında yavaş yavaş ilerledim.

Mümtaz İstanbul’un sokaklarında gezinirken parmak uçlarım da masamın çizgilerini takip ediyor, Mümtaz’ın aşamadığı her yokuşta ben de masamda soluk soluğa kalıyordum. Onun hezeyanları, hiçbir yere varamayan kuytu düşünceleri, varoluşunun her milimine işlemiş aşkı masamın ince çizgilerine doluyordu. Mümtaz ve Nuran’ın birbirlerine duydukları o mağrur şey bir okur olarak beni kâh oturup kâh ayağa kaldırıyordu. Onlar vapura binerken, Boğaz’ın sakin kıyılarında yürürken, Nuran Mümtaz’ın evine ilk kez geldiğinde, bahar serinliği gibi elbiseleri birbirine yıkıcı bir arzuya karıştığında, Nuran giderken, Nuran Mümtaz ve diğer mümkün dünyalar arasında bocalarken, akli karışırken, ona biçilen rollere yüz çevirip cesaretle aşkına sahip çıkarken ve yine hayatın cilvelerinden sebep katı bir gerçeklikle Mümtaz’ı terk ederken ben de masamda İstanbul’un bin bir yüzünü düşünüyordum. Bitmeyecek bir pişmanlığın yasını tutuyorduk beraber. Sayfalar akarken ve ben masamdayken zaman zaman ayaklarımı yerden kaldırıyor, bağdaş kuruyor, dayanamayıp ayağa fırlıyor, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın kelimeleri, cümleleri ve betimlemeleriyle kendimden geçiyordum. Bu edebi dehanın karşısında asla sakin kalamıyor, “Bir eski zaman hayaletiyle” konuşuyordum: “Aman Ahmet Hamdi Beyciğim siz neler yapıyorsunuz böyle? Cümlelerinize musiki neşvesi veren bu ahengin sırrı nedir, ne yaptınız bize böyle? Kaç kere daha okumalıyız ki bazı sayfaların künhüne varalım? Siz ölüp gittiniz velakin kelimeleriniz bizimle yaşamaya devam ediyor...” Kalkıp pencereyi açıyor, çılgılık atma dürtümü bastırabilmek için derin derin nefes alıyor, yaz gecesinin sakin loşluğunda gökyüzünü seyrediyordum. Her gün az bir miktar okuyordum romandan. O günü yaşayabilecek, o günü anlamlı kılmaya yetecek kadar. Birkaç sayfa işte. Sonra koltuğuma uzanıp aldığım edebi hazzın lezzetini zihnimde döndürüyordum.

“Şimdi genç adamın damarlarında Nuran’ın nefesi üst üste sıcak, kokulu baharlar açıyor, arzu yaşama hasreti, susamış hayvanların ikindi sığağında serin kaynaklara sürü halinde gidişi gibi, içinde ona, sevgilisine doğru akıyordu.” (Dergâh Yayınları, S.139) Akan sadece Mümtaz’ın insiyâki hisleri değildi. Bu masa ne kitaplar görmüştü, aşkın ve onun tutsak edilemez varlığında terbiye olan biçare ruhları da okumuştur. Anna Karenina’yı da tanıyordu biraz, Masumiyet Müzesi’nin yazarı da uğramıştı bir zamanlar masasına hatta tam o günlerde Yunan Tanrıçalarının aşklarını ve savaşlarını Bedrettin Cömert’in kaleminden öğreniyordu. Velakin ismiyle kendisine meydan okuyan bu kitap, vadettiği belki de sadece hayalini kurdurduğu, bazen çilesine ortak ettiği huzurun resmini dahi çizmemize izin vermiyordu. Sanki huzur aşkla bulunup aşkla kaybedilen bir can simidiydi, herkese nasip olmuyordu çünkü herkes bir gün terk edilme ihtimalini göze alacak kadar cesur değildi.

Gerçekten de böyle miydi hayat? Masamda hiçbir çaba sarfetmeksizin Mümtaz’la dolaştığım o sokaklar; bir zamanlar her yanını avucumun içi gibi bildiğim, Saraçhane’den başlayıp Ortaköy’e kadar sahil boyunca tek başıma adımladığım o sokaklara hem benziyor hem benzemiyordu. Çünkü ben uzun zamandır Huzur’un İstanbul’unda değildim. Avrupa’nın görece kasaba gibi bir şehrinde yaşıyor, şimdi sadece düşlerimde dolaştığım Huzur’un İstanbul’una; Mümtaz’ın yürüyerek başladığı hikâyesine ancak uzaktan, kırık ve nazlı bir bakış atıyordum. Ben o İstanbul’u terk etmişim ve yabancı bir ülkede huzurun kırıntılarını masamda bulma ümidi taşıyordum. Bulabilecek miydim? Mümtazla beraber İhsan’a doktor ararken bir türlü bitiremediği akademik çalışmalarıyla ilgili fikir yürütüyor, Nuran’la Mümtaz’ın musikişinaslarla oturdukları masaları kendi masamla birleştiriyordum. Bir çöküş anatomisi olarak musikinin zihinlerde yer ettiği; Ahmet Hamdi Tanpınar’ın yer yer romana dahil olduğu tüm o tartışmalarda, Suat’ın karanlık bir hayalet gibi çıktığı o akşamlarda, zaten patlayacak bir bombanın pimini çeken Suat’ın kendinden başkasına odaklanamayan gözlerinde, ellerinde, hasta suratında, nefretin ve intikamın izlerinde bulmaya çalışıyordum aşkı.

22 Temmuz 2023 Cumartesi gecesi 03.12’de romanı bitirdiğimde sonuna bir not yazmışım, şimdi o nota tebessüm ederek bakıyorum. Yine masamdayım, bir dergi için bu yazıyı kaleme alıyorum ve Huzur’u bitirdiğim o ana ışınıyorum bir kere daha. Bana tahmin dahi edemeyeceğim dünyaları gösteren masamda tekrar tekrar Huzur’un sahnelerini canlandırıyorum zihnimde. Kitaplığımıza geri yerleştirirken biliyorum ki Huzur’u tekrardan okuyacağım o günü sabırsızlıkla bekleyeceğim. Masam da bu beklemeyle eşlik edecek. O güne kadar huzura eremeyeceğim çünkü ben o huzuru bir kez İstanbul’da kaybettim. Eğer bir şeyi İstanbul’da kaybederseniz dünyanın neresine giderseniz gidin bir daha onu asla bulamazsınız. Dönüp dolaşıp kaybettiklerinizi yaşadığınız yerde aramaya devam edersiniz. Bilirsiniz ki Tanpınar, bugün İstanbul’u ve Boğaz’ı -zihninde bir kadınla eş tuttuğu Boğaz’ı- görseydi belki de üzüntüden yazmayı bile bırakırdı. İşte tam da bu nedenle bir daha ona dönemeyeceğimi bildiğim İstanbul -dinginlik ve kaostan müteşekkil kekremsi tadıyla- rüyalarımdaya yaşamaya devam edecek. Bense huzuru masamda arayacağım ve o güne kadar kitaplarımla teselli olacağım. Kim bilir belki bir gün bulurum...

GİZLİ KALMIŞ BİR İSTANBUL MASALI

Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı, Ali Teoman'ın ilk kitabı. Teoman, postmodern bir şaka ve aynı zamanda anarşist bir eylem olarak hayatı da kurguya dâhil etmiş, bir oyunla sunmuş kitabı. Ödüllere, jüriye nanik yaparak, 1991 yılında Nurten Ay imzasıyla katılıyor Haldun Taner Öykü Ödülüne. Beklediği gibi de ödülü kazanıyor. Peki, Nurten Ay kim? Öyle biri var mı? Var, kurgusal bir isim değil, gerçek bir insan. O güne kadar tek bir satır yayımlanmamış bir sekreter. Edebi çevrelerin tanımadığı bu ismin böyle ansızın, tepeden iner gibi gelip ödül kazanması biraz konuşulsa da, buradaki tuhaflık hak ettiği polisiye merakı uyandıramıyor. Metindeki ipuçlarıyla yazarın kimliğini birleştirip bir arayışa kalkışanlar çabuk yoruluyor. Diğerlerinin zaten umurunda değil. Ve pek çok İstanbul masalı gibi bu masal da gizli kalıyor. Ta ki 2007'de Ali Teoman bu sırrı ifşa edene dek.

Bu garip hadise, 2007'den sonra da pek konuşulmuyor. Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı açıklandıktan sonra bile, bir bakıma gizli. Çünkü İstanbul kocaman bir masal fabrikası olarak her gün parmak ısırtacak türden nice tuhaf hikâyeye çıkıyor karşımıza. Pek tanınmayan bir yazarın postmodern oyunu gündemde ne kadar yer tutabilir? Hele de okurdan çok yazarın olduğu butik edebiyat çevrelerimizde?

Edebiyatın Türkiye'de kapladığı alan, mütevazı bir millet bahçesinden ufaktır. Bu minyatür dünyada bile sayısız klik, kimi avcı-toplayıcı, kimisi iyi kötü yerleşik hayata geçmiş kabile, birbirinden habersiz yaşamayı başarır. Bu arı kovani uğultusunda Ali Teoman'ın açıkladığı sırrın gürültüye gitmesi çok doğal.

Ama sadece edebiyata has değil bu, Türkiye bir bütün olarak çarpışan arabaların kaosunu andırır bir hareketlilik içinde yaşamakta. Türkiye'nin bir haftalık gündemiyle orta ölçekli bir Avrupa ülkesi, üstelik hiç de tutumlu davranmadan, bir sene idare edebilir. Sayısız skandal, siyasi, askeri, toplumsal hadise, baş döndüren bir değişim ve olay seli. Darbeler, seçimler, depremler, seller... Roket hızıyla zirvelere yükselenler daha ne olduğunu anlayamadan yerin dibine gömülmüş bulabilir kendisini. Akşam uzaya astronot yollarken sabah enkazlardan ceset parçaları toplarız. Türkiye'nin yoğunlaştırılmış, balık istifi doldurulmuş kalbi olan İstanbul hele, ayrı bir âlemdir. Boğazın birbirine değmeden farklı yönlere giden akıntıları gibi, İstanbul'da da onlarca, bazen yüzlerce akıntı bir arada, farklı yönlere hareket eder. İç içe fakat bambaşka dünyalarda yaşayan insanlar her gün sokakta omuz sürtüştürür, metrobüslerde aynı demire tutunur, yine de birbirlerine Asya ve Avrupa kıtaları kadar uzaktırlar. Birbirlerine oldukları kadar şehre de yabancı kalmak konusunda inatçıdır İstanbul'un sakinleri. İki, bazen üç nesildir doğup büyüdükları İstanbul'a duydukları aidiyet, ülkenin öbür ucunda atalarının geldiği memleketlerine hissettikleri bağlılıktan küçüktür. Binlerce yıllık eserlerin yanı başında, onlara dair tek bir şey merak etmeden geçip gider hayatları. Zamanın ve mekânın büküldüğü, farklı çağların, uzak kentlerin iç içe yaşadığı koca bir simülasyona benzer İstanbul.

Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı da bu gizemi anlatıyor diyebilirim. Bir kara delik gibi her şeyi kendine çeken, nüfusu bugünlerde belki de yirmi milyonu aşan boğazın incisi, kitaptaki inci kolyenin dağılması gibi, parça parça olur bir yandan, diğer yandan zincire takılan yeni inciler, çakıl taşları ve bazen de tezek parçalarıyla kendisini her koşulda tamir etme gücü vardır. Bir taraftan sağır edici bir gürültüyle çöker, yıkılır, fakat aynı anda beton mikserleri ve kalıplarda takırdayan çekiçler, homurdanarak yeniden inşa eder İstanbul'u.

Kitap işte bu mekân ve zaman bükülmelerine uygun şekilde, postmodern bir yaklaşımla kurgulanmıştır. İstanbul'un gerçeküstü gerçekliğine ancak böyle yaklaşılabilir belki de. Kitabı oluşturan üç öykünün hâkim temaları, bu doğrultuda zaman, mekân ve kimliktir denilebilir.

İlk öykü, alaturka zamanın, eski musikimizin ritmiyle ilgilidir. Büyük bir duvar saatinin tasviriyle açılır. Bu antika sanat eseri, üç öyküyü ve karakterleri bağlayan saattir. İkinci öykü, Kuzguncuk'taki Konak, şu cümleyle başlar: "Selim sabırsızlık içinde saatine göz atıp 'Yahu nerede kaldı bu kız?' diye söylendi kendi kendine." Çakışmayan iki zaman anlayışı vardır burada. Amerika'dan gelmiş dakik erkekler, esnek bir zaman içinde yaşayan kadının zamanları. Ve Kuzguncuk'taki metruk konağın satışı, yani para, bu zamanları bir araya getirir. Olmazları oldurur, kilitleri çözer, bekaretleri bozdurur. Gerçekten de para, el değiştiren mülkiyet ve barbarca yürütülen inşaat faaliyetleri yani Cumhuriyet dönemi İstanbul yağması, bir araya gelmesi zor nice fraksiyonu bir araya getirmekte, aynı yatağa sokmakta değil mi?

Üçüncü öykünün adı Saklambaç. Saklambaç oyunu bilindiği üzere bulunma isteğiyle alakalıdır. Gizlenmenin derecesi arttıkça arayışın sonundaki ödül de büyür. Anlatıcının arkadaşı Elias, eski ustaların kimliğine bürünerek gerçeğe o kadar yakın sahte antikalar üretir ki, bunlar da aslında kendi türü içinde bir sanat eseridir. Karakterler sahteyi gerçekten ayırma hususunda iddialaşır, saklanır ve diğerine kendilerini açığa çıkarması için meydan okur. (Bu arada Elias, yazarın bulunmak için koyduğu pek çok ipucundan biri olabilir mi? Çünkü Alias İngilizcede müstear isim demektir, Ali'ye de çok benzer.) Bu öyküdeki ilk cümle şu: "Taksiden indiğimde vakit ikindiydi." İkinci bize has bir vakittir, İstanbul'un ikindisidir bu. Güneş batmak, karanlık çökmek üzeredir.

Anlatıcı bir yazıcıya dikte eder hikâyeyi. Sonunda ses değişir, yazıcı anlatıcı olur. İstanbul'a gelenlerin birbirinin yerini alarak kimlik değiştirmesi gibi. Yahudi Antikacıların yerini Konyalılar alır. Ali Teoman'ın yerine Nurten Ay'ı koyması da böyle bir değişimdir. İstanbullu Ali Teoman'ın yerini Tuncelili Nurten Ay alacaktır. Kuzguncuk'taki konak yıkılır, yerine betonarme bir apartman dikilir. Ve sonra zaman geçer, o apartman da yıkılır, daha büyük, daha yüksek, daha çirkin başka bir bina çıkar ortaya. İstanbul cömert bir masal kahramanı gibi kendisini yağmalamaya gelenlere daima yeni hazineler sunmuştur. Onun çürüyen cesedine üşüşen hayvanat çekildiğinde, böcekler ve sonra da bakteriler için hâlâ yeteri kadar gıda vardır.

Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı'nı işte bu duygularla okudum. Muhteşem bir şeyin yıkılışının da muhteşem olduğunu hissederek, yangın seyrine çıkan bir paşazadenin keder ve suçlulukla karışık keyfiyle. Bu yalnızca mekanla sınırlı değil elbette, Türk dilinin çöküşü, çürüyüşü ve daha küçük, daha acıklı yeni bir versiyonuyla yer değiştirmesinin de hikayesi anlatılıyor kitabın satır aralarında. Kapalıçarşı esnafının müzeyyen, bülbül sedalı dilinin bankacı gencin barbarlık bulaşmış kaba Türkçesiyle yer değiştirmesi de öykümüze dâhil.

Buradan ne çıkar, bilinmez. Tek bildiğimiz İstanbul'un muazzam yaşam enerjisi, kendisini yeniden yaratma azmi. Ali Teoman'ın bir kuyumcu titizliğiyle ördüğü öyküsü çoğunluk için gizli kalsa da, orada duruyor. Meraklısına uzaktan yol gösterici bir yıldız gibi parlamaya devam ediyor. Dilin, anlatımın, hikâyeleştirmeye gücü ve becerisinin bu kudretli formu göklerimizdeki diğer yol gösterici yıldızlar, yani büyük yazarlarımız gibi, bizi yükselmeye davet ediyor. Tarihimizdeki pek çok barbar istilasını, fetret devrini, yozlaşma ve çöküşü atlattığımız gibi bunu da atlatacak mıyız, zaman gösterecek.

Şiirülke

NURAY ALPER

ÇAĞRININ PİTORESKİ

Senin rüyanın ışığıydı doğdu üstüme
Sesime tırmanan geceden tanıdım
Biraz yorgun, hâlâ mahzun, çokça buğulu
Düştüm. Düşünceme yol alamadım.

Seni bir dağ gibi sevdim, seni bir çağ, seni aşk
Seni Malazgirt'te unutulmuş savaşıyla kalbimin
Islak bir rüzgâr coşkusuyla hırçın ve sıcak
Seni yangına atılan bir ağrı, günahı yakılan çağrıdan başka
Güneşten önce doğan kadınların
ve alnından öpülmemiş kız çocuklarının tutkusuyla yaşayarak

Bana bir şiir ısmarla sesinden sonra
Bana sevgili, yalınayak ve haylaz
Kendi kendinden kaçarak, kurtularak kendi kentinden
Yüzümün sınırlarını sefere çıkan
Fikrimiz sürgüne gönderilmeden daha
Yaşlansın göğsümün tozlu raflarında

“Çağrının Pitoreski” Şiirinin Öyküsü

Toplumda büyük şiiirlerin büyük acılardan, savaşlardan, dramlardan, kayıplardan doğan sancıyla yazıldıklarına dair bir algı var. Şüphesiz çağın içinden geçen felâketlerin sanatkârda meydana getirdiği ses irdelendiğinde bu tezi kuvvetlendiren pek çok sonuca ulaşılır ancak içinde taşıdığı ağıtla estetik duyusun önüne geçen, isyan kudretiyle sanatsal yapıyı bölüp parçalayan eserler de az değil. Diğer yandan sanatın küçük hadiselerden beslenebildiği de önümüzde duran bir hakikat. Bazen küçücük bir an, o ânın doğurduğu söz ya da eylem, sanatkârın ruhunda derinleşir ve yıllara, çağlara kalacak dev eserlere sebebiyet verir. Tabiatdaki güzel motif ve şekillerin sarsıcı doğa olaylarından sonra ortaya çıktığını öğrendiğimde, insan ruhundaki sarsılma ile şiir arasında bir alaka kurmuştum. İnsan demiştım başka bir cepheden baktığımda sonra, her şiirinden yeni bir duygu biçimiyle, savaşmış, yenilmiş, galip gelmiş, yenilenmiş olarak çıkmıyorsa yazmasının ne anlamı var?

Hadiseler de geçer sesler, sözler ve insanlar gibi. Bıraktığı izler kalır. Sadece fert ruhunu şekillendirmede bir araç olmaz o izler; inanışımıza göre göğe asılır, yere düşer, dünyadaki adalet mekanizmasının ilerleyişini aşikâr etmek için tohuma durur. Yaratılışı itibariyle girift bir varlık olan insan ise, bir kutuya saklamak istediği inci misali alır, anıtlıştırmak ister ânın unutturmadığı hüznü, umudu, sızıyı, kendine yeni duygu kapıları açan bırakan iz ne ise, onu... Kişide tesir doğuran, en çok sanat eserine dönüşerek ortaya koyar kendisini. Okur ise sanatçı ile sanat eseri arasındaki bağı çözmeye adanan bir yolun gönüllü yolcusudur.

Bir gün bir şiirimin öyküsünü yazacağım söyleneşeydi inanmazdım. Üstelik itirazsız; bunun için yöneltilen soruya, yanına zambak iliştirilen dumanı üstünde bir kahve fincanı görmüş gibi tebessüm edeceğim bildirilseydi, hiç... Çünkü kelimenin emanetini yüreğine yüklemiş olan insan en çok şiiriyle sırdır ve bence o, en çok şiiri üzerinden okunmaya çalışılmasını ister sırrının. Ama açık, net bir okuma olmasın bu; yeni sorular bıraksın muhatabına zorlayıp açabildiği her yeni kapıda. Çözüldükçe büyüyen, aydınlatıldıkça gecesinin kudretini gösteren bir efsun olsun ister mısraı. Bu yüzden bir şiirimin değil de, şiirin nüvesini teşkil eden birkaç mısraı hikâyesine dokunacağım bu metni kaleme alırken. O mısraların pervazlarında bekleyen hissiyatı sürüp kalemime, kelimelerime üfleyeceğim, nasibi olan gelip alsın diye.

“Pitoreski Çağrı”. Hatırlanan ve hatırlanamayan pek çok duygu durumu, hâl geçişi ile kaleme aldığım bu basit şiirin bende bıraktığı his, yüzünü hayatta en hürmet duyduğum kadına, merhum babaanneme dönüş güzelliği, mazi hasretidir. “Güneşten önce doğan kadınların” mısraının taşıdığı anlam yükü o muhteşem kadının güneşten önce uyanmayı kadından saymayan tavrına telmihtir. Yaz tatillerinde yaylaya çıkan dedemin ve babaannemin yanında bir ay kadar kalırdım. Güneşin doğmasına saatler kala kalkardı babaannem. Onun bir musiki gibi kulağıma çalınan ince tıkırtıları beni de uyandırırdı. Usul adımlarla, Kur’an-ı Kerim okuyan dedeme götürdüğü sütlü kahvenin kokusu, gözlerimi yakan uykunun sızısına bir merhem gibi değerdı. Yeniden dalacak olduğumu bilir ancak namazdan önce ekmek mayalamaya geçecek o çalışkan işçinin verdiği eşsiz huzuru olabildiğince uzatmak isterdim. İlk gençlik dönemimi de içine alan çocuksu direnişimde ne kadar haklı olduğumu yıllar içinde anladım. Bir daha o huzuru hayat yolculuğumun hiçbir güzergâhında, hiçbir köşesinde yakalayamadım.

Güneşten önce kalkan, uykuyu çok sevdiği hâlde beyine hürmetten o uyumadan uykuya dalamayan o mübarek detay, kâinatın içinde nokta gibi dursa da karakterimle birlikte bütün bir edebiyat hayatımı yönlendirdi. Arzum, olamayacağımı bilsem de babaannemin dünyada eşine az rastlanan türden ruhu bende devam etsindi. Değil mi ki tepeden tırnağa sabırdı, hoşgörüyü, sükûttu, tebessümdü, bana güneşten önce uyanmayı öğretenimdi o. Bir de çocuk gelindi. Belki de “Kişi sevdiğinin kaderinden pay alır” hikmetince bu noktada benzer bir yazgıyı bölüştük onunla. 28 Şubat sürecinin hayatlarımıza vurduğu mühürle, liseden sonra yapılması tasarlanan nikâh tarihi seneler öncesine alındı ve on beşinde çocuk bir gelin oldum ben de... Onun için bu şiirde “alından öpülmeyen kız çocukları” mısraına iliştirilen yarım çocukluğum vardır. Kendini henüz gerçekleştirememiş, ilgiye aç, sevgiye muhtaç tüm kız çocukları vardır sonra benim nezdimde. Yemek yapan, ev süpüren, misafir ağırlayan, bebek bekleyen ve hâlen okuma hayalleri kuran bebeksi suretlerin sokakta oyun oynayan, gezintiye çıkan, şakalaşan emsallerine bakışı vardır bu şiirde. Dışardan bahar görülen duruşların çektiği güz sancısı vardır, kış yorgunluğu. Fikri sürgüne gönderilmedendaha yeşerttiği umutları vardır çocukluğumuzun...

Hadiseler de geçer sesler, sözler ve insanlar gibi. Bizi değiştirerek ve dönüştürerek geçer. Hatta geldiğimiz noktayı sevebilirsek eğer, “kaderimizi tayin gücü bizim ellerimize bırakılmış olsa yeniden o zorluklardan geçmeyi, kendimi aynı sözlerle yazardım” dedirtmeyi seçer. Fakat hiçbir zaman geçmeyecekmişçesine gelen o ağırlı hisler, izler bırakır ömrümüzün muhtelif yerlerine. O izlerin en güzel yansıması sanat eserinde gösterir yüzünü...

Camları ilk önce, çerçeveleri çizenler kırıyor galiba... Yoksa kişinin kendisi için koyduğu ilkeleri bu kadar cüretkâr çiğnemesi başka neyle izah edilebilirdi ki?

Sürülke

KADİR TEPE

Elem Organlarında Tinsel Uyanıklıklar

insan, doğarken ve ölürlen çıplaktı, ne kadar da açık dağlara rakım kazandıran kayalıklarla arasında elemeler vardı o elemeler ki çehrelerinden şişgilleriyle sıyrılan mızraplardı ve beyinlerindeki demirci, gökte asılı kıvılcımı hınçla döverdi oysa sıkıntının şarkısıydı gırtlığa doğru akışı durduran kan çekirge sürüsüyse tiz bir korkuyu ter pınarıyla yağmalardı zıplardı ölümün ak tenine, kemikten değil kurşundandı vücut

çocuklar kaval çalarlardı ve örümcektir bir kuytuğu ören tırpanların çıplak ezgileri, sık kamışlıktaki rüzgarlar durgundu durgundu çiçeklenmeye hazır elmanın ağızda bıraktığı ıslaklık sonra okçular kulelerine döndü, kraliyete gölge düşürdü taç tanrı, insanı hep büyük bir tinsel temasla uyandırdı

toprağın bereketli katmanı tabiattan sıyrıılırken tene çil serpti bir sırtlanın çenesine yapışan derisi, utangaç düşüşler bıraktı yıllık doğuranlar bu alemin perdesindeki keşiğe tırnak geçirdi hâlbuki insan, kendi irisini başkasında görse tanımazdı yarasını bağlayan kabuk başkasını bağlasa da adı yaşamak yaşamaktı bir çimdikle harlanmış köze sırt vermek

çete başlığını yaptığı o yalnızlıklarsa üzerine is gibi sinerdi ve bu sebepten evlerindeydi iliklerle örülü duvaklar evrenin zinhar gülümsemeyen eteklerine de gebelik bulaşmıştı ve çamur göleklerde biriken bulutlar yağmura hiç aldanmadı yıldızlar kıvrılırdı kan oluklarının en yozlaşmış yatağına şimdilerde son vardiyasındadır o, elem organlarının ve hayat, apar topar bavullarını toplayıp kaçır giderdi dörtnala dum di dum duridum dubida! çünkü tanrı, insanı hep büyük bir tinsel temasla uyandırdı

İnsan Doğarken ve Ölürlen Çıplaktı: Ne Kadar Açık

Sözgelimi varlığımıza aitlik beslediğimiz vakit büyük bir soruyla karşılaşır, o aitlik hissiyatımız ittire ittire “it” kopukluğuna dönüşüverir, içimizde süregelen bir it besleriz: İnsan doğarken ve ölürlen çıplaktı. Esasen en kutsî hikâyeler böyle başlar çünkü şaşkınlığın tamamladığı ahmaktır insan: Âmâk-ı Hayal.

“Elem Organlarında Tinsel Uyanıklıklar” isimli şiirimin esas meselesini kısa bir masal eşliğinde şöyle aktarmış olayım:

Gök, irili ufaklı bir un yığınınına benziyordu. Sivri burunlu uçak da bu un yığınınını delmeye çalışan (kurnaz) bir solucandı. Yukarı aşağı doğru inip çıkıyor, unu dağıtıyor, büyükannemin hamur köftesi gibi unu karıştırıp karıştırıp duruyordu. Dedem her zaman “Bu hamur köfteleri sağlığa dokunur,” der, sonra da mutfak kapısını gâvur döver gibi (hızlıca) çarparak dışarı çıkardı... Her sabah yatakta yatarken gözkapaklarını açardım dedemin. Gözlerini görmek isterdim. “Hansi” adlı o korkunç bebeğimin gözleri gibi yukarı kayacağından korkardım hep.

Hikâyenin özünü (işte) burada anlatılan olay taşıyor: İnsan doğarken ve ölürlen çıplaktı, ne kadar da açık...

Işık Öğütçü ile Babası Orhan Kemal Üzerine

Konuşan: Suzan Yörük

Orhan Kemal için yazmak neyi ifade ederdi? Orhan Kemal'i besleyen ilhamlar, yazma ritüelleri ve alışkanlıkları var mıydı?

Bu soruya kendi sanatının amacını açıkladığı şekliyle yanıtlamak isterim: “Şöyle özetlemekte bir sakınca var mı acaba? Halkımızın, genel olarak da insan soyunun pozitif bilimler doğrultusundaki en bağımsız koşullar içinde en mutlu olmasını isteme çabası. Lincoln’ün demokrasi tarifi gibi, ben de neden şöyle demeyeyim: İnsanlığın, insanlık tarafından, insanlık için yönetilme çabası adına sanat.” Bu söylemi onun için yazmanın ne ifade ettiğini anlatan cümledir. Onu besleyen kaynaklar ise hayatın kendisi, insanların öyküleridir. Hiç göze çarpmayan, önem verilmeyen bir hayat hikayesinden üstat baş yapıtlar meydana getirmiştir. Bunda da önemli unsur gözlemciliği ve yaşamdaki çelişkiyi yakalayabilmesidir. Ana kaynak insanın kendisidir. Her yerde yazabilirdi. Onun için sessiz bir yerde kapanıp kalmak değil, kahvede, sokakta her yerden beslenip yazısını yazmak gibi bir özelliği vardı. Alışkanlıkları için kahvesi olmazsa olmazıydı. Hatta zaman zaman kahvesini kendisi yapardı. Sabah karşı dört beş sıraları kalkar, saat ona kadar sürekli yazardı. Yazma süresi kesintisiz böyleydi.

Orhan Kemal’in hikayeciliğini öne çıkaran özellikleri nelerdir?

Uzun soluklu yazmanın ilk adımı hikaye yazmaktır. Kendisi de bir söylüşinde hikaye yazabilen, romanı çok rahat yazar demiştir. Kısa öykü yazmak çok zordur. Duyguları fazla uzatmadan okura aktarmanız gerekmektedir. Orhan Kemal bunu başarmıştır. Ve pek çok öyküsü konu açısından ilk defa yazılmış ve edebiyat tarihine geçmiştir. Örneğin Grev, Hamam Anası, Elli Kuruş, Çikolata, Ekmek Kavgası öyküleri konu ve anlatım açısından öncüdür.

Orhan Kemal gerçekçi iyi bir yazar olmayı, bunca esere imza atmayı başarırken hayatta neleri erteledi sizce?

Uzun yaşam sürmeyi diyebilirim. Babamın yaşamını bir mumun yanışına benzetirim. Mum yanarken etrafı aydınlatır ama kendisini tüketir. Orhan Kemal de ülkemizi ve insanlarımızı aydınlatmış, aydınlatırken kendisi hapislerde yatmış, ekonomik olarak sıkıntı içinde bir hayat sürmüştü, elli altı yıllık ömür tüketen bir yolculuk yapmış. Çok daha mükemmel ve rahat bir yaşamı sadece kendisi için değil, tüm halkın da yaşamasını istemiş. Bunun da bedeli uzun yaşamamak olmuş. Özetle uzun yaşamı atlamış olmasına rağmen bizlere müthiş eserler bırakarak aslında kendisinin ne kadar ölümsüz olduğunu, zamana meydan okuyarak yaşamakta olduğunu ispatlayan bir sanatçısıdır.

Orhan Kemal'in Türk Edebiyatında önemli kilometre taşları olarak kabul edilen Baba Evi, 72. Koşuş, Cemile, Murtaza ve Bereketli Topraklar Üzerinde eserlerinin günümüz toplumunda hâlâ etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Orhan Kemal'e hak ettiği değer veriliyor mu? Neler söylemek istersiniz.

Küçük insanın acılı, sıkıntılı yaşam serüveni bizim gibi ülkelerde bitmediği için saydığımız eserlerin ve daha çoğunun toplum tarafından okunduğu, kabul edildiği malumumuzdur. Bereketli Topraklar Üzerinde de Çukurova'daki tarım işçilerinin dramı anlatılır 1930'lar 1940'lar Türkiye'sinin. Bugün Çukurova'ya makine girmesine rağmen yine tarım işçilerinin dramı devam etmektedir. Hatta bunu Karadeniz'de fındık toplama işçilerinin yaşamlarını incelediğinizde de aynı sıkıntıların orada da var olduğunu görürsünüz. Mekan ve tarih değişiyor ama insanın ekmek mücadelesi devam ediyor. Bu nedenle kitaplarının daha fazla okunması insanların gerçek yöneticilerini seçme, böylece yönetimde hak sahibi olma konusunda doğru tercih yapmalarını da sağlayacaktır Hasan Pulur 1969'daki yazısında şunları yazıyordu: "Ne kendisini Nobel'e aday gösteren çığırtkanları ne de bin kapıdan arta kalan işporta malı şakşakçıları vardı. Olmadığı için de Orhan Kemal, Orhan Kemal'di işte! Onlar da onlardı." Orhan Kemal tribünlere oynamadığı, yağcıları, soytarıları olmadığını ve bunlara tenezzül etmediği için bilhassa görülmemeye çaba sarf ediliyor. Orhan Kemal'in gerçek değerini güzel halkımız bir gün tam anlamıyla keşfedecek ve her yerde onun eserleri rengarenk çiçekler gibi açarak insanlara ulaşacak ve üstat baş tacı edilecektir.

Bereketli Topraklar Üzerinde kitabımı öne çıkaran özellikleri nelerdir? Yayımlandığı dönemin toplumsal bağlamıyla nasıl bir ilişkisi vardır?

Bu eserin üzerinde babam çok emek vermiştir. Şöyleki, Bereketli Topraklar Üzerinde'yi 1946'dan beri düşünmekte, kitabın Anadolu insanının çetin yaşama savaşının babadan oğula, dededen toruna geçen ve geçmekte devam eden sonsuz daha iyi yaşama isteğini göstermeyi hedefler. Bu süreçte toplumun ekonomik, sosyal ve tarihsel çatışmalarını da anlatmayı tasarlamaktadır.

Orhan Kemal büyük şehire bir lokma için sürüklenmiş olan insanları Nadir'in ufacık kahvesinin pırıl pırıl camından Orozdibak Meydanı'nın kalabalığını bir demli çay içerken şöyle gördüğünü anlatır, "Sırtında yorganları, kamyonlara, traktörlere, arkası açık arabalara saldıran, onlara toslayan, geri kaçan, tekrar hamle yapan yığın yığın aç kalabalık." Onların dramını, onlar gibi yakan güneşin altında yaşayarak kırmızı topraklı Çukurova'nın harika baharını, masmavi göğünü, yeşil tarlalarındaki işçilerin sömürüsünü yazmak Çukurova'nın destanı, insanın destanı olacağına inanır. Yıllarca yaşadığı, fabrikasında çalıştığı ve her kesim çalışandan dinlediği bu toprakların öyküleri artık onda kağıda dökülmeyi beklemektedir. Anadolu'nun içlerinden işsizleri alıp, trene bindirip ovaya indirmeyi, fabrikaya işçi, tarlaya ırgat olarak girmelerini, patron işçi, ağa ırgat ilişkilerini vermeyi hedef alır. Bereketli Topraklar Üzerinde'yi yazıp bitirdikten sonra bir gece Nadir'in Kahvesi'ne arkadaşlarını toplayarak onlara romandan parçalar okur. Dikkatle dinlerler. Sonunda şunları söylerler, "İyi yazmışsın Raşit. Eline sağlık. Söylediklerinin hepsi doğrudur. Hatta her bir şeyi söylememişsin bile. Çukurova'da öyle şeyler olur ki, insanın nefesi kesilir. Oturup sana hepsini anlatsak, bir değil beş roman yazarsın..."

"Bereketli Topraklar Üzerinde" eserinden ilk kez Kemal Tahir'e Adana'dan yazdığı 14 Aralık 1949 tarihli mektubunda şöyle söz eder, "Bu yaz İstanbul'a kadar uzanmıştım. Bir de roman götürmüştüm. "Bizim İnsanlar" isminde. Kıraç Orta Anadolu köylerinden kalkıp Türkiye'nin California'sı denilen Çukurova'ya iş için gelen üç arkadaşın, fabrika, inşaat ve bilhassa Çukurova güneşinin altmış hararet derecesi altındaki tarlalarında ekmek peşindeki maceraları. Bu kitapta Çukurova'nın ne demek olduğunu, 'Millî Refahı'ı meydana getiren kahramanlarımızın, isimsiz kahramanlarımızın maceralarını, birtakım münasebetlerini göstermeye çalıştım. Bütün gayretime rağmen bu kitap basılmadı. Sağlık olsun. Elbet bir gün basılır..." Daha sonra 1953 yılında Dünya Gazetesi'nde tefrika edilecek ve 1954 yılında da kitap olarak basılacaktır. Kitabın ikinci baskısı için Orhan Kemal yine kitaba yoğunlaşacak bir daha yazarak yeni ve son şekliyle yayınlanmasını sağlayacaktır. Kitabın özellikleri ve kısaca yazım öyküsü de budur.

İnsan toplum ilişkileri, ezen ezilen, sömüren sömürülen, insanın zayıflığı, çıkarı uğruna yakınlarını harcayabileceği gibi davranışları kitapta görmek mümkündür.

Babanızın yazılarında yer alan karakterlerden hangisi size yakın hissettiriyor? Sizin için özellikle etkileyici bir mesajı oldu mu?

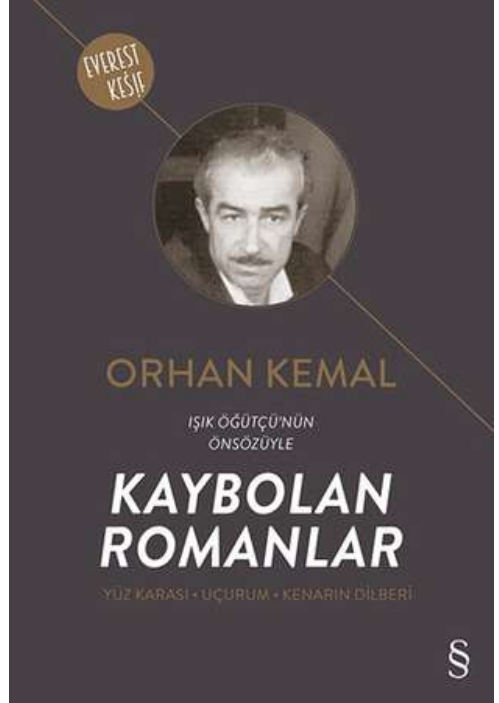
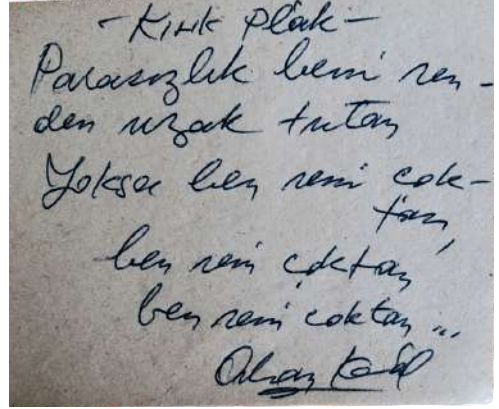
Çikolata öyküsündeki hayatı boyunca çikolata yememiş, tadını bilmeyen çocuğun, çikolatanın ambalajındaki parlak kağıda bulaşmış olan çikolata bulaşıklarını yalaması beni çok etkiler. Her çocuk o kağıdı yalamıştır. Benim dört beş yaşında yaptığım bir hareketin babamın bir öyküsünde yer alması beni sonsuz mutlu ediyor. Orada kendimi görürüm. Açlığın, hasretin ve istediğin bir şeyi yiyememenin ne mutsuz edici bir şey olduğunu o öykü bana hatırlatır. Elimden geldiğince çocuklara şekerleme, çikolata vermeyi hep yaparım. Hatta kuşlara, sokak hayvanlarına da yiyecek vermeyi ihmal etmem. O öykünün böyle bir etkisi vardır bende.

Babanızla ilgili unutamadığınız sizi duygulandıran bir çocukluk anınızı anlatabilir misiniz?

1966 yılında babam hapse girmişti. Oradan yazdığı mektupta, çıkınca bana bisiklet alacağını yazmıştı. 1969 yılında onu gerçekleştirdi. Çok mutlu olmuştum. Basınköy'de bisikletle dolaşırken, babamın otobüs durağına gittiğini ve gelecek olan Çağaloğlu otobüsüyle şehre ineceğini biliyordum. Babama bisiklete binmesini istedim. Ve beni kırmadı, bisikletime binmişti. Ben hayret içindeydim. Binemez, düşer diye tahmin ediyordum. Fakat kendisinin küçük yaşlarda bisiklete bindiğini söyleyince daha da şaşırılmıştım. Babam beni çok mutlu etmişti.

Özverili çalışarak, araştırmalar ve keşifler yaparak Orhan Kemal'in kayıp romanlarını bulduğunuzu biliyoruz. Sizin için bu çalışmalar neyi ifade etmektedir?

Babamı on üç yaşında kaybettim. Ona, yaş aldıkça merak ettiğim soruları soracaktım her çocuk, her genç gibi. Fakat hayat böyle bir şey. Bir varsınız bir yoksunuz. Böyle mükemmel bir hazineniz varken çocuk yaşta kaybedince sorularınızı onun gibi yanıtlayacak kimseniz kalmıyor. O zaman iş başa düşüyor. Orhan Kemal Müzesi'ni açmam pek çok keşifin ve soruların cevaplarının bulunmasına yönelik bir adım oldu. Müzemiz yirmi dördüncü yılında benim kitap sayım on dörtü buldu. Öncelikle sorularımın cevabını arıyordum. O soruların cevabını araştırmalarımla bulduğum gibi sizin de söz ettiğiniz kayıp romanlarını, unutulmuş öykülerini, bilinmeyen senaryolarını, şiir-günlüklerini, mektuplarını, makalelerini, söyleşilerini ve diğer birçok yazısını bularak günyüzüne çıkardım. Orhan Kemal okurlarına, araştırmacılara güzel sürprizler yaptım. Orhan Kemal'in çok önemli bir değer olduğunu bu yayınladıklarımınla anlatmaya çalıştım. Umarım başarılı olmuşumdur.

Orhan Kemal'in kayıp romanları geçtiğimiz yıllarda okurla buluşmuştu

Orhan Kemal'in edebi mirasını koruma ve gelecek nesillere aktarma konusunda bir misyonunuz var mı?

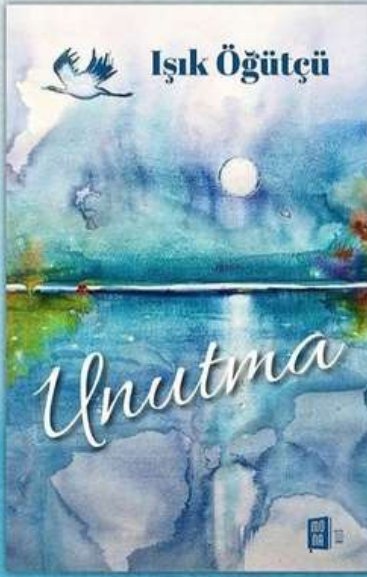
"Orhan Kemal Türkiye'dir." diye bir söyleminiz var. Daha detaylı anlatabilir misiniz?

Bu misyon sadece Orhan Kemal için değil, vefat eden birçok sanatçının ailesi, çocukları içinde geçerli. Ben bunu hiçbir kurumdan destek almadan -ki pek çok devlet kurumu, STK'lar aslında destek vermesi gerekir- gerçekleştirebiliyorsam tüm sanatçılarımızın geleceğe kalması ve toplumsal hafızada sürekli yer alması için yaptığım çalışmalarla örnek teşkil ediyorum. Bu da toplumumuzun kültürel hazinelerinin geleceğe taşınmasında çok önemli bir davranış ve bir vefa. Babamın kitaplarının telifiyle kıt kanaat okuyup, bu yere vardysam hem babama hem de topluma benim bir borcum var. Karınca kararınca bunu bu çalışmalarımıla yapmaya çalışıyorum. Bunu değerlendirecek olan toplumdur. Ben yapılması gereken bir görevi yapıyorum sadece.

Orhan Kemal'in yazı dünyası, Türkiye'nin 20. Yüzyılın başlangıcından 1970'lere kadar ki tarihsel sürecinde yaşadığı olguların edebiyatın gözüyle anlatımıdır. Kırdan kente göçler, nüfus mübadeleleri, tarımın geçirdiği değişim onun eserlerindeki karakter ve olay örgüsünün ana temasını oluşturur. Edebiyatımızdaki edebi tip eksikliği Orhan Kemal'de asla hissedilmez ve onun yarattığı karakterlerin dünyasına hakimiyeti bütün eserlerinde ilk göze çarpan özelliklerden biridir. Onun karakterleri her zaman sıradan kişilerdir ve o kişilerden ölümsüz tipler yaratarak yaşadığımız Türkiye'yi anlatmıştır. Onu gerçekçi bir sanatçı yapan yaşadığı toplumsal olguyu edebi bir üslupta yansıtmayı başarmış olmasıdır. Orhan Kemal'in romanları, dünya edebiyatında çağına tanıklık etmiş önemli eserlerdir. Bu ve benzeri nedenlerle Türkiye'deki edebi anlatı tarihinde önümüzdeki çağlarda da kendine sanatçı onuru ve kaleminin emeğiyle ağırlıklı yer edinecek olan Orhan Kemal daima var olacaktır. Var olacağı içinde Orhan Kemal Türkiye'dir. Yurtiçinde ve dışında yüzümüzü hep ağartacak, kalemleşen yüreğimiz olacaktır...

Işık Öğütçü ve Orhan Kemal Müzesi

ZAMAN

Soğuk olacak,
Sonra güneş.
Toprak ısınacak,
Duman duman kokacak.
Gülüm,
Bunlar olmazsa,
Buğdayın yeşerip,
Başak verdiğini,
Nasıl görürüz?
Hayat da böyle değil mi?
Zamanı yaşamazsak,
Ne bırakırız geriye?

HAYAL
Gülmen içimi ısıtır,
Görmesem de yüzünü.
Hayal ederim,
Parlayan gözlerini.
Dudaklarından beklerim,
Seviyorum demeni.

İNANDIĞI DOĞRULARIN ADAMI ORHAN KEMAL

Suzan Yörük

Türk edebiyatının önemli yazarlarından olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te, Adana'nın Ceyhan ilçesinde dünyaya gelir. Asıl adı Mehmet Raşit Ögütçü'dür. Babası avukat, çiftçi, parti kurucusu Abdülkadir Kemali Bey'dir.

Araştırmacı Taha Toros babasını şöyle tanımlar, “İlk devre milletvekili, üç günlük bakan, İstiklal Mahkemesi'nin hem reisi, hem sanığı, yaman bir hükümet eleştiricisi, güçlü bir gazeteci, 1930'larda Ahali Cumhuriyet Fırkası'nın kurucu başkanı, din üzerine eserler yazan bir bilgin, bitkilerin şifalılığını inceleyen bir kamus yazarı, ceza hukukunda içtihatlarla kaynak olan görüşleriyle uzman bir hukukçu ve yakın politika tarihimizin renkli siyasi ve dinlenmesine doyum olmaz bir hatibi.” (Ümit- Ögütçü, 2012: s.11)

Orhan Kemal'in annesi Azime Hanım ise bir ilkokul öğretmenidir. Azime Hanım'ın en önemli özelliklerinden birisi sürekli kısa hikâyeler anlatmasıdır. Orhan Kemal'in yazarlığında annesinin hikâyelerle olan bu yakın ilişkisi olduğu düşünülür.

1930 yılında Orhan Kemal ortaokul son sınıfta öğrenim görürken babası Abdülkadir Kemali Bey Halk Fırkası-Serbest Fırka mücadelesine Ahali Cumhuriyet Fırkası'yla katılır. Dönemin siyasi şartlarında Serbest Fırka kapatılır. Bunun üzerine kendi partisinin de kapatılacağı ve tutuklanacağı haberini alan babası 17 Aralık 1930'da Türkiye'den ayrılarak sürgün bir hayat yaşamak zorunda kalır.

İlk gittiği yer Beyrut'ta sıkıntılar içinde bir hayat kurmaya çalışır ve kısa bir süre zarfında ailesinin tüm üyelerini yanına alır. Orhan Kemal'in öğrenimi yarım kalır. Bir lokanta açarak işletmeye başlarlar. Orhan Kemal erkek kardeşiyle birlikte burada bulaşıkçı ve garson olarak çalışır. Ancak bir süre sonra lokanta iflas eder. Para kazanmak zorunda olduğundan bir matbaada işçi olarak çalışır. Suriye ve Lübnan'da babasının baskısı ve özel eğitimiyle bir yıl geçirir. Babasını zar zor ikna ederek 1932 yılında Adana'ya tek başına döner ve babaannesiyile yaşamaya başlar.

“Eşe dosta selam. İnanduğum doğruların adamı oldum, böyle yaşadım, karınca kararınca bu doğruların savaşını daha çok sanatımda yapmaya çalıştım, kursağıma hakkım olmayan bir tek kuruş dahi girmemiştir.”

1934'te Adana'da Millî Mensucat Fabrikası'nda önce dokuma işçiliği yapar, sonraları da aynı fabrikada muhasebe servisinde çalışır. Fabrika takımında ve Adana karmasında futbol oynar ve kazandığı paraları dilediğince harcar. Hayatı doludizgin yaşar ama ne olursa olsun geceleri felsefe, sosyoloji, edebiyat kitaplarını, çeşitli şairlerin şiirlerini, dünya klasiklerinden bol bol okur. En çok da Maksim Gorki'yi sevmektedir. İçinde yazmaya karşı kıpırtılar oluşur ve yazın hayatına şiirle başlar.

1937 yılında aynı fabrikada çalıştığı Yugoslavya göçmeni Nuriye Hanım'la evlenir. Bir yıl sonra ilk çocuğu Yıldız dünyaya gelir. 24 yaşındadır ve askerlik görevini yerine getirmek için Niğde'ye gider. Orhan Kemal askerliğini yaparken komutanlarına karşı davranışlarından dolayı cezalar alır. Zaman zaman komutanından şartlı izin alarak Adana'ya karısını ve kızını görmeye gider. Hem askerde hem de Adana'da arkadaşlarıyla şiir, edebiyat, politika, felsefe üzerine konuşmalar yapar. Garnizonda asker çantasında Nâzım Hikmet'in şiirlerini taşır çeşitli yerlerde okur, ateşli konuşmalar yapar ve kendisini takip eden memurlar tarafından tutulan raporlar sonucunda sakıncalı bulunarak tutuklanır askeri mahkemeye verilir.

11 Ekim 1938'de Kayseri Askerî Mahkemesi tarafından beş yıl ağır hapse mahkûm edilir. Kayseri'de cezasını çekmeye başlar daha sonra Adana Cezaevi'ne nakledilir.

Aralık 1940'ta Bursa Cezaevi'ne gönderilir. Burada Nâzım Hikmet'le karşılaşır ve bu tanışma yazarlığının dönüm noktasını oluşturur.

Bir gün Nâzım Hikmet, Orhan Kemal'in çok eskiden kaleme alıp, bir kıyıda unuttuğu romanını okur dehşetli bir sevinçle, "Aman kardeşim bırak şiiri. Sen nesir adamısın. Hikâye yaz, roman yaz!" der. (Ümit- Ögütçü, 2012: s.15)

Onun teşvik ve yönlendirmesiyle Orhan Kemal hikâye ve roman yazmaya başlar. Birkaç ay içinde inanılmaz gelişme gösterir ve kendisine toplumcu gerçekçi yolu seçer. Konu olarak zengin bir yelpazeye sahiptir. Edebiyatımıza çok az girebilmiş "fabrika" gerçekliğini gayet iyi bilmektedir, işçi hayatına yabancı değildir. Kendine has üslubuyla konuları işleyip yayımlayınca daha hapisteyken hikâyeleri üne kavuşur. O zamanların ünlü Türk hikâyecileri bu yeni hikâyecinin kim olduğunu merak ederler. İlk önce hikâyelerini Orhan Raşit takma adıyla yayımlar. 1942 yılı itibariyle tüm öykü ve romanlarında Orhan Kemal takma adını kullanmaya başlar.

1943 yılında hapisten çıktıktan sonra tekrar Millî Mensucat Fabrikası'na girer. Altı ay sonra işten ayrılır. Geçici hamal kadrosuyla Devlet Demiryolları'nda işe başlar. Buradan ayrıldıktan sonra şantiye muhasebecisi ve ambarcı olarak bir müteahhidin yanında çalışır. 1944 yılında oğlu olur. Nâzım Hikmet sevgisi o kadar güçlüdür ki oğluna Nâzım adını verir. Hapse girdiği için yarım kalan askerliğini tamamlamak üzere Mayıs 1946'da Kilis'e, oradan Çorum'a gider ve 26 Ekim 1946'da askerlik görevi sona erer.

1949 yılında ilk romanı *Baba Evi* Varlık Yayınları'ndan çıkar. Aynı yıl babasını kaybeder ve ikinci oğlu dünyaya gelir. Ona Kemali adını verir. Adana'da Seyhan Veremle Savaş Derneği'nde ve Adana Bağ ve Bahçeciler Derneği'nde 1951'e kadar çalışır.

1951 yılında ailesiyle Adana'dan İstanbul'a gelir ve dergilere yazdığı yazılarla geçimini sağlamaya başlar. Hayatını yazarak kazanma mücadelesi son nefesini verene dek devam eder. Yazı makinesinin başında bu işin savaşını verir. O dönemde yazı piyasasında eski-yeni yığınla romancı vardır. Bütün bu isimlerin arasından sıyrılıp kendi sanatına eşsiz bir yol açar.

1956 yılında yazdığı *Arka Sokak* öykü kitabı hakkında dava açılır. Hâkim, konularını neden hep fakir fukaradan, işçilerden aldığını Türkiye'de varlıklı insanların iyi yaşayanların olup olmadığını sorar. Orhan Kemal hâkime "Ben gerçekçi bir yazarım. En iyi bildiğim konuları alırım. Varlıklı yurttaşların yaşayışlarını bilmiyorum, nasıl yaşadıklarından haberim yok." der ve beraat eder. 1957'de üçüncü oğlu Işık dünyaya gelir. (Öğütçü-Aldatmaz, 2014: s.49)

Orhan Kemal 1958'de *Kardeş Payı*, 1969'da *Önce Ekmek* kitaplarıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve yine aynı kitapla Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü kazanır. Orhan Kemal 1970 yılında Bulgaristan Yazarlar Birliği'nin daveti üzerine Sofya'ya gider. Orada hastalanır ve 2 Haziran 1970'te hayata veda eder.

Orhan Kemal ardında onlarca roman, öykü, tiyatro oyunları, inceleme, şiir ve söyleşi eser bırakır. Onun bütün eserleri Türkiye'de toplumun yaşadığı tarihsel değişimin aynası gibidir.

İnanıldığı doğruların adamı bir Orhan Kemal geçti bu dünyadan ve eserleriyle halen aramızda yaşamaya devam etmektedir.

Yapıtları: Murtaza, El Kızı, Yalancı Dünya, Suçlu, Sokakların Çocuğu, Sokaklardan Bir Kız, Müfettişler Müfettişi, Üçkâğıtçı, Ekmek Kavgası, 72.Koğuş, Eskici ve Oğulları, Baba Evi, Avare Yıllar, Cemile, Dünya Evi, Arkadaş Islıkları, Nâzım Hikmet'le 3,5 Yıl, Bereketli Topraklar Üzerinde, Gurbet Kuşları, Kanlı Topraklar, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Kaçak, Kötü Yol, Yağmur Yüklü Bulutlar/ Dünyada Harp Vardı, Kırmızı Küpeler/Babil Kulesi, Oyuncu Kadın/ Gâvurun Kızı, Grev, Serseri Milyoner/ İki Damla Gözyaşı, Evlerden Biri, Devlet Kuşu, Bir Filiz Vardı, Yüz Karası, Sarhoşlar, Çamaşırıcının Kızı/ Küçücük, Kardeş Payı, Önce Ekmek, Tersine Dünya, İstanbul'dan Çizgiler, Bütün Oyunlar 1-2, Yazmak Doludizgin (Günlük ve Şiir), Senaryo Tekniği ve Senaryolar, Önemli Not (Düzyazılar), Abdülkadir Kemali Bey'in Anıları, Kötü Yol(çizgi roman), Zamana Karşı Orhan Kemal. (Ümit- Öğütçü, 2012: s.19-20)

Kaynakça:

Öğütçü, Işık / Aldatmaz, Çiğdem, Orhan Kemal Sessizlerin Sesi, Everest Y., İstanbul, Eylül 2014
Ümit, Ahmet/ Öğütçü Işık, Orhan Kemal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara 2012

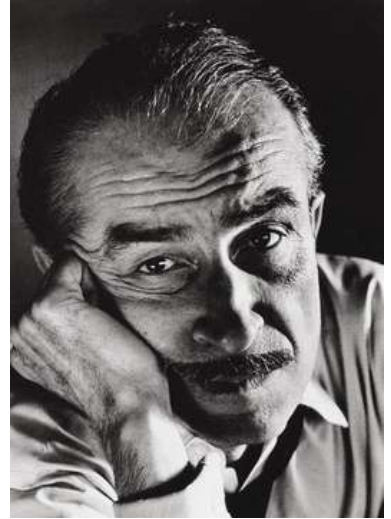
İNSAN, DOĞA VE SÖZCÜKLERİN SONSUZLUĞU

Merve Yurtsever

Orhan Kemal, 15 Eylül 1914 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğmuştur. Sürgünler ve göçlerle dolu bir yaşamı olmuştur. Beyrut'ta babasının lokantasında, Adana'da ise Milli Mensucat Fabrikasında çalışmıştır. Bu çalışma süreçleri onun toplumu gözlemleyen romanlarının şekillenmesinin ana nedenidir. Kendi hayat tecrübeleri eserlerinin beslediği kaynaktır.

Roman tarihine tematik olarak bakıldığında belli dönemlerde belli konuların ön plana çıktığı görülmektedir. 1950 yılından sonrası ele alındığında, ekonomik buhranlar ve ekonomik ilişkilerden doğan çatışmaların işlendiği göze çarpmaktadır. Orhan Kemal'in 1954 yılında yayımlanan Bereketli Topraklar Üzerinde isimli eseri bunun örneklerinden biridir. Eser, dönemin gerçekliğine ayna tuttuğu gerekçesiyle birçok eleştirmen tarafından yazarın en iyi romanı olarak değerlendirilmektedir.

Yusuf Gökkaplan, Bereketli Topraklar Üzerinde romanına dair Uluslar Arası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi'nde kaleme aldığı analizde; "Romanın adı Bereketli Topraklar Üzerinde eksiltili bir yapı olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda eksiltili yapı, roman okuyucusunun zihninde roman kurgusu oluşuktan sonra canlanabilecektir. Çünkü romanda kurgulanan dünya bereketli topraklar üzerinde yaşanan olumsuzlukları içermektedir. Yazar, bu başlıkla eserde verilen mesajı okurun tamamlamasını ister gibidir" demiştir. Bu bağlamda Orhan Kemal Bereketli Topraklar Üzerinde başlığıyla toprağın bereketine gölge düşen unsurlara dikkat çekmiştir diyebiliriz. Zira roman boyunca insanların kaybedişlerine şahitlik etmekteyiz.

Kırsal alanın kalkınmasına yönelik, 1950 sonrası gerçekleşen politikalar gereği makineleşmeye önem verilmiştir. Bu süreçle birlikte köylülerin bir kısmı işsiz kalmıştır. Ve şehre göçmenin yolu hızlanmıştır. Ayrıca sanayileşmeyle birlikte şehirde ucuz işgücüne olan ihtiyacın artmış olması bu göçleri cazip kılmıştır. Sonuç olarak şehir nüfusunun artışı, gecekonduların yerleşim birimlerinin ortaya çıkması, şehirlerin çehresini değiştirmiş ve sosyal düzenin bozulması gerçekleşmiştir. Orhan Kemal Türkiye'nin 1950'lerden sonraki hızla gerçekleşen şehirleşme sürecini eserlerine en iyi yansıtan yazarlardandır.

Orhan Kemal toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışının temsilcisi olarak, toplumu ve o coğrafyayı somut gerçekler üzerinden anlatır. Romanı edebiyat coğrafyası açısından incelediğimizde, yazarın coğrafi çerçeveyi şehir üzerinden daha geniş ele aldığını görmekteyiz.

Karl Max ve Friedrich Engels, çalışmalarında; felsefi, iktisadi, siyasal ve toplumsal yaklaşımlarıyla Marksizm akımını ortaya koymuşlardır. Marksizm, toplumsal sınıf ilişkilerini, sosyal çatışmaları, sosyal dönüşümleri inceleyen ve materyalist bakış açısıyla yorumlayan sosyoekonomik bir yöntemdir. Terry Eagleton, Marksizm'i kısaca maddi ve manevi değerler olarak ikiye ayırır. Eagleton'a göre Marksizm, sınıf çıkarlarını dile getiren bir ideolojidir. Bu bağlamda romanın ideolojisine baktığımızda; olay örgüsünün bütününde insan sömürsünü görmekteyiz. Toplumcu Gerçekçilik Marksizmin devamı niteliğindedir. Dolayısıyla daha önce de belirttiğimiz gibi toplumcu gerçekçi bir yazar olan Orhan Kemal'in, Bereketli Topraklar Üzerinde isimli romanının, Marksizm akımının bir örneği olduğunu söyleyebiliriz.

Orhan Kemal eserinde kırsal ve şehirselleşen olarak iki temel yerleşim meselesine dikkat çekmiştir. Kırsal alan geçim sıkıntısı ve göçlerle karakterize edilirken, şehir negatif yönleriyle öne çıkarılmıştır. Bulunduğu ortama göre değişen insan profili, romanda köyden kente göçen kişilerde kendini gösterir. Daha önce köyden ötesini görmemişlerdir ve birden kentin kalabalığı içinde bulurlar kendilerini. Kalabalığın içinde yaşamak rekabet etmeyi de beraberinde getirdiği için kişilerin hızla değiştiği görülür. Daha iyisine sahip olma arzusu daha çok çalışan insan figürünü ortaya çıkarmıştır. Köydeki kanaatkâr insan kentin doyumsuzuna dönüşmeye başlar. Artık bencillik ve yalnızlık baş gösterir.

“Yusuf yeniden yattı, kafasında Köse Topal'ın saydığı paraların destesi, uykuya geçti. Bu deste uykusunda da bırakmadı onu: Bir yerlerde olurlarmış. Yazının yüzü bir yerlerde. Köse Topal su dökmeye mi gidecekti ne, koynundan çıkardığı para destesini Yusuf'a vermişti. Yusuf desteyi sıkı sıkı tutarken, birden o haylaz oğlan. Hidayet'in oğlu dedikleri. Yanına gelmişti nedense. Paraları istemişti. Vermemişti. Bir çekişme.” (s. 79)

Roman; geçim sıkıntısının getirisi olan göç olayını, olanca doğallığıyla aktarmaktadır. “O yılda” vurgusuyla durumun sıradanlaşmış halini göstererek başlamaktadır. Gurbete çıkan üç arkadaşın ekseninde devam etmektedir. İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali isimlerindeki bu üç arkadaş çalışmak için Çukurova’ya giderler. Hemşerilerinin fabrikalarında kendilerine iş bulma hayaliyle yolu bitirirler. Hiç tanımadıkları bu hemşerilerinin fabrikasını sora sora bulurlar. İlk gün fabrikanın kapısından dahi giremezler. İkinci gün Yusuf’un hemşerilerinin arabasının önüne kendini atmasıyla başarılı olur işe alınır. Üç arkadaş farklı bölümlerde çalışmak için ayrılırlar. Ahırdan bozma bir yerde kalmaya başlarlar. Çalışma şartları diğerlerinden zor olan Köse Hasan hastalanır ve iki gün işe gidemez. Bunun üzerine işten çıkarılır. Bu arada ustabaşı işçilerden haraç almaktadır. İflahsızın Yusuf ve Pehlivan Ali’de bu durumdan şikâyetçi olunca işten çıkarılırlar. İki arkadaş, Köse Hasan’ı hasta yatağında bırakıp inşaatta çalışmaya başlarlar. Köse Hasan hastalığı yenemez ve ölür. Yusuf sık sık dile getirdiği emmisinin öğütlerine uyararak inşaat işçiliğinde çalışır, duvar ustalığına kadar yükselir. Pehlivan Ali ise gönlünü kaptırdığı Fatma isimli kadınla kaçarak bir çiftliğe gider. Ali, kazma ve çapa işlerinde çalışırken daha ağır olan patoz işine gönderilir. Fatma ise kendinde gözü olan Kâtip Bilal sayesinde çiftlikte kalır. Hızlı çalışma temposuna dayanmakta zorlanan Ali bir anlık dalgınlıkla desteleri patozun ağzına atarken düşer. Ayağını patozla kaptırır. Korkan ağa Ali’yi arabasına almadan kaçır. Bacağı kopan Ali kan kaybından ölür. Daha önce işten kovulan iki kişi de gece gizlice gelip harmanı ateşe verirler. Sonuçta üç arkadaştan ikisi ölmüştür. Sadece İflahsızın Yusuf köyüne dönebilmiştir.

Bu şekilde özetleyebileceğimiz romanın konusu nedeniyle Orhan Kemal mahkemeye verilmiştir. Mahkeme sürecini kendisi; “Hikâye kitabım mahkemeye verilmişti. Hâkim, iddia makamına uyarak konularımı neden hep fakir fukaradan, işçilerden aldığımı; Türkiye’de varlıklı insanların, iyi yaşayanların olup olmadığını sormuştu. İlk bakışta evet, çok doğru bir soru. Neden hep bu insanları, bu insanların yoksulluğunu ele alıyorum? O zaman hâkime: Ben gerçekçi bir yazarım. En iyi bildiğim konuları ele alırım. Varlıklı yurttaşların yaşayışlarını bilmiyorum, nasıl yaşadıklarından haberim yok, demiş ve beraat etmişim” sözleriyle anlatmıştır. Bunun üzerine Orhan Kemal’in sınıfsal bir bakış açısına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Bereketli Topraklar Üzerinde isimli romanda, çalışmak için Çukurova’ya giden üç arkadaş üzerinden; dönemin insanların şehirle, birbiriyle ve farklı statülerdeki kişilerle olan ilişkilerini sosyalist bakış açısıyla anlatılmaktadır. Sistemin mecburiyetlerinin ittiği sonuçlarla emeğe ve birbirlerine yabancılaşan insanları, bunların nasıl sömürüldüğünü gözler önüne sermektedir. En çok da insan bedeninin sömürüsü öne çıkmaktadır.

Türk edebiyatında roman, yazılmış olduğu dönemin sosyal ve toplumsal ortamının yansımasıdır. Orhan Kemal’in Bereketli Topraklar Üzerinde isimli romanının genel odağı bereketli toprakların üzerinde yaşanan olumsuzluklardır. Toprağın bereketli olması adına, topraktan verim alınması adına emek veren aracı alt sınıfın önemsenmediği, roman aracılığıyla gözler önüne serilmek istenmiştir.

“Çukurova’nın bereketli topraklarında şehre karıncalar gibi çekilen ırgatlar, oraya, Taşköprü’nün oradaki ırgat pazarına birikmek için canlarını dişlerine takmışlardı.” (s. 278)

Romanda erkekler iş gücü olarak görülür. Biri giderse yerine başkasını bulmak zor değildir. Kadının bedeni ise cinsel bir meta olarak vurgulanır. Dolayısıyla insani varlıkları önemsizdir. Esas olan toprağın bereketinin artması için sistemin durmamasıdır. Aynı zamanda, insan emeğinin nasıl algılandığı işçilerin aldığı ücret “haftalık” kavramı üzerinden verilmektedir. Haftalıklar çok düşüktür ve de kesintiler yapılmaktadır. Bunun üzerinde romanda “para” kazanılması güç, kaybetmesi kolay bir unsur olarak yansıtılmaktadır.

“Dahası şu ki, burası şehir, fabrika. Köy yerine benzemez. Hemşeri memşeri... Geç bir kalem. Elin ayağın tutuyor mu, gücün kuvvetin yerinde mi, işbaşına git, iş varsa versin. Lakin şu sıra pek aklım kesmez. Fabrikanın önü işsiz dolu. Boyuna adam çıkariyorlar işten!” (s. 50)

“Aptal Kızı’nın leş gibi kokuyordu ağzı. Fatma, Fatma başkaydı.” (s. 289)

Romanın başlarında üç arkadaşın Çukurova’ya doğru yolculukları sırasında trende tanıştıkları insanlarla yaptıkları sohbetlerden oradaki fabrika sistemi ve çalışanların sömürülmesine dair ipuçları verilmiş ve kurgunun devamı destekleyici unsurlarla bezenmiştir.

“Şu oğlan demin ağasını övdü ya, kulak asma. O kaç paralık adam oluyor da ağa onu otomobilene bindiriyor? Ağa deyip geçiyor musun sen?” (s. 27)

Roman genelinde yerel dil hâkimdir. Orhan Kemal’in Anadolu insanının ağız özelliklerini tamamıyla yansıtmak istediğini görmekteyiz. Bu tercihin dönemin ve bölgenin gerçeklik aynasında daha etkili olduğunu söyleyebiliriz.

“Ali’ye döndü: Şerefsizim dille tarifi gayri mümkünsüz lan!

Kemal Cesur’un sağındaki ufak tefek bir yaşlı, beğenmemiştii bu sözleri. Ters ters bakıyordu. Hidayetin oğlu birden mim koydu. Köse Topal’a benzetmişti. Adamın bakışlarıyla karşılaşınca, “Ne o?” dedi. “Ne bakıyon öyle bet bet?” (s. 303)

Metinlerarasılık bağlamında baktığımızda ise eserde dikkat çeken nokta Pehlivan Ali’nin diline dolanan türküdür.

“Enginli yüksekli kayalarımız

Gaminan yoğruldu binalarımız

Doğuramaz olaydı analarımız...”

Eser bu dizelerle son bulmuştur. “Enginli Yüksekli Kayalarımız” isimli türkü Konya yöresine ait bir gurbet türküsüdür. Romanla özdeşleşmesi Orhan Kemal’in kaleme aldığı satırların arka fonundan çaldığı hayaline büründürüyor. Kim bilir? Belki de öyledir.

NASIL YAZIYORLAR?

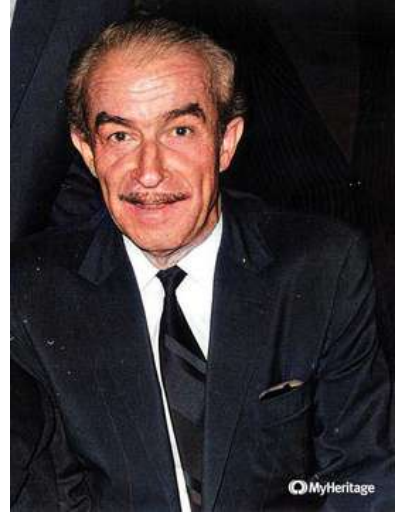
Orhan Kemal

Gerçekten de okurlar meraklıdırlar. Haksız da sayılmazlar. Ben masa başından çok, fazlaca gezer dolaşırım. Yani iş masa başına geçip yazmaya kaldığı zaman, mesele çoktan hâllolmuştur. Gezer dolaşırım. Gezip dolaşırken kafam boyuna çalışır. Ya yıllarca önce beni şiddetle ilgilendirmiş bir konuyu düşünmekteyimdir ya da hemen o gün kafama bir şey takılmıştır. Ama daha çok, yıllarca önce kafama takılan, beni zaman zaman şu ya da bu şekilde kendisi üzerinde düşündüren bir konudur da, nasıl yazsam diye, biçimi üzerinde dururum. Öyle ya, öz belirgin. Biçim? Çünkü daha önce çeşitli biçimlerde bir şeyler yazmışsınızdır. Daha önce yazdıklarınızda kullandığınız biçimlerden ayrı, başka, çok başka olmalıdır. İşte gezip dolaşırken beni düşündüren noktalar bunlardır:

1.Öz: Niçin yazıyorum bu konuyu? Ne demek istiyorum?

2.Biçim: Nasıl söylemeliyim?

Yukarıdaki öz ve biçim çözümlenmişse, hele bir de nasıl başlayacağım kafamda satırlaşıvermişse, değme keyfime. Bir kol çengi, sırasına göre canımın o an çektiği İstanbul'un artık hangi lokanta ya da meyhanesiyse, atarım kapağı. Fazla içmem. Neşemi sürdürmek, daha iyi düşünmek için pek pek iki double. Bu iki double içilirken, konu kendi kendini yazar da yazar. Size bir örnek: Bereketli Topraklar Üzerinde'nin ilk yazılışında Adana'daydım. Kafamda bu. Öz ve biçimini tespit etmişim de romanı yaşıyorum. Köse Hasan'ın ölüm sahnesine takılmışım. O sırada tam Seyhan kıyısındaydım.

"Çoğunluk geceleri, sabaha karşı saat dörtte kalkar, kahvemi kendi elimle pişirir, makinemin başına geçerim. Üç, dört, beş, bazen hızımı alamam altı saat durmamacasına çalıştığım olur. Hele âşıkam! O zaman iş değişir. Parmaklarım yazı makinemin tuşlarında rüzgârlardır. Rüzgârlardır, çünkü yazdıklarımı zevkle dinlerim. İnanır mısınız, o okuduğu zaman, yazdıklarım benden çıkar. Sanki o yazmış da bana okuyor!"

Kendi kendime mırıldanarak, Hasan'ın hemşerisine vasiyetini en iyi biçimde vermek için nasıl dedirtmeliyim diye, bir, beş, on, tekrarlar yapıyorum. Birden istediğim klişe düştü kafama.

“Kardaşlar, beraber tuz, epmek yidik. Ola ki, benim size hakkım geçmiştir. Benim iflahım kesik...” falan der ya? Oralara gelince bir an Köse Hasan oldum sanki. Elimde kızım için satın aldığım saç tokası. Hemşerilerime bunu kızıma götürmelerini vasiyet ediyorum. Öyle dokundu ki, başladım ağlamaya. Çevremde insanlar. Görmelerinden de çekiniyorum. Açtım adımlarımı ama hemen kâğıda kaleme sarılıp o pasajı notladım. Çoğunluk geceleri, sabaha karşı saat dörtte kalkar, kahvemi kendi elimle pişirir, makinemin başına geçerim. Üç, dört, beş, bazen hızımı alamam altı saat durmamacasına çalıştığım olur. Hele âşıkсам! O zaman iş değişir. Parmaklarım yazı makinemin tuşlarında rüzgârlardır. Rüzgârlardır, çünkü yazdıklarımı zevkle dinlerim. İnanır mısınız, o okuduğu zaman, yazdıklarım benden çıkar. Sanki o yazmış da bana okuyor!

Sokakların Çocuğu baştan başa o yılların verisidir. Bir de, evet bir de Bir Filiz Vardı! Dikkat ederseniz, bu iki kitapta üslup tamamen değişiktir. Şimdilerde çöller gibiyim. Ne aşk, ne meşk.

Bir de Müfettişler Müfettişi'ni yazarkenki acı günlerim... Bunu özellikle belirtmeliyim. Beş yaş küçüğüm aşağıda, komada, can çekişiyor, ben yukarıda, odamda Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilecek olan bu romanımı yazmak zorundayım! Bir yanda ölüm, ötede komedi, mizah. Kitabın sonlarındaki ölüm sahneleri, yani romanın kahramanı olan zatın annesinin ölümünde, sanırım, içinde bulunduğum ruh hâlinin de payı vardır.

Çoğu zaman öz ve biçim iyice belirlenmiş, hatta yazılmaya da başlanmış olabilir. Olabilir ama, attığım taş, istediğim kuşu vuramamıştır. Yani “Bayram haftası” demek istedim, yazdıklarımın “Mangal tahtası” çıkar. O zaman, bir iç huzursuzluktur başlar. Günler, haftalar, bazen aylar... Sonunda kaldırıp atar, unutmaya karar veririm. Ne mümkün? Zaman zaman, başını çıkarır içimden, bana kendini gösterir. Yıllardan sonra, hiç ummadığım, hatta onu düşünmediğimi sandığım bir an kafama düşüverir. İstedğim olmuş, attığım taş istediğim kuşu vurmuştur.

Varlık

15 Mart 1968

— Gördün mü, o dans
mans bilmiyor... Sen gel
benimle et. —

Kolaj: Işık Sungurlar

BEŞ YÜZ ÖPÜCÜK

Hüseyin Kılıç

Fatih, tarihi konağın son lambasını da söndürüp çıktı. Vakit gece yarısını çoktan geçmişti. Sokak zifiri karanlıktı. Dar sokağın ötesinde berisindeki barlardan tek tük müzik sesleri hala geliyordu. Tanımadığı yabancı şarkıcıların arasından Ferdi Tayfur'un sesini çekip aldı kulakları. Süleyman'dır, dedi kendi kendine. Bütün müşterileri yollamış yere dökülen fıstık kabuklarını süpürüyordu. Telefonu çıkarıp saate baktı. Biraz önceki düşüncesinden vazgeçti. Süpürme faslı bitmiştir, diye geçirdi içinden, çoktan paspasa geçmiştir.

Kapının eşliğinden merdivenlere adım atmadan, sanki hemen içeri dönmesi gerekiyor gibi, kafasını sokağa doğru uzattı. Namazını bitirmiş de selam veriyor gibi önce sağa, sonra arada bir miktar es vererek sola doğru baktı. Yine sona kalmıştı. Çaprazdaki lokantaya baktı, açılmış gibi. Zihninde – bir odanın ışığını yakar gibi - güneşin düşmesine bastı. Tüm sokak aydınlanıp canlandı bir anda. Lokantanın kasasındaki Belgin'e baktı. Belgin bakışı görüp kafasını bir miktar daha kaldırdı. Tam kızın ne tepki vereceğini göreceken önünden iki metrelik bir turist geçti. Gülmüş müydü yoksa kaşlarını mı çatmıştı acaba? O da turistin görüş açısını bozduğunu düşünmüş müydü? Tekrar bakar mıydı? Kasanın önü bir anda hesabı ödemek isteyen müşterilerle doldu. Belgin'in işe döndüğünü görüp "Hay şansımı," dedi. Cümlesini buraya yazılması uygun olmayacak bir sözcükle bitirdi. O esnada konağın önünden hızla bir kedi geçti. Kendine geldi. Sokak, elektrikler gitmiş gibi yeniden zifiri karanlık oldu.

Çarşının en dar sokağıydı burası. Yan yana envai çeşit dükkân vardı. Aktar, dönerci, nargileci, bir aktar daha, beyaz eşyacı, kumaşçı, bir dönerci daha, simitçi, cep telefoncu, ev yemekçi yukardan aşağı rıhtıma kadar aralıksız sıralanmıştı. Tepeden bakıldığında gündüz karınca yuvasına benziyordu. Araba girmesi mümkün olmadığı için dükkânların bütün ihtiyaçları hamallar, el arabaları, komilerin kucakları, ellerindeki torbaları alması için gözleri çalışan arayan patronların kolları ile taşıyor, bu karınca benzetmesinin gerçek olup olmadığını düşündürüyordu.

Sokağa gündüz yolu düşenler kalabalıktan, gece geçenler ise kör karanlıktan dolayı yolun denize çıktığını göremiyor, ilk defa gelenler buna ihtimal dahi veremeyip şaşkınlıkla suya bakıyorlardı. Çarşının bar, meyhane olmayan tek sokağıydı. Onlar yola taşabilecekleri yerlere konmuşlardı. Bu yüzden dükkânlar nispeten daha erken kapanır, gündüz insan yoğunluğundan çökeceği düşünülen yolda hayat emaresi gittikçe azalır, ışıklar birer birer söndükçe sokak korkutucu bir hal alırdı. Konakların ve sonradan her bulunan boşluğa kondurulan apartmanların bitişik nizam olmasının yanı sıra sokak öyle konumlanmıştı ki başka yerden ışık sızmaması için bunun özellikle yapıldığını düşünenler bile vardı. Bu sokaktan gece geçenler civarda çalışıp ezbere yürüyenlerden değil de yanlışlıkla girenlerdense ve sarhoş değillerse rıhtıma varana kadar bir şey olmaması için bildikleri bütün duaları okurlardı. En geç kapanan dükkân ise çoğunlukla Fatih'in çalıştığı nargileci olurdu.

Konağın kapısını kilitleyip her zaman yaptığı gibi günün son sigarasını içmek üzere gişe oturdu. Çöktü dense de yeridir. Tekrar güneşin ışığını açıp Belgin'i düşünecekken yolun üst tarafından gelen ayak seslerini duydu. Karanlığa rağmen yalpalayarak gelen çifti gördü. İkisi de gençti yirmi yaşlarında ya vardılar ya yokturlar. Ondan başkası bu kadar net göremezdi, dar sokakta beşinci yılını bitirmek üzereydi ve karanlıkta gözleri bir baykuşunkinden daha keskindi.

Erkek daha sarhoş gibi göründü başta ama birkaç adımdan sonra kıza daha fazla yaslanabilmek için sarhoşluğunu bahane ettiğine kanaat getirdi Fatih. Konuşmaları, çok da yüksek sesle konuşmalarına rağmen, çok net anlaşılıyordu. Sokağın boş olduğunu düşündükleri için de çok umursamıyorlardı. Fatih yine de sigarayı elinin içine alıp fark etmelerini önlemek istedi. Erkek kıza doğru eğilip – biraz da uzun boyluydu – öpmeye çalıştı ama kız dudağını kaçıırarak yanağını bitiştiriverdi erkeğin dudağına. Bu anlaşmazlığa rağmen erkek kıızı omzundan tutarak kendine doğru çekti, kız da, hafif sarhoş, neşeyle güldü.

Sulh sağlandıktan sonra erkek birden “Aslında beş yüz dolar borcunu beş yüz öpücükle ödeyebilirsin.” dedi. Kız gülüp “Olur mu ya,” diye cevap verdi. Erkek, rahat, “Olur tabi, dudaktan olursa üç yüz öpücük, böyle uzun uzun olursa yarım saat falan öpüşürsek borç falan kalmaz.” Fatih kızın adımlarına bakıp yüzünün kızarıp kızarmadığını düşündü. Bir adım fazladan yalpalamış gibi geldi. Kararsız bir “Üfff” dediğini duydu.

Erkek kızın elini tekrar tuttukten sonra, konuşurken vücutları ayrılmıştı, “Sen o borcu niye almıştın ya?” diye sordu. Fatih, erkeğin unuttuğundan mı yoksa kıızı kontrol etmek için sorup sormadığını anlamaya çalıştı ama yine bir karara varamadı. Kız cevabını düşünmeden verdi “Babamın kredi borcu vardı yaa, onu kapatıp yenisini alacaktık daha düşük faizle. Kapattık ama kurallar değişmiş mi ne işte yeni kredi vermediler. Ondan ödeyemedim geri...” Erkek “Yok,” dedi “onun için sormadım ya. Dedim ya zaten beş yüz öpücük” deyip sarhoş ve hırıltılı güldü. Konağı geçip rıhtıma yaklaşmaya başlamışlardı. Seslerini seçmek zorlaşmıştı. Fatih avucuna sakladığı sigarayı iki parmağının arasına alırken kızın “Biliyor musun sana bir şey diyeceğim ama çok utanıyorum” dediğini duydu. Erkeğin ne diyeceğini beklemeden “Babama kredi çıkmayınca amcamın üzerinden başvurduk biz. Yüz bin istedik ama otuz bin vermişler. Şimdi de onun sıkıntısı var.” deyip başını erkeğe yasladı.

Fatih konuşmanın devamını merak edip her zamankinin aksine sigarasını bitirmeden yola inmiş yavaş yavaş o da rıhtıma doğru yürümeye başlamıştı. Erkek şaşırıktan ziyade genç yaşına rağmen Fatih'in patronunun havasıyla “Otuz bin ne kadar ediyor, bin dolar mı?” diye sorduktan sonra kızın kulağına eğilip bir şeyler söyledi.

O sırada caddeye varmışlardı. Bekleyen taksilerden birine bindiler. Fatih kendi kendine güldükten sonra biten sigarasını yere fırlattı. Ne yapacağına karar veremez bir şekilde birkaç saniye durduktan sonra kafasını çevirip konağın merdivenlerine doğru baktı. Sokak zihninde aydınlandı. Belgin yazarkasanın başındaydı. Beş yüz öpücük, diye mırıldandı sessizce. Gözünü yumdu, yanağında bir öpücük hissetti. Bu sefer yüksek sesle “Beş yüz öpücük” deyip uzun bir ıslık çaldı. ıslık taksileri, yolu ve otobüs duraklarını aşip denize ulaştı. Nerden çıktığını anlamadığı bir balicinin sigara isteyen sesiyle kendine geldi. Her yer tekrar zifiri karanlık oldu. Yarısı boşalmış paketten bir sigara çekip umursamadan yaktıktan sonra paketi olduğu gibi çocuğa verdi ve yürümeye devam etti.

KANATLARIMIN DOĞUŞU

Fatma Türk

Beni neyin beklediğini biliyordum. Öyle veya böyle, her şeyi her zaman bilmek ister insan. Bir miktar ön hazırlık, muharebe öncesi cephane kontrolü, sonucu değiştirmese de süreci çekip çevirmeye yarayan bilgi, üşüdüğümüzde üzerimize aldığımız örtü gibidir. İdama giden birinin öleceğini bile bile son bir dilekte bulunmasını da anlayamazdım çocukken. Ölüme ramak kala, hayatla bütün bağlarını yekten koparacak biri son kez neyi dilemiş olabilirdi ki! O dileğin bugünle ve burayla alakası olmadığını biliyorum artık.

Her şeye rağmen edilen o son dualar, akibetin değişmeyeceğini bildiğin hâlde ummaktan vazgeçmediğin anlar, uçurumdan düşmek üzereyken karşına çıkan bir dal parçası... Kimsenin seni işitmediği kuyularda yüzüne tokat gibi çarpan aksisedana rağmen, yakarışından geri durmadığın ve her anın ecrini gramı gramına alacağın vuslat avuntusuyla buradasın! Buradayım, dedim kendi kendime. Evet, başıma neler geleceğini az çok tahmin ediyordum. Mızrağın fırlayıp bana doğru geldiğini görüyor, ancak yine de ondan kaçmaya çalışmıyordum. Çünkü mızrakların çuvalalara sığmama gibi bir huyu olduğunu da öğrenmişim az çok.

Türklerin en yoğun olduğu sınıfa düşmüştüm. Göçmen çocukların eğilip büküldüğü, on yedisi Türk, geri kalanı başka uyruklardan oluşan hazırlık sınıfında bir an önce Almanca öğrenmemiz ve yaşımıza göre uygun sınıflara geçmemiz bekleniyordu her birimizden. Evde, anne-abela karışımı yeni bir tür, okulda adaptasyonunu tamamlamış bir öğrenci, Mannheim sokaklarında asık suratlı insanlarla bütünleşmiş bir yurttaş, kısacası hep bir şeyler bekleniyordu benden. Henüz yadırgadığım topraklarda çiçek açamadığım için cezalandırılmak istemiyordum. Ses çıkarmam gerektiğini, ancak bu sesin onların konuştuğu dilde olmazsa kuru bir gürültüden öteye geçemeyeceğini de biliyordum.

İlk bakışta dilini anladığım kişilerle dolu sınıf içimi ısıtsa da geleceğe dönük dezavantajlarını fark etmem uzun sürmemişti. Sınıfa gelir gelmez, sıcacık bir selamla karşılaşmıştı beni Zeliha. Hallo, Tschüs, ich bin 13 Jahre alt[1], dışında tek kelime Almanca bilmeyen biri olarak, Zeliha'nın sarf ettiği uzun ve karmaşık cümleleri duyunca; Allah'ım şu kadar Almanca bilsem yeter, diye geçirmiştim içimden. Aralara sıkıştırdığı Türkçe kelimeleri saymazsak bayağı bayağı sohbet ediyordu Frau Jung'la.

“Sakin kendini yalnız hissetme! Ben her konuda yardımcı olurum sana. Ne zaman geldin? Benim beş ay oldu. Alışıyor insan, şu kadının dediklerini yap yeter,” diyordu Zeliha. Nefes almadan nasıl da rahat konuşuyordu öyle. Memnun bir hâli vardı daima. Ne imrenirdim böyle mutmain insanlara, nasıl ulaşılmaz bir zirveydi onların buldukları yer, nasıl ali nasıl huzur dolu, bense daha çok dağın eteklerine eşilmiş köstebek çukurlarında görüyordum kendimi. Birinden kurtulup ötekine düşüyordum.

[1] Merhaba, hoşça kal, ben 13 yaşındayım

“Çıkışta bize gidelim, annem yemek yapmıştır,” cümlesini bir rozet gibi taşıdım hep göğsümde. Çünkü bize gidemedik hiç, annem yoktu, yemek hazır değildi, ev her daim soğuktu. Kırlangıçların yuvalarını yapmaları sekiz gün sürermiş. Seksen gün de geçse bir şey değişmeyecekti, ne ben anne kırlangıç olabilecektim ne de yaşadığım yer yuva.

Zeliha'nın kanatları ikimize de yetiyordu. Günün birinde Sanela ve çetesi tarafından yolum kesilene kadar bu böyleydi. Bir anda etten duvar ördüler etrafımda bu tuhaf giysili kızlar. Sanela iblisi tam karşımda pozisyon almıştı, durmaksızın geviş getiren ağzıyla bir şeyler geveliyor, sakızını ikide bir şişirip patlatarak kendince gözdağı vermeye çalışıyordu bana.

Bakışların insanı böyle paralayabildiğini, anlamadığım bir dilin bu denli kaba ve kıyıcı olabileceğini önceleri tahmin bile edemezdim. Beni dilsizleştiren ne varsa gözümün önüne getirerek fokurdayıp taşmak üzereydim ki, Zeliha'nın cevval sesi işitildi biraz öteden. Dünyalar benim oldu o an. Koştura koştura geliyordu bizimki, bir yandan da verip veriştiryordu kızlara. “Konuş be Zeliha,” diyordum içimden. “Söv içinden geldiği gibi!” Ağzının ayarı mı vardı Zeliha'nın! Küfürlerin bini bir para, hatta ölsem unutmayacağım, “Hau ab! Du, du... Straßenfahiße!”[2] diye türetmiş olduğu yeni model küfürüyle koca çeteyi dağıtınca, göbeğimiz çatlamıştı gülmekten. “Ee napyım kızım, Almancası gelmedi aklıma,” demişti bir de üstüne.

Kızlardan kurtulmanın rahatlığıyla çantalarımızı başımızın altına koyup bir güzel uzandık kaldırıma. Gövdelerimizle olay yerine imza atmak istiyorduk sanki. Gelen geçen bakıyormuş ediyormuş, hiç umursamadık. Yüzümüzü göğü çevirince küçüldü göğün dışında kalan her şey. Bulutları izlemeye koyulduk sonra da. Hızlarına tramvayların, arabaların, motosikletlerin bile yetişemediği şekilli şekilli bulutlar geçti önümüzden. Tenimi ısırın rüzgârı ilkin o gün fark ettim, Zeliha'nın taşınacağını öğrendiğim gün! Bir yumru gelip oturdu boğazıma, benden sürekli bir şeyler koparmaya çalışan o soyut gücü kavramaya çalıştım ve garip bir şekilde kanatlarımın olduğunu da o gün anladım.

[2] Def ol! Sen, sen... Sokak fahişesi!

FİYAKALI RUHUMDAN İSTİMDAT

Sümevra Karabekiroğlu

Ben. Tam burada. Ağır cümlelerin ardına gizlenen ahmak. Çok edebi bir adamım aslında ahmaklık işin artistliği. Yok canımmmm ne alakası var tepkileri için. Yani sen ahmaksan biz ölelimler havada uçuşsun diye. Yüzümden gözümden edebiyat damlar oysa. Damlamak ne? Akar. Ağdalı cümlelere bayılırım. Böyle kaynamaktan akışkanlığı bal kıvamına gelmiş baklava şerbeti gibi cümleler. Katre katre mesela. Dinlersin dinlersin bir türlü gitmez kelimeler. Genzini yakar. Aşağı akmaz. Gitmiyor. Akmıyor cümleler. Hayat akıyor dostum cümleler akmamış çok mu? Aksın diye uyuyorum bak. Geçsin, bitsin diye. Sessizce. Sekizde sığındığım yorganın altından öğlen çıkıyorum. Sonra bir bardak su içiyorum. Alkali mi değil mi, canlı mı ölü mü, klorlu mu klorsuz mu, temiz mi pis mi, kokulu mu kokusuz mu? Ne bileyim oğlum? Dümdüz su işte. Hepi topu bir bardak. Koridordan yorganıma yürürken aynada kendimle karşılaşıyorum. Uzun uzun bakıyorum yüzüme. Çoğu sabah tanıyamıyorum karşılaştığım sıfatı. Kimdi lan bu? Saç baş birbirine girmiş. Gözaltları halkaların esiri. Morluklar cabası. Bu kadar torbayı şuncacık alana nasıl sığıştırıyor bedenim bilemiyorum. Alnım çizgilerin işgalinde. Gözlerimin ferisi sönmüş. Kim der ki yaşım otuz. Otuz mu? Bence altmış filan olmuşumdur da kendime çaktırmamışımdır. Bir Âdem tövbesi çökmeliyken omuzlarıma, her sabah, durup karşımda dineliyorum. Hiçbir şey olmamış gibi yürümeye devam ediyorum. Kavi değil adımlarım biliyorum. Yine de adım atıyorum. Mecbur. Yani ayaktayım. Su içtim. Geldiğim yere dönüyorum. Hepimiz geldiğimiz yere döner miyiz? Bilmiyorum. Mesela ben her sabah ve her akşam ve her gece sonra her sabah geldiğim yere dönüyorum. Eve dönmüyorum, şarkıya da döndüğüm yok, kalbimle hiç işim olmaz. Sadece geldiğim yere dönüyorum. Bazen okumayı unutuyorum. Günleri, geceleri, saatleri, anları, anıları, zamanı... Okumayı unutuyorum. Sonra yaşamayı. Yaşamayı da unutuyorum... Hiçbir şey yapmıyorum sabah kalkınca. Yüzümü yıkamıyorum mesela. Yanağımda geceden kalma salya izleri, gözlerimde ovuşturarak savuşturamadığım irin sarısı çapaklar. Ağzımın, geceden kalma çürümüş yiyecek kokusuna aldırmiyorum. Bu kesif kokunun dilim üzerinde bıraktığı o acayip tatta umurumda değil. Saçlarımı taramıyorum. Yıllardır zeytinyağlı sabunla hemhal olmamış vıcıklıkta pas parlak görünen, tarak girmemiş saçlarıma da aldırmiyorum. Varsın kafasına göre takılsın. Yatağımı toplamıyorum. Nasılsa yine bozulacak. Çok ilkel. Kıyafetlerimi ütölemiyorum. Yıkamıyorum diyecektim aslında. Tırnaklarımı kesmiyorum. Aralarına girip pirüpaklıktan saklanan onca kiri görmezden geliyorum. Ellerime bakarak burnunu tıkları bazen insanlar. Aldırmiyorum. Dolap kapaklarını kapatmıyorum. Çekmeceleri de... Bir hikâye görüyorum rüyamda. Her gece. Aksakallı bir dede, elinde kepece kulaklarını, bir şeyler fısıldıyor. Kelimelerini duyuyorum. Ama anlamlandıra bilemiyorum. Bilemiyorum. Yabancı bir dilin orta yerinde çırılçıplak kalakalmışım gibi.

Hep acılardan bahsediyor konuşmayı bilenler. Acılar, acılar, acılar, acılar... Daha çok acı. Ben henüz ağzımı açmadan bir şeyler söylüyorlar. Olur, tamam, süper demekle yetiniyorum. Neye olur dediğimi bilmiyorum. Sanat filmleri izliyorum. Yormuyor beni. Görüntüler akıyor. Kurulan cümle sayısı iki elin toplam parmak sayısını geçmiyor. Sadece bakmak yetiyor. Bana da bakmak yeter aslında. Annem gözlerimin ta içine bakardı mesela. Gözlerimin ta içine bakar, gülümser ve bir hikâyeye anlatmaya başlardı. Bir varmış, bir yokmuş, Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer top oynarken, eski hamam içinde... Horozlar tellal iken, pireler hamal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken, anam düştü beşikten, babam düştü eşikten. Bi dakika. Masal mı bu bir varmış bir yokmuş diye başlasın.

Bir hikâyeye anlatırdı annem. Bir adam varmış. Bak yine varmış dedim. Duyulan geçmiş zaman. Vardı demeliydim. Görülen yani. Gördüm ben bu hikâyeyi. Ama annem anlatırdı. Görülen geçmiş zaman. Annem duymuş. Ben annemin duyduğunu duydum. O benim gördüğümü görmedi. Adam yokmuşluktan var olmuş. Yaşamış. Nefes almış. Birileri onu görmüş. Farkına varmış. Saçları rastalı, bıyıkları nikotin sarısı, tabanı çıkmış ayakkabısı, pantolonunun yaması, yürürken ardı sıra gelen çürümüş yumurtayla karışık soğan kabuğu kokusu, bakışları boş, dili kelimesizlikten sarhoş vesaire vesaire diye anlatılsa çok acınaklı olurmuş ama adam jilet kaydı tıraşı, lacivert takımı, her daim boynunu kuşatan kravatı, elinde kahverengi deri çantası, koltuk altında taşıdığı tuğla gibi kitabıyla bir köşede beklermiş, gecenin kimsesizliğine büründüğü saatlerinde. Sarı çizgileri asla geçmezmiş. Raylar üzerinde bir tırtıl edasıyla sürünürcesine gelen aracın kapısı hemen önünde açıldığında, önce inenlere yol verir, sonra bir koltuğa usulcacık sinermiş. Yollar bomboş olsa da o hep yeşil ışığı beklermiş. Şimdi karşıya geçebilirmiş. Kapalı alanlarda sigara içmezmiş. Zaten sigara içmezmiş ama içeriyor olsaymış kapalı alanlarda içmezmiş. Merdivenler yürürken sağda durur soldan geçenlere yol verirmiş. Öfkeden çatlayacakmış gibi olsa da sesini yükseltmez, içine doğru şişermiş. Alkol tüm kötülüklerin anasıymış madem adam ağzına damla koymazmış. Herkesi canının kulağı ile dinler ama sesine karşılık alamazmış. Kendi kendine büyümüş bir adammış. Kendi kendine büyüyen bir ağacın hemen dibinde. Hikâyeye bu ya adam hammış, pişmiş, yanmış. Bin kapı çıkmış karşısına. Hesaplaşmış. Omzundaki çürükleri ceketıyla saklamış. Bir hayat kelimelerle inşa olurmuş ve adam sessizliğinin çıkmazında yüz bulamamış hayattan. Surat asmış önce. Sonra bakmış dağın haberi yok, kenara köşeye bırakmış asılmış tüm suratları. Hakkıymış. Bu bir masal olsaymış ve o bir masal kahramanı, kaslı, yenilmez, kusursuz, iyiden öte iyi, tanrımsı bir şey olurmuş. Ama dönmüş ardına, zaferlerine denkmiş yenilgileri.

Nasıl kahraman olsun ki? Ödleğin tekiymiş. Korkarmış. Ama öyle böyle değil. Yalnızlıktan çok korkarmış. Yalın kalmaktan. Bakkal Rüstem'in dükkân önünde her sabah kahvesini yudumlamasından. Berber Hüseyin'in başka berberlerle beni aldatmışsın ağabey göz devirmesinden. Bohcacı Ayten'in her gördüğünde "At bi beşik bakayım falına be aabiiiiimmm..." tacizlerinden. Kalaycı Mustafa'nın her hafta salı günleri sabahın nurlu vakitlerinde caminin önüne kurduğu tezgâhında bir taraftan bakırları, diğer taraftan dünyayı kalaylamasından. Evinin hemen karşısındaki neredeyse yıkılmak üzere olan konağın elışı dantel perdelerini aralayıp pencereden neredeyse tüm vücudunu dışarı çıkararak gelene geçene laf yetiştiren Ermeni Eleni'den. Gün aşırı mahallede ne kadar çöp tenekesi varsa hepsini tek tek karıştırıp kâğıt plastik toplayan çelimsiz Nevzat'tan.

Bir gün dalaşmalar kıyametin kopacağına dair sarsılmaz inançları ile her gün birbirine giren fırıncı Mahmut ile pastaneci Ahmet'ten. Köpeklerin kuyruklarına tenেকে takmayı marifet belleyen çocuklardan. Hafta sonları erketeye yatıp gelin arabalarını kovalayan delikanlılardan. Sağda solda iki fırt çekip kafasını leylaya bağlayan tiner tutkunlarından. Sağ şeridi kapatan, gelene geçene korna çalan minibüs şoförlerinden. Gülenlerden, ağlayanlardan, ağıt yakanlardan... Mahrum olmaktan. Yalın kalmaktan. Elini tutacak, sırtını sıvazlayacak, son nefesinde ha gayret diyecek kimseler olmamasından çok korkarmış. Bir gün korkusu öyle büyümüş ki, duşlar aşmış, denizler geçmiş. Adamın karşısına oturmuş. Korkusu adam olmuş. Önde dikilmiş. Dayanamamış. Bir psikoloğun kapısını çalmış. Tık tık tık tık. Kim o? "Ben dilenci... şey pardon. Dağlar kadar korkuları yıkıp, denizler kadar korkuları içen psikoloğa gelmişim." Ve kapı açılmış. Adam başka bir adamın karşısına oturtulmuş. Dil hareket ederken birtakım sesler çıkarıyormuş. Adam sadece "Korkunuzun üstüne gitmelisiniz." Cümlesini seçmiş sesler arasından. Kapıdan çıkmış. Korkusunun üstüne gitmiş. Rüstem'i, Hüseyin'i, Ayten'i, Mustafa'yı, Eleni'yi, annesini, babasını... Şilmiş. Hem hayatından, hem zihninden. Korkusunun üstüne gitmiş. Yalın kalmış.

Etraf kararmış. Karanlıktan da korkarmış. Omzunun üstünde pelerini, bileğinden sağa sola fırlatabildiği ağırları, dünyayı omuzlayacak kuvveti, şimşekler çaktıran bir çekici olsaymış, en yüksek binaların üstünden birdirbir oynayabilseymiş, ışık hızını geçip zamanı bükseymiş bile, işte karanlık... İnsanın göz bebekleri büyür karanlıkta. Bu vücudun daha çok ışığa ihtiyaç duymasından mıdır yoksa giren ışığın çıkan ışığa... Bi dakika insandan ışık çıkmaz. Ama yansır. Gelen ışığı yansıtır. Karanlıkta fısıltılar duyarmış adam. Sesler fısır fısır gezermiş etrafını. Seslerden yansır mı ışık. Işığı yansıtmak için madde olmak gerek. Ses bir madde midir? Elle tutulup gözle görülebilir mi? Hayır ama kulakla duyulabilir. Boşlukta yer kaplar mı? Kaplamasa duyulabilir olur muydu? Kendine boşlukta bir yer bulmuş ki varlığını sürdürüyor. İşte duyulan zamanın varlığından emin olmak için büyür insanın gözbebekleri karanlıkta. Adaminkiler de büyümüş ama nafiye. Fısıltıları göremezmiş. Pencereye koşarmış nefes alabilmek için. İnsan gözleriyle mi nefes alır? Yok yahu. O zaman karanlık neden nefesini kesermiş. Karanlık değil korku. Pencerelelere koşarmış. Keşke korkusunun üzerine gitmeseymiş. Hüseyin belki tutarmış karanlıkta elini. Ya da Rüstem. Ne bileyim Ayten salladığı bir gelecekten güzel haberler verdiği içinde dolan ama çıkamayan nefesi bir yol bulmuş belki yaşamak için. Gündüzleri uyur geceleri pencereden pencereye koşar olmuş. İyi ki pencereler varmış. Yoldan geçen bir takım kimeler. Onun kimsesi olmasalar da kimseler varmış sokakta. Yani seslense durduğu yerden biri koşup gelirmiş. Kesin gelirmiş. Ya da... Ya da deli deyip daha hızlı adımlarla belki koşarak geçerlermiş pencerenin önünden. Annesi olsaymış böyle yapmazmış. Ya da Eleni...

Unutmuş adam. Korkusunun üstüne gitmiş. Sonra yeni korkular edinmiş. Onlarında üstüne gitmiş. Var olan her korkunun üstüne gitmiş. Korkmaktan ödü kopuyormuş. Uyumuş adam. Daha çok uyumuş. Uyanıp doğrulduğunda yatakta telaşla kendini aramış. Ayak, bacak, kol, kulak, kaş, göz... Sonra yine koşmuş pencerelere. Telaşla kimselerine bakmış yolun. Her şey yerli yerindeymiş. Olabildiğince az konuşmuş, az kımıldanmış. Adam doksan yaşına kadar, uzun, upuzuunnn bir ömür sürmüştü.

Bir hikâye anlatırdı annem. Bir adam varmış. Bak yine varmış dedim. Duyulan geçmiş zaman. Vardı demeliydim. Görülen yani. Gördüm ben bu hikâyeyi. Yaşamın bir sesi var mıdır? Peki ya ölümün. Ya da ölenin. Anneme geldim bir gün. Gittim demeliyim belki. Ama ben geldim anneme. Annem gelenleri severdi. Gidenlere küserdi. Bir hikâyenin fısıltıları kulağımda. Bembeyaz bir odanın ortasında, bembeyaz bir yorganın altında, doksan çizgi saklayan solgun bakışlarına tutundum. Tutunmasaydım düşerdim. Düşerdim ve bir daha kalkamazdım.

-Sen mi geldin?

-Ha gayret anne...

Bir daha tutundum tavanda sabit kalan gözlerine. Odadan çıktım. Cebimde bir hikâye. Kimselerimle karşılaştım.

-Öldü mü?

-Başka çaresi yoktu...

Şimdi bir bilek. Geldiğim yere dönüyorum. Sahi herkes geldiği yere döner mi? Bilmiyorum. Ama ben hep geldiğim yere dönüyorum. Aksakallı bir dede. Elim elinde. Eve, şarkıya, kalbime... Dönüyorum... Doksan yaşına dek yaşamaya niyet ediyorum.

YARA BANDI

Yusuf Dürmüş

YARA BANDI

Yurdum gibi yaralıyım

Ne eksik, ne fazla

Derin bir uçurumum

Bütün haritalarda

Ahmet Erhan

Saat sekize beş dakika kala dükkândan çıktı. Yaklaşık iki aydır yaptığı gibi yine ekmek fırınlarına un taşımış, işi henüz bitmişti. İlk günler şaşırılmıştı çalışma arkadaşı Erhan'a "Gündüzler çuvala mı girdi yahu? Biz niye geceleri çalışıyoruz?" diye sormuştu. Aldığı cevap manidardı, gündüzleri müşteriler etrafa un sıçramasından rahatsız oluyormuş. Gözünü sevdiğim düzeni, diye geçirmişti içinden, bu ekmekler ağaçta mı yetişiyor diye düşünüyor bu insanlar... İlk günlerde biraz zorlansa da zamanla alışmıştı, haftada dört gün geceleri on bir ile sabah altı arasında belirlenen fırınlara dağıtım yapıyorlardı. O gün sis nedeniyle işleri biraz uzamış, yavaş çalıştıkları için patrondan fırça yemiş, iki saat geç çıkmak zorunda kalmışlardı.

Sisten ötürü göz gözü görmeyen bir aralık sabahı işten çıktı. Yaradan acaba kötü yüzleri görmeyelim diye mi indirdi bu sisi diye düşündü; sonra zaten bu dünyada görecek güzel bir şey mi kaldı diye içinden geçirdi. İstanbul'da son kalan güzel yerlerden diye düşündüğü sahile doğru yürümeye başladı. Taksim'den aşağı doğru yürüdü, Eski İnönü Stadyumu'nu görünce çocukluk günleri geldi aklına, kaçak olarak az maça girmemişti mahalleden abilerle. Kara Kartal'ın lehine nice tezahüratlar yapmış, şampiyonluk gelince Sergen forması ile arkadaşlarına caka satmıştı. Uzun zamandır futbola ilgisi yoktu ama elleri ile kartal işareti yaparak yoluna devam etti.

Dolmabahçe Camii'nin yanından geçerek Kabataş sahile geldi, banklardan birine oturdu. Cebinden çıkardığı sigarasını yaktı, sise biraz katkı sağlar diye uzun uzun havaya doğru üfledi. Paketi cebine koyarken eline bir şişkinlik geldi. Cebinde bir şey bulamayınca iç cebine baktı, cep delinmiş kâğıt astara düşmüştü. Merakından deliği biraz daha genişleterek kâğıdı çıkardı. Dörde katlanmış bir kâğıt parçasını görür görmez tanıdı. Attığını düşündüğü kâğıt demek ki uzun süredir burada idi. Ceketini en az beş aydır giymediğini fark etti. Buruk bir tebessüm ile hızlıca kâğıdı okuduktan sonra bu sefer sigaranın olduğu cebe koydu.

Yirmi metre ötede simit, kâğıt helva satan işportacıdan simit ve ayran aldı. Yine deniz gören farklı bir banka oturdu. Arkasından beş altı tane okul öğrencisi sırtlarında kendilerinden büyük çanta, ellerinde suluk ile geçtiler. Boyca diğerlerinden biraz daha iri olanı diğerlerine el şakası yapıyor sonra kaçıyor. Yaşlı bir amca hafif sesini yükselterek bastonunu kaldırıncaya hepsi bir anda koşmaya başlayıp gözden kayboldular. Kendi çocuğu geldi aklına, Ahmet... Adını daha zikretmeden anınca bile gözleri doldu. "Ne kadar büyümüşür şimdi eşşek sıpası gözlerimde tütüyor" dedi. Annesi ile altı yıl önce boşanmışlar, ikinciye evlenen Efsun çocuk ile beraber Almanya'ya gitmişti. İyi olduklarına dair bir haber bile alamıyordu. Alışmıştı aslında uzun zamandır, ama aklına gelince burnunun direği sızlıyor, göğsünde bir yerler sıkışıyordu.

Simitten iki ısıruk alıp bıraktı son zamanlarda iyice iştahtan kesilmişti. Zayıfladığını gören patronu geçen hafta işten ayrılmasını telkin etmesine rağmen işten çıkmamıştı. Başka geliri yoktu çünkü buradan gelecek para ile hayatını idame ettiriyordu. Son dört yılını Elazığ'da geçirdikten sonra beş ay önce ata toprağı İstanbul'a gelmiş, bu dünyada ki tek mirası ana-babasına yakın olmak istemişti. Daha doğrusu dirilerine değil ölülerine, kendilerine değil mezarlarına yakın olmak için. Ne yazık ki annesi üç, babası iki yıl önce Hakkın rahmetine kavuşmuş, çok istese de son günlerinde yanlarında olamamıştı. İstanbul'un kaosunu çok sevmese de en azından onlara yakın olmak istediği için buraya taşınmıştı. Çocukluğu burada geçse de İstanbul'da yaşama fikrine bir türlü ısınamamıştı. İstanbul onun için bir başkasının çocuğu gibi idi, belki de yeğen; arada bir sevip pırpışlanacak, vakit geçirilecek, mıncırılacak ama ağlayınca, acıkınca, altını ıslatınca ve uykusu gelince "Al bakalım annesi, bak seni istiyor" diye annesine teslim edilecek çocuk. Ne o sorumluluktan mı kaçıyordu yine? Yok yahu, ne alakası var şimdi bunun sorumlulukla diye düşündü sonra. Zaten kaç kişi seviyordu İstanbul'u.

Bankta otururken yanına dokuz-on yaşlarında, üstünde ki kıyafetleri yamalı bir çocuk geldi. Sanki omuzunda dünya yükü varmış gibi omuzları düşmüş, benzi solgun, avurtları çökük. Ellerinin yara bere ve nasır içinde olduğunu fark edince içi burkuldu. "Bu yaşta yormuş hayat garibimi" diye geçirdi içinden. Dünya adil bir yer değil, kış günü her bacadan duman tütmüyor ve inşaatlar için üretilen çiviler bakımsızlıktan, hastalıktan ve kazalardan ölen çocukların tabutlarına çakılıyor. Tabi bir tabut bulabilecek kadar şanslı iseler...

Bir elinde yara bandı, öbür elinde kalemler duruyordu. Biraz ürkek biraz mahcup

"Yara bandı veya kalem alır mısın abi?" diye sordu.

"Açsan gel simit yiyelim" dedim, "Hadi gel otur yanıma, bak boş burası."

Gökyüzü kadar boş gözlerle yüzüme baktı, o an fark ettim gözleri mavi, öyle açık mavi ki biraz daha bakarsam içinde kaybolabilirim. Tam Ahmet'im in yaşında. Bükük olan boynu sanki biraz daha büküldü, bu soruyla adeta omuzlarına bir un çuvalı daha koymuştum.

"Yok abi sağ ol dedi. Ben bunları satayım, almaz mısın bir tane?"

"Tamam, ver bakalım bir tane yara bandı, kaç para bunlar, Maaşallah en kalitelisinden al bakalım sana 200 lira."

"Olmaz abi" dedi. "Çok bu para, bozuğun yok mu?"

"Çok olur mu be çocuğum, Bak şimdi, ben öğretmenim. Daha doğrusu öğretmendim, dört yıl öncesine kadar sonra başımıza bir işler geldi bıraktık ama hala matematiğim kuvvetlidir. Bilir misin bakalım matematik?"

"Ne varmış onda bilmeyecek? Topla çıkar böl çarp, basar herhal kafamız o kadarına."

Biraz bozulduğunu fark ettim. Bak şimdi, dedim. Bu yara bandının içinde on tane var, diyelim ki yarın öbür gün elimiz kesilse ne kadar vereceğim bir banda: 20 lira. Çok mu sence?

Algılayamadı önce, sonra dedi ki: “Bilmem çok mu?”

“Olur da bir gün elin kesilirse anlarsın.”

“Ohoo sen iyi ki bırakmışsın be abi öğretmenliği. Her elimiz kesildiğinde banda yirmi lira verirsek batarız be.” Sonrasında kahkahayı patlattı

Ben de koyverdim kahkahayı, uzun zamandır ilk defa yüzümü güldürmüştü eşşoğlusunu. Kafasını okşadım cepte kalan son para olan 200 lirayı sıkıştırdım eline. Sonra baktım hava soğuk üzerinde kalın bir şey de yok ceketi de verdim. “Al bakalım senin matematik benden iyi bunu sen hak ediyorsun.”

“Sağ ol” abi dedi, cekete sarıldı, yüzü gülerek yavaş yavaş diğer banklara doğru yol aldı.

Kısa bir süre arkasından baktıktan sonra denize doğru bakmaya başladı. Ne kadar olmuştu gülmeyeli herhalde bir dört yılı vardı, beş mi idi yoksa? Hafızası matematiğinden de kötü idi son günlerde. Sanki uzun süreli bir yasta idi. Annesi-babası öldüğü için mi yastaydı. İlahi sen de? Her şeye de cevap ararsın. Hem yas dediğin ille de yakınların ölünce tutulan bir şey mi idi ki. İnsanların heveslerinin, duygularının, heyecanlarının de canı yok mu idi. -E onlar ölmüştü uzun zaman önce. Bunlar daha büyük kayıptı, gülüşlerimizin ve yaşama sevincinin kaybı. Hâlbuki kimse baş sağlığına gelmemişti. Ne güzel sözdü başın sağ olsun, eskilerin demesine göre “BAŞIN SAĞALSIN” acın geçsin, sen sağsın ya her şey hallolur. -E ben sağdım ama bir şeylerin hallolduğu, sağaltım yapıldığı yoktu. Bir yerden bir ses mi bekliyorlardı, bir üfleme sesi. Yok, o başka idi değil mi? Bedenler içindi o ses. Yine kafası karıştı, zaten son zamanlarda sık sık böyle oluyordu.

Kalktı, ceplerini yokladı. Sigara cekette kalmıştı. -E demek sigaramız bizle gelmiyor dedi, yavaş yavaş denize doğru yürüdü. Sarı geçilmez çizgisini gördü. Sarı geçilmez değil ki yahu; bekle demek bunu bile karıştırmışlar, mavi de geç demek herhalde diyerek denizin soğuk sularına daldı.

Akşamleyin ceketi duvara asan çocuk yan cepte sigara ile beraber dörde katlanmış bir kâğıt buldu. Okuduktan sonra gözlerinden iki damla yaş süzüldü. Kâğıdı yanan sobanın içine attı.

Yukarıda adı geçen ve dört yıldır hastanemizde göz hapsinde bulunan kişinin yapılan ek soruşturmalar sonucu isnat edilen suçlu işlemediği tespit edilmiştir. Sanığın kontrollerinde akli melekelerinin yerinde olması ve son dönem kalın barsak kanseri tanısı olması nedeniyle tahliyesi uygundur. Kanser için tedavi önerilen ve maalesef ki beklenen ömür süresi yaklaşık altı ay olan hasta, kendi isteği ile tedaviyi reddetmektedir.

Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Başhekimliği

NEREDEYDİ GURURUN?

Emame Akman Harmancı

Allah'tan korkmasam, Seçil Hanımın on ikinci kattaki dairesinin camını silerken ve bedenimin büyük bir kısmı hazır dışarıya sarkmışken, kendimi o boşluğa bırakıverecektim. Ah benim dertli başım o zaman huzura kavuşur muydu acaba? Oğlumun bitmek bilmeyen istekleri, kızımın bir türlü dinmeyen hırsı son bulur muydu? Benim yokluğumda, o hayırsız babaları el uzatmak zorunda kalırdı belki çocuklarına. Ya da en kötü ihtimal, devlet sahiplenirdi onları. Ne de olsa reşit değildi henüz ikisi de.

“Huriye Hanımcığımın? Ütülenecekleri hazırladım.”

Seçil Hanım'ın ipeksi ama bir o kadar sinir bozucu sesi kulaklarımda çınlıyordu gün boyu. Narin bir hanımefendiydi, Allah var. Beni zorlayan işleri bile öylesine kibarca rica ediyordu ki ne dese hemen koşuyordum. Haftanın iki koca günü geldiğim halde yapılacaklar hiç son bulmuyordu. Silinecek camlar, değiştirilecek nevresimler, ütülenecek gömlekler, düzenlenecek dolap içleri, parlatılacak kaşık çatalar...

Elimdeki işi bitirdikten sonra Seçil Hanım'ın öğlen kahvesini yapmaya koyuldum. Dün gece evde kopan kıyamet yüzünden başım hala çatlıyordu. Çocuklarım bana gurursuz olduğuma dair hakaretler ederken gururum hiç olmadığı kadar kırılmıştı. Neymiş efendime söyleyeyim. Başka kadına giden adama neden göz yummuşum yıllarca? Neden tak diye gidip boşanmamışım? Böyle oluyordu işte.

Kahve cezveden taşacak gibi oldu, gözüm dalıp gitmiş. Aceleyle kapattım altını ama köpüğü kaçtı kahvenin. Seçil Hanım yüzünü buruşturmazdı umarım. Yemeniyi başımın etrafında iki tur doladım. Bu zonklamayı ağrı kesici bile dindirmiyordu çünkü. Yaaa işte böyle olur Huriye.

Kahvenin yanına su ve lokum koydum. Sen evlatlarının iyiliği için onursuz bir adama sabredersin. Sonra onlar sana, sabretmeseydin, çekip gitseydin, hiç gururun yok muydu, derler. Kendileri henüz kısa şortla gezerken eğer ayrılmayı seçseydim, zaten onları gözden çıkarmış olan babalarından üç kuruş hayır görmeyeceklerini akıl edemezler, açta açıkta kalırsak ne yaparız diyemezlerdi. Ama büyüdüler ve bana, neredeydi gururun ya hu, diyebildiler.

Ben kahveyi uzatırken Seçil Hanım, okuduğu dergiyi orta sehpanın üzerine koydu. “Eline sağlık Huriye Hanımcığim, geç sen de otur biraz dinlen” dedi.

Üzerimdeki ter ve deterjan kokulu kıyafetlerimin, krem renkli kadife koltukları kirleteceğinden endişe ederek yarım yamalak oturdum Seçil Hanım'ın karşısına. Çocukları sordu.

“Nasıl olsunlar, iyiler işte” dedim. Gözlerimi yere devirdim istemsizce.

“Senin eski kocan nafakalarını düzenli ödüyor mu?”

“Bazen ödüyor, bazen aksatıyor. Aman neye yarayacak, iki üç market alışverişine ancak yetiyor onun hayırsız parası.”

Çocukların cep harçlığı, yemesi içmesi, kitabı, kırtasiyesi, market alışverişi, elektrik, su, doğalgaz faturası... Babamdan kalmış iki göz odalı evimiz olmasa, benim gibi iki tane Huriye bile yetişemezdi tüm bunlara. Sadece zaruri ihtiyaçları olsa gene iyi. Arkadaşlarıyla gezmesi, bazen canlarının pizola çekmesi, bazen deniz çekmesi, sinemaya, dışarıda yemeğe heves etmeleri... Ya bunlar ne olacaktı?

“Hayat pahalılığı Huriye Hanımcığim haklısın.”

“Para çıkışmayınca oğlum bazen isyan ediyor, biz neden insan gibi yaşayamıyoruz filan diyor. Kızım sus pus edip kaş göz işaretleri yapıyor amma bir başka gün o da arkadaşlarıyla sinemaya gidemediğinde başlıyor aynı şikâyetleri sıralamaya. Bir gündün bir güne ikisini aynı anda memnun edemiyorum.”

Seçil Hanım kahvesini yudumlarken, benimle olan sohbetini sürdürüyordu ama halime biraz üzülerek. Emaneten oturduğum koltuktan, kalan işlerimi halletmek üzere izin isteyip kalktım. Ütü odasına geçtim. Dün gece çocuklarla ettiğimiz kavgayı kafamdan silip atamıyordum.

İkisi de daha ufak çocuklarken gitmişti kocam başka bir kadının kapısına. Bir süre gizlemişti benden bu durumu. Sonra gerçek açığa çıkınca evde kızılca kıyamet kopmuştu kopmasına ama bir işe yaramadı. Bir süre verdiği sözlerde durdu ama sonra tekrar çekip çekip gitti kocam. İhanete uğradığımı biliyor, sesimi çıkaramıyordum. Çocuklardan saklı tutmayı tercih ettim. Bir günahları yoktu ne de olsa. Babalarına düşman olsalar en çok onlar üzülüp zarar görecekti. Kocamı boşarsam yine çocuklar mağdur olacaktı. Bir mesleğim ya da zanaatım yoktu. Neyle karınlarını doyuracak, evi nasıl geçindirecektim?

Seçil Hanım'ın eşinin gömleklerini ütüleyip jilet gibi ettikten sonra asıyor, artık gözümden süzülen yaşlara mâni olamıyordum.

Böyle böyle geçirdik birkaç yılı. Yüzsüz kocam dilediği gibi yaşıyordu. Bir o kadına gitti, bir bana geldi. Yani canı nereye isterse oraya. Ne zaman ki yaşlı babacığım vefat etti, içinde yaşadığı ev ise tek evladı olan bana miras kaldı, o günün sabahında boşanma davasını açtım.

Akıllarının basacağı yaş gelene kadar ayrılığın gerçek sebebini gizlediğim için olanlar oldu. Oysa düne kadar, ben babalarımı boşadım diye o da gidip başka kadınla evlendi sanıyorlardı. Onun kabahatlerinden bihaber oldukları için zaman zaman beni suçlu buluyorlardı. Başlarında babaları olsaydı daha iyi geçinirdik diye düşünüyorlardı. Oysa eski kocam bir fabrikada çalışıyor, kazandığı üç kuruşu şimdiki karısına yetiştiremiyordu. Çocuklarım için ödediği nafakayı bile çoğu zaman aksatıyordu.

Ütü odasından çıkıp banyoya doğru ilerledim. Temizlik ürünlerinin olduğu dolabı açıp çamaşır suyunu ve cifi aldım. Başladım tuvaleti, lavaboyu ve banyoyu ışıltıdan gözleri kamaştırana dek parlatmaya. Fırçayı sürttükçe sürttüm. Nihayetinde sırtımdan terler aka aka temizlik yaparak onları okuttuğum ya da bana ihanet eden babalarına, onların hatırı için sabrettiğim gerçeği iki çocuğumun da nazarında çok önemli olmamıştı.

“Madem seni aldatmıştı, nasıl o adamla yaşamaya devam ettin anne ya aklım almıyor!”

“Öldüreceğim o adamı, görecek gününü!”

“Gururun neredeydi, nasıl o anda boşamadın o pisliği?”

Sığındığım gerçekler onlar için bir şey ifade etmiyordu.

Havalandırmayı ve banyonun kapısını kapalı unutmuşum meğer. Fayanslara boca ettiğim deterjanların kokusunu solumaktan bayılıp kalmışım.

Kendime geldiğimde bir hastanenin acil servisinde kolumda bir serumla açtım gözümü. Çevreme bakındım, kimsem var mıydı? Gözlerim sadece boşluğa takıldı. Yitirdiğim kadınlık, tadına doyamadığım gençlik, çok gerilerde bıraktığım birtakım hayaller, teraslı bir ev, sabahları geç uyanma lüksü, hastayken dinlenebilme ve ayaklarımı uzatıp keyifle içebileceğim acı bir kahve... Tüm hayatımın eksik parçaları, bedenimdeki yorgunluğu umursamaksızın üzerime hücum ediyordu. Boşa kürek çekmişcesine bitkindim.

Bir saatine bile katlanamayacağım bir evliliği yıllarca nasıl sürdürebilmiştim? Evlatlarımın huzuru ve afiyeti bu denli önemliyken benim kadınlık onurum bu işin neresindeydi? Aslında ben de kendime sık sık soruyordum cevabını bulamadığım o soruyu. Zihnimde cılız bir ışık gibi yanıp söniyordu aynı çaresizliklerle beraber. Sahi, neredeydi gururum?

SIFIR NOKTASI

Serap Kılınçoğlu

Sözcükler muhayyilemi sınırlasa da meramımı anlatırken onlara ihtiyacım var. Ucundan kıyısından da olsa içimdeki dağınıklığa bir nizam verebilir, birbirine geçmiş düşüncelerimi ayırıştırabilirim belki.

Bu girift hâl öylesine kaplamış ki benliğimi, kıpırdayacak bir noktacık yerim bile kalmamış. Daha derli toplu olma zamanının geldiğini fark ediyorum. Derli toplu olmak dediysem de düzenli bir dağınıklık olmalı. Ancak düzenli bir dağınıklıkla yolumda ilerleyebilirim. Bu nasıl iş böyle, diye düşünmeyin. Siz buna inat deyin, ben fitrat diyeceğim.

Baştan dedim ya, meramımı anlatmak için sözcüklere ihtiyacım var. Hepsini yormasına yoracağım ama içlerinden bazılarına daha çok yükleneceğim.

Düşüncemi gerçekleştirmek için öncelikle bir ölçü gerek bana. Ölçü ama neye göre, kime göre ölçü? Çöl, gece, gökyüzü, yıldızlar ve daha nice. Hepsini de ölçüm yapmak için elverişli denilebilir. Çölün susuzluğunu, gecenin karanlığını, gökyüzünün bilmem kaç arşın uzaklığını ve yıldızların belirsiz ecelini hangi hendese ile hesaplamalı? Parmak hesabıyla olacak iş mi? Son teknoloji hesap makinelerini denesem bir de? Ölçünün de gidip dayandığı bir ölçü yok mu nihayetinde...

Öyle bir ölçü olmalı ki bu, sınırsızlığı sınırlandırmaya çalışan hiçbir ölçü birimi kâfi gelmesin. Toplasam, çarpsam, çıkarsam, bölsem de geriye koca bir hiç kalsın. Kalsın ki hiçten başlayayım.

Filozoflar, hiçliği sıfır rakamıyla ünlemişler. Sıfırı cisimleştiren filozofların elleri, akıllarına itaat etmiş ve çizgisini döndürüp dolaştırıp yine kendinde sonlandırmışlar. Yine de bu sınır olmaya yetebilmiş mi? İşin içinden çıkamamışlarsa da ismi cismi belli olmuş bir kere sıfırın. Hesaba sıfırı da katıvermişler. Akıbetlerinin selamete çıktığı da olmuş, hezimetle bittiği de. Sıfır, hezimete uğratsa da insanlığın vazgeçilmezi olup çıkmış işte. Değil mi ki sıfırla ilgili ne çok söylemlerimiz var. Filozof veyahut matematikçi olmasam da sıfıra meylettim bir kere. Mademki ben de dağınıklığımı düzeltmeye karar verdim, sıfıra yüklenerekten, sıfırdan başlayayım o hâlde.

Elimde ne var ne yoksa toplamakla başladım. Üstüne koca bir sıfır ekledim. Nafile... Değişen bir şey olmadı. Çıkmayı denedim bu kez. Sıfır, yüzüme bile bakmadı. Kendinden emin olmak demek bu olsa gerek. Öfkelenim sonra. Kırıp döksem, elimdekileri yerden yere çarpsam geldi. Yaptım da. Çarptım. İşte, hepsi yok oldu. Elimde nereye koyacağımı bilmediğim mânâsız bir sıfır var şimdi. Derli toplu olmaktan kastım bu değildi benim. Sade bir hayattı istediğim. Öfkeyle, kırıp dökmeyle de bu işin olmayacağını anlamış oldum. Zararımı yüklenip oturmak mı peki, asla.

Sadeleşmek... İşte yoracağım sözcüklerden birisi daha. Bir tek bu kelime, içimde bitmek bilmeyen endişelerimi basit bir izahatla son bulduruyor. Aniden duruluyorum.

Sadeleşmek... Bir arada yaşamanın alışlagelmişliğini azaltmak, kendine azalmadan. Parça parça dağıtmak lüzumsuz olanları, lüzumludan ayırarak. Fazlasına ihtiyacım yok. İhtiyacı olan alsın, tepe tepe kullansın.

Böle böle, bölüne bölüne ve nihayetinde payıma düşene bir razı etsem kendimi. Payıma düşeni de sifıra bölsen, bu kez sonsuzluğa erişebilir miyim? Bir matematikçi edasıyla haykırıyorum: Sonsuzluk... Ölçülerin ölçemediği mefhum...

Yaklaştığımı hissediyorum. Asıl olan hep saklıda. Ben asıl olana öykünerek, suretteki sonsuzluğuma hazırlanıyorum. Sınırlarımı belli etmemem lazım. Sınır neresi? Nerede başlayıp nerede biter? En az sıfır kadar kendimden emin bir şekilde cevap veriyorum: Suret asıla tabi olmuşsa eğer, sınırı nerede başlatırsan orada bitirirsin!

Sıfırımı çizmeye başlıyorum nihayet. Merkezine kendimi koysam da benmerkezci olmamalıyım. Mademki işe başlarken sıfırdan başlamak, sıfırdan almak var; öncesinde sıfıra inmek, sıfırı tüketmek gerektiğini kabul ediyorum. Sıfırdan, sıfıra geldim sonunda. İki sıfır arasında umman kadar varmış meğer. İki sıfır arasında bilmem kaç haneli, ne kadar sayılarım oldu bir bilerseniz. Neye yaradı ki? Yine başa döndüm mi? Döndüm. Hesabın başı belli, sonu belli. Şöyle bir dönüp dolandım sadece, sıfırı çizmek için. Filozofların çıkmazına düştüm. Onlara nasıl da hak verdim şimdi. Merkezden, yani sıfırın sınırından çıkıyorum. Yukarıya en yukarıya gitmeli. Bulduğum yer ile yukarı arasındaki mesafenin ölçüsü ne ola? Harita ya! Bir harita bulmalı. Göz erimine dek rotayı belirleyip hemen yola koyulmalı.

Hemen yola koyuluyorum. Şehre hâkim bir tepeye çıkıyorum. Göz erimine dek kalabalığı izliyor ve düşünüyorum. Yeni başlayan biri olarak, birilerine adres sormak lazım şimdi: Buradan sonsuzluğa nasıl gidebilirim acaba? Sahi ya, sadeleştim ben. Ne yanımda ne içimde kendimden başka kimsecikler yok ki. Sıfırı tüketen de sıfırdan başlayan da benim. Bu ıssızlık hoşuma gidiyor. Sıfırı tüketen diğer kendim, bana yol gösteriyor. İtiraz etmeksizin tecrübesine kulak veriyorum ona.

“Şehre hâkim bir tepeye çıkmazdan önce, benliğine hâkim olmak için en derinlerine inmeliyin. Derinlerin en kalabalık şehirden de kalabalık. Tenhalaşmalı, acilen tenhalaşmalısınız.” diyor. Ses, uzaklardan gelen ılık bir esinti gibi büyülüyor beni. Dediklerini yapıyorum. Derinlerdeyim şimdi.

“ Gördüğün tabloyu izle bir süre... Şimdi kıs gözlerini. Caddelerden sokaklara, sokaklardan en dar olanına odakla bakışlarını. En dipteki gösterişsiz evin çatı katını bulana dek odaklanmaya devam et. Çatı katında masasını pencerenin kenarına dayamış, deftere ha bire bir şeyler yazan birini görene dek zorla gözlerini... Böyle biraz bekle.” diye fısıldamaya devam ediyor ses.

Gözlerim, zorlanmaktan acısa da oralı olmuyorum. Ve oldu. Hakikaten de görebiliyorum. Sonsuzluğuma erişmiş miydim yoksa?

O, “Gözlerinin görüş sınırını aştın. Senin için mesafe ölçüsü artık. En uzak dediklerin bile burnunun ucunda. Ölçü de ölçen de kendisin.” diyorken karınca topluluğuna benzeyen bir karmaşa belirliyor. Ekliyor sonra, “Yazısının kargacık burgacık olduğuna bakma. Özene bezene yazacak kadar vakit kalmamıştır zira. Sen de vakit kaybetmeden masa başında ha bire yazanın yazdıklarını duyulur şekilde oku şimdi.”

O kargacık burgacık yazılar inci tanesi gibi diziliyor önümde. Ben de vakit kaybetmeden harfi harfine okuyorum yazılanları.

Okursun. Bazen kaybettiğini bulmak için, bulduğunu kaybettiğin için bazen de. Bir sözcüğün hatırına okursun ya da hatırlamak için unutulmuş bir sözcüğü.

Okursun. Yan yana dizilmiş onca harflerin bestesinden seni anlatan melodiyi bulmak için. Bulduğun melodinin efsununu, ruhunda biriktirdiğin ağrularına üflersin sonra. Derman olur, bazen de dert olur başına. Yine de bile isteye devam eder, vazgeçemezsin ondan.

Okursun. Yazıcının dertine dertlenirsin güya, yazıcı bahanen olur. Hikâyeye imrenirsin; başına gelenlere ilenirsin, hikâye senin sözcün olur. Derinden bir âh çekersin, çektiren âh'ı duysun diye. Âh hayat! Onca şeyi bana okuttun da bir beni okumadın. Okutmadın, okumayı söken çocuklara, kitapların kurdu olmuşlara. Beni hep ödevini yapmayan haylaz çocukların nasibine düşürdün; aylamaz, hâlden anlamaz insanların diline bir de. E şimdi sana ne diyeyim ki? Diyemem. Diyemediğim için de böylesine okur dururum işte.

Okurum. Dağı taşı, kurdu kuşu, hayvanatı nebatatı. Varlığın gölgesinde kalmış yoksulu, yoksulluğun zilletini ezen bir karnı toku. Okurum da bulamam kendime ait mısralarımı. Sanki bana ait mısrayı yazamadan daha, bütün şairler can vermiş de ben onun için anlayılamamışım. Kabahat şairlerdeymiş gibi bir de şairlere küsmüşlüğüm yok mu? Sanki onların da umurunda. Kendi söküğünü diken terzi görülmüş mü?

Usanırım, yorulurum mu sanırsın? Okudukça daha bir artıyor susuzluğum. Okudukça tüm yorgunluğumu unuturum.

ŞAH DAMARIMDAN VUR SEVGİLİM

Berrin Yüksel

*Birini seviyorsan onu öldürme! demek kolay
Oysa her âşık önce kendine sonra yanındakine cellât
Ve aşkta ölümün bir anlamı vardır, görklü kılınan
Bozulsun diye im
Her ateş önce yanını yoklar sevgilim
B.K.*

Konuşmanın tartışmaya dönen sınır çizgisindeydiler. Adam sadece kadının son dediği canını sıktığı için birden kadının en eski yaralarından birine kesik attı sözleriyle. Kadın, normal bir konuşmanın birden nasıl bu hale geldiğini anlayamamanın şaşkınlığını yaşadı. Vurulmanın ilk sicağıyla vurulduğunu hissedemeyen maktuller gibi. İlk şaşkınlığını inanamamazlık takip etti. İnanamadı kaç yıllık sevgilisinin onun canını en acıtacak yerden vurmasına. Hem de bu kadar basit bir konuşmada üstelik çıkmak için hoyratça. Adam laf ağzından çıkar çıkmaz küçük bir pişmanlık yaşadı. Her düşündüğünü söylemenin dobralık sayıldığı kabalıklar... Odadan çıktı; kadını şaşkınlığı, inanamazlığı ve ilk cılız tepkisiyle baş başa bıraktı. Mutfağa gitti ve bir sigara içti. Odaya geldiğinde sevecen bir edayla küçük bir açıklama yaptı, özre benzeyen ama asla özür olmayan. Ona göre bu kadarı yeterliydi, uzatmak yersizdi. Kadın, adamın sigara içtiği o uzun, o asırlık sürede acıyla doldu, üzüldü, çok üzüldü. Bir şey geldi oturdu boğazına, tıkanı. Adam gelince konuşamadı üzüldüğüyle ilgili. Adamın sevecenliğini de özre benzeyen ama asla özür olmayan cümlelerini de fark etti. Önce hiçbir şey olmamış gibi devam ettiler akşama. Bu arada sessizce kanadı kadın, en eski en derin yarasından. Adamın ağzından çıkan bıçak, kadının göğsüne saplanmıştı. Kadın, yıllanmış ilişkilerde görülen bir baştan savmayla bu bıçağı da diğerleri gibi çekip çıkarmayı istedi göğsünden. Salonun duvarında asılı olan tablodaki deniz kenarında yürüyen kadın, ilk kez dönüp baktı arkasına yapıldığı günden bu yana. Acı bir kehanet gibiydi bakışları.

Yatak odasına gitti kadın. Uğraştı, uğraştı, daha önce hiç uğraşmadığı kadar uğraştı. Çekip attı sonunda bıçağı. Sonra da içli içli ağladı. Adam içeride rahat bir halde televizyon izliyordu. Altan almıştı ya işte hemen o an affedilmeliydi.

Kadın, ağlayarak uyudu erkenden. Adam geldi ne olur ne olmaz diyerek son bir kez okşadı kadının saçlarını duyarlılıktan yoksun bir şekilde baştan savma. Adamın okşayışları; hadi ama uzatma, sıkılırım bak sonra diyordu kadına. Bu okşayışla uyanan kadın yerinden kıvıldamadı. Adamın attığı bıçağı karşı bin füze belirdi dilinde. Bir tanesi milyon bıçak gücünde. Kadın sustu, biliyordu ki bu füzeler atıldıktan sonra ortada hayat diye bir şey kalmayabilir. Yuttu bütün füzeleri boğazından. Her düşündüğünü, her kızdığını söylememeyi yıllar ona öğretmişti.

Kadının göğsünden attığı bıçak, savrulduğu yatağın altından çıktı. Cinsiyetsiz bir varlığa dönüştü. Geldi yatakta kadınla adamın arasına girdi. O ana kadar bıçağı fark etmeyen adam önce soğukluğundan tanıdı onu. Daha önce de sayısız kez can yakıcı sözler söylemişti. Hiçbiri böyle bir canlıya dönüşmemişti. Bugün söylediği sözlerin farkı neydi? Bıçağın soğukluğundan ve yatakta tuttuğu yerden rahatsız olmuştu ama “Sabah ola hayrola, geçer bakalım.” diyerek uyumayı tercih etti. Kadın göğsünden çıkan bıçağın vücut bulmuş halinden korktu. Niye bunu da diğerleri gibi yok edememişti? Çünkü bıçak bu kez çok derin bir yaraya gelmişti, bunu içten içe biliyordu. Zaten iyileşmesi zor olacaktı, bıçağın varlığı bunu daha da zorlaştırıyordu. O yok olsa, her zamanki gibi sessizce, kimselere demeden dahası herhangi bir yardım olmadan sağaltacaktı kendisini. Ama bıçak yok olmuyordu bir türlü. Kadın uyudu uyandı, uyudu uyandı. Hava aydınlanmadan çalan alarmla kalktı. Üzgündü, kırgındı, bir anda hayatla arasına puslu bir cam girmişti. Kırık dökük yeni güne başladı.

Bıçak da onunla beraber kalktı. Kadın hazırlanırken huzursuzlukla bekledi. Onun bu hali kadının kalbinin düzensiz çarpmasına neden oluyordu: TAŞIKARDİ

Bıçak, kadınla beraber çıktı evden. Soğuktan bir parça da yeni uyanan adama bırakarak. Adama bir titreme geldi

Gün boyu kadının yanında ne olduğunu anlamadıkları soğuk bir varlıkla gezdiğini gören iş arkadaşları yaklaşmadılar kadına. Günlük muhabbetler yapılmadı; çaylar, kahveler içilmedi.

Kadın, kanayan yarasının gittiği her yeri kirlettiğini gördü. Üstü başı da rezil haldeydi. Namussuz durmuyordu bir türlü. Bir de bıçağın varlığı... Odasına kapattı kendini. İşlerini yapmaya girişti. Kalbindeki huzursuz ritim kadının yaşamasını zorlaştırıyordu, çalışmasını da. Dikkatini toplaması için çok uğraşması gerekiyordu. Niye diyordu, niye? Basit bir konuşmada laf, onun en canını acıtacak yere niye gelmişti? Sevgi de huzur da güven de bu kadar ucuz muydu ki bir cam kırmanın rahatlığıyla kırılınsın. Bu konuşmadan daha birkaç dakika evvel ne kadar emindi sevildiğine. Sevmek, titremekti sevdiğinin üzerine onun lügatinde. Bir de çocukluğunun ondaki en can alıcı yarasını daha birkaç gün önce bir bardağa su doldurmanın doğallığıyla anlatmıştı adama. Öyle ya yanındaki sevgilisiydi, en güvendiği kişi. Kendini en derin yerleriyle ona teslim edebilirdi. Şimdi adam üstü kabuk bağlayan kor bir yarayı açmış, onun yanına da daha derinini eklemişti. Bütün yaralarını kendisi sarmaya alışık kadın akşama kadar iyi etmeye çalıştı kendini. O düzelmeye çalıştıkça sokuldu bıçak. Çok üşüdü o gün kadın.

Eve gelen kadın, hiçbir şey olmamış gibi yemek yaptı, sofrayı kurdu, adamı yemeğe çağırdı. Rutin akşam ilerledi. Kadının mimikleri donmaya başladı. Adam “Ne uzattın be!” havalarında, bozuk. “E ne var, söylenmeyecek mi hiçbir şey. Tadını kaçırdın artık.” diyen yüzüyle geziyor.

Kadın, normal olmaya çalışıyor ama bıçak bütün varlığıyla evde. Baktı olmuyor bıçağı karşına alıyor; git, diyor. Bıçak kadına, neden adama içinden geçenleri söylemiyorsun, diyor. Niye canının yandığını anlatmaya çalışmıyorsun?

Kadın, anlatmak ucuzlatır bir acıyı, diyor. Acım bende aziz, onda kıymetsiz. Bıçak, yaralarından asıyorsun aşkımızı evin ortasına, bak sallanıyor orda, diyor. Kadın git dedikçe bıçak Nuh diyor peygamber demiyor.

Sonraki günler kadın yeşeriyor, yeşeriyor. Beti benzi kalmıyor. Biriken her acı söz en sonraki yarayla beraber zehirliyor kadını. Kadın zehir yeşili. Bir akşam yığılıveriyor aralıkta. Paldır küldür hastaneye götürüyorlar. Doktorlar, kadının sebebini bulamadıkları bir şeyden zehirlendiğini söylüyorlar. Kardeşi kalıyor hastanede kadının yanında. Adamı bir süre görmeyen kadın, unuttur gibi, düzelir gibi oluyor. Eve gelir gelmez başlıyor yeniden hastalığı. Zehir yeşili evin her tarafına yayılıyor. Özenle büyüttüğü kırmızı sandalları da zehir yeşili. Yeşil bir sisle örtülü eşya. Adam artık konuşmadan olmayacak, diyor. Anlat diyor neden böylesin, neden düzelemiyorsun bir türlü. Uzun uzun anlatacak hali yok kadının. Adama değil bıçağa dönüyor. Sevdiğinin acı sözü kalbe gelmemeli ilk. Önce şah damarını vurmali insanın, vurmali ki acısız olsun ölümü, diyor. Yalvararak bakıyor bıçağa. Adam anlıyor kadının bakışlarının anlamını. Koşarak bıçağı yakalamak istiyor. Ne de olsa kendi ağzından çıkan söz, ona itaat etmeli değil mi? Dur diyor, bıçağa, sakın yapma. Ama yakalayamıyor, bıçak dinlemiyor onu. Hızlı bir darbeye kesiyor kadının şah damarını. Kadın yığılıyor yere. Tablodaki kadın hiçkırarak ağlıyor denize karşı. Bıçak adamın yüreğine girip orda hiç sönmeyecek bir ateş oluyor.

**Adam kadından daha çok öldü...*

RENKLI

Kolaj: Işık Sungurlar

DÜNYAM

SEVGİLİ OLDUĞUMUZDA

Robert BLY (Çeviri: Arif Teyimur DEMİRCİ)

“Baharın ilk sıcaklığı ve baldıranın parıltısı arasında...”
Güler misin ağlar mı şairi şarkı söylerken duyduğunda?
Dünyayla ilişkimizde bize cesaret veren baldıran
Hüküm sürer çimenlerin üzerinde mezarlıkta.
Gece yosunlarla gizli toplantılara katılırız.
Şarkı söylerken kamışçın, fark ettin mi fareleri
Geçip giderken? İzler bırakır batan yıldızlar gibi.
Güçlülle dolu hayatlarını dul kadının kapısına getiren
Duymadın mı gülhatmi çiçeklerinin sızlanmalarını?
Bir öyle bir böyle iken tarlalarda rüzgârın dağıtacağı
Mezartaşları tutar derler zamanın bir araya getirir demetlerini.

Baldıranın çığlığını duyduğumuz gündü.
Sevgili olduk ve sonra yollarımız kesişti.
Güldük ve ağladık baharın sıcaklığına.

Uzun zamandır yukarıda aya
Aşgız, siz ve ben; kırlarda
Annemizin elimizden tuttuğu günden beri.

URLU BİR HUZUR

Ahmet Menteş

*Yaşamak! Yaşamak! Yaşamak!
Gülüp geçmemiz gereken şey budur işte!*

Yanlış yönde ilerleyip birbirini ıskalayan iki ordu...
İşte senle yaşamın savaşı ancak bu kadar şanlı.

Nasıl da yanlışlık tütüyor bacalardan.
Senin büyük yanılgın,
Her gün yaşayanı sen sanman.
Çölde bir çöl, dağda bir dağ, sende bir sen...
Bende bir ben!
Kalmamış yazık!
İşte ben ve işte her şey kaçmış kendinden.
Sürecek yaşam böyle sürünerek de olsa.

Yerçekimi bahane. Sürünmeyi;
Ben, kendim, bizzat, bile isteye...
İstedim, arzuladım, bekledim...
Sadece inmek için yapılmış yaşam merdiveninin
Son basamağından kendimi itekledim.

Sonsuz bir düşme hâli. Yaşamak hayali.
Henüz onaylanmamış bir gecede,
Yaşamak, elimizde bir oyuncak,
Biraz oyalanıp koyarız sepetine.
Sonra yolun sonu, yine kapı, anahtar, adım yine.
Ve bir ses, sessizce sessizliğe çağırın:

Ellerini yıka – gün bitti
Bitti oyun – tak kalbini yerine

HÜRRİYET

Seher Özkök

Dudaklarımı kanatırcasına ısırıyorum günleri
Gülleri topluyorum dikenlerinden
Geçmiş günlerdeki eski gülleri
Çiçekçiler diyorum çiçekçilerdir
Tarihin o kadim katilleri
Kuşları arıyorum ruhumda kanat çırgan
Kanatları ve sesleri
Elleri var karanlığın
Ense kökümde bekliyor belki ölmemi
Kuşlar ve güllerdir diyorum tezat
Günlerdir yürüyorum kelimeleri
Takılıyor ayağım hayata
Bir sayfa daha diyorum yarıyor nefes almama
Bir sayfa daha
Örtüyorum bir kitabı, öpüyorum kırılmış bir kalemi
Altı çizilmiş satırlar gibi zaman
Delip geçiyor şehri ortadan
Bir su oluyorum, bir su her daim intihara bakan
Gülleri topluyorum güller gökte yalnız
Güller istisnasız bir şimdi bende dağılan
Unutuyorum rüyamı
Söylüyorum işaretlerine imlânın
Bir hata mıyım bir şiirde bir riya
Kuşları öpüyorum kuşlar
Avucumda ölen bir dünya
Günleri kesiyorum nicedir, parçalıyorum şimdileri
Ey hafıza, ey kutu, ey uykusu bilmenin
Açıl, seril ve dökül
Gülüm işte, dikeninden tutulan
Gülüm ben de saltanatıyla unutulan
Şimdi uçmalı bir kuş kanadında
Hürriyet okunmalı şehrin her sokağında.

GÖVDEMDE KUDRET BUDAĞI

Vahdettin Oktay Beyazlı

çocukluğumun dallarıydı tutunup da çıktığım
her seyrine daldığım dünya sanrısında
bitmez yollar bendedir acılar aksak
bana yazmak düştü sakasız suların öyküsünü
kimse güvercin değil ağzında dallı zeytin
hangi yeşil kadehin iksirini içip de
kanmışım nerede sarhoşluğu gençliğin
yaşamak biteviye sevmek güceniğinde
bir gün elbet uçuşacak çocukluğun dallarından
küçük kelebek gibi insanlar

çığlıkları uyutmak çocukluğumun dallarında
çiçek çiçek büyüdüğüm sessizliğine
aldanmak benim hakkım gitmek sana yazgılı
saltanatını Tanrı bağışladı zaman padişahının
göğün mengenesinde kılcal damarlarım
dayanılmaz hafifliğinde iflah olmaz yaram
hüsünde gonca güller destinde parlar leylak
bakir bir vicdanın kulak verdim sesine
ahengindeyim içimde ve dışımda zamansızlığın
gövdemde bakidir kudret budağı dalımda yaşamak sancısı

HATIRLADIĞIM BİR YAZ GÜNÜNDEN SONRA

Adnan Semih Dumlupınar

Tren yolu uzar giderken gördüydüm seni
Salkım söğütlerin arasından, bir köy kahvesinin köşesinde
Köy ahalisi ikindi vakti sohbetine dalmış
Radyoda Kızıroğlu şarkısı çalıyordu
İnsanların dertlerini dillendirdiği sapın harmanda kaldığı bir öğleüstü
Birkaç güvercin raylarda güneşin altına serili
Köyün bu saatine ulaşırken kaba saba sözler, biraz da ağzı bozuk hikâyeler
Seni izledim bir kapının açılıp da yeni dünyalara buyur etmesi gibi
Elbisen bir kır bahçesinden az önceydi
Hangi sabahın ışığı vurdu yüzüne anımsayamadım
Nereden geldin bu çağın yüz güldürmez havasına
Unuttuydum adını, salkımsöğütler arasından
Ağaçların sende bıraktığı o serin gölgelere imrendiğimden
Koskoca bir bakış çağlar gününe
Söyle, bir tren yolu uzarken miydi seni gördüm
Ellerini sarmaş dolaş özümsemiş çocuklar
Belli ki sana benzer
Yanın yören bir kuş uçumu hani görsen papatyalar filizlerin eteklerinden
Öyle güzel, öyle sıcak, öyle geçmiş
Bir tren yolu uzarken gördüm müydü seni
Öğleüstü radyoda bir şarkı vardı duydumdu
Bir köy kahvesinde ahali işten, ırgattan, harmandan söz ediyordu
Adından bahsetmek varken
Bir tren yolu boyunca duydum mu hiç çocuklardan kaçarak
Sesini ezberlediğim, o eski yaz günlerine çala çala hıfzettiğim adını
Zamanın biraz dışında, salkımsöğütlerin kokusunun üstümüze sinmesinden evvel
Bir öğleüstü radyoda ismin duyulurken
Seni gördüydüm
Henüz trenler hareket etmemişken
-uzayan bir yolculuğa çoktan çıkmışken-
Varacağım durak senden ötesi değildi.

ÖMRÜN HASAT ZAMANI

Arife Özden

Sen karanlık şehrin yitik çocuğu
Kaç tepe aşsam varırım sana
Hangi yollar sana çıkar
Sığındığın gölgeler izini taşır
Nerede kanat çırpır umudun
Yüzün güneş kavruğu
Kanadı kırık meleklerin çığlığı
Sarsarken arşı alayı
Avuçlarımdan süzölürsün usuldan
Dökölür gökyüzü pul pul
Sen Yaradan'ın ömrüme biçtiği kul

Yaklaştı ömrümün hasat zamanı
Kaç zaman daha geçse sen mevsimi olur
Zemheriler biter
Ağaçlar çiçeğe durur
Güneş ne zaman gülümser
Ay kucaklar beni
Yıldızlar pusulam olur
Vuslat düşer payıma

DEMİRDEN KAPI

Muhammet Erdevir

Sonra şiirler yazacağım ben, kanayacak yara
Ürkek bir gök uzanacak aramızda, yırtılacak
Semanın atlası lekeli köşelerinden
Sana meftun bir an, ruhumu saran bu heyecan dalgasından
İnce ince düşecek yıldızlar ayakuçlarına

Bahçede yaşlı dut ağacının kovuklarında
Ve taşların sığıdığı köklerinde dolaşan bir yangın var
Aklımı başımdan alan bu kasırga sönmüyor
Çünkü sen eteklerinde taşıyorsun gurbeti
Sana varamayan dizeler öksüz göç yollarında
Çoğaltıyorsun sana uçuşan imgeleri

Bir sürgünün bakiyesi yere serilmiş gölge
Güvercin kanadından düşen tüy, o yangından kalan
Adımladığın yollarda iz iz ismin yankılanıyor
O leylak zemin, o çiçek pazarı
Gökyüzünü gözlerine boyayan gülüşün
Hani o sarhoşluğum, yüzünün kıvrımında

YANILSAMALAR

Ayşe Şafak Kanca

-I-

Gitmiyor kalem
elim bu rüyada figüran
oysa dünya bu, döndür
-düğümce çember
gittiğimce çingene
ayetlerin vehminde
acıyor kalbim
-ah, kalbim yadsıyamaz
cinayetleri gördün
unutma

-II-

her devir
-im bir yangın
Gözlerimde, hare hare
ukde zaman
hep eksik, hep bereli çocuk
ah, çocuk sondüş(üş)te
kitapsız vaka-nüvis
şahdamarı kesilmiş masallarda
kurbağa prens

-III-

benim dilim lâl bahçesinde bülbül
rahman ve rahim olanın adıyla
bütün yarım aşklarımınla öp beni
sütünle yıka sayrılı ruhumu

-IV-

de hadi
çağrılın tanrılar şüphenin başına
atılın çağrılmamış sözler aşığı
yalan yok, ölüm bir yanılısama

-V-

ey ölüm
ve ah ki o
büyüyen yanık hayal
-et, boynumuzda ağır
ne çok kan kaybı
ne çok nergis

HER ŞEYE YETEBİLSE SÖZLERİM

Burhan Tuz

Sarp yokuşlardan dar kapı eşiklerine
Kırıklar ve çatlaklar boyunca vardım peygamber sözlerine
Sen sevginin en derin yerinde
Gömülmeyi bekleyen bir cesedin başında
İyi bildiğim kasetlerden yeni şarkılar dinlersin
İyi biliyorum karşılığı kendi olmanın güceniikliğini
Senin dalıp giden bakışlarının uzandığı eşikten
Tükendi olanağı güzel olmanın vaadi
Bir yerlerde kimsenin gitmediğı o evlerde
Resmin öylece asılırken duvarlara
Yeteri kadar sevilmemiş olan bizler
Habersiz baktığımız çiçeklerin çehresi
Yumuşatmaya yeter göğsümüzü
Kendi olamayışın destanından hep sözlüklere başvurdum
Seslendirsin diye seni
Katlanabilirim bekleyebilirim yüzünün sınırında
Kırılabilirim ölebilirim
Rüyaların yorumundan düşerken tutduğum anne sözlerinden
İşte böyle senden sonrası sonsuzdu derinlik
Sonrası vertigo sonrası kulak çınlaması
Saydım ellerini sayarken korktum
Ölü dal durumuna düşmekten
Dönüp de yüzünün orta yerine
İşte böyle kırılır gözlerinin içinden bir peygamberin elleri

ÇIVGIN ÇIĞLIK

Büşra Badeci

kumrunun kurnazlığı örste çekiçti,
göç başlayınca buharlaştı gençlik
hısımdır şarap, hasmı rugan papuçlar
vapur bekledi şimdiye,
vahiy beklemek gümüş saçlarına çetele.

zaman kırçıl uykularından rüyalar yakıyor
nice sabah yeline değdi ezan
ateşin yok ettiğini kim geri getirebilir?
eviçken dillerde selâ elleri
donuk fotoğrafları hedef alıyor

geçmişte varken ben, henüz yoktu güz, sen geldin
babacan akıllar kardeştir, aşılar bir kıırağa çivgin kelimeler
hummalı kalabalıkta arar, rehberinde bulduğu yalnızlığı
akrandır acıda insan, ateşe saplanınca küheylan!

HARE

Esra Sönmez

Hareyi görmek için aç gözlerini
Ey gözleri kanlı, gözleri çapaklı çıplak canı
Hâlin vaktin hep karanlık sema lakin
Gerçekten görmek için aydınlıklar gerekli

Kaldırmaya korktuğun o ağır başın
Bırak, titreğellerinin arasında kalsın
Bakalım olanların kaynağını bulacak mısın?
Ama bence, seni en çok da gücü korkutuyor kadının

Dünya, evren, kâinat ve yıldızlar
Yanınıza gelmek için hazırlananlar var
Kurnazlar, şeytanlar, büyücüler ve cadılar!
Hepsi kadın değil mi? Hepsi kadimlik yaftalar...

Bu yüzden kapanmalı bazı tozlu raflar
Yüzyıllardır okunmamış satır satır dualar...
Unutulmaya yüz tutan bazı gerçekler de var
Ve bu yüzden doğrudur, doğruyu konuşacak olanlar

Kırk atla kırk kadının, ardı sıra koştuğu
Hisleri kuvvetli bir anne değil miydi?
Umulmadık anda ümitlendiren filizi
Topraktan doğuran kadın, Kibele'ydi!

Ey ruhu boşlukta, unutkan, saf fani
Otağan saygısına layıktır her bir diş
Reddetme, sen de göreceksin hareyi
Çünkü korku değil saygı,
Ve kadının varlığı daima gerekli

BİZİ GEÇEN HER ŞEYE

Hatice Nisan

Zaman geçti, sıra sıra vagonlar geçti
acı ıslığın raylara üflediği buhar geçti
valizler arasında sendeleyeyen sarı yaprak
yüzümüzdü, gelip geçti
uzak çatılarla kavuşmak için
bizi geçen yağmurları başıyla

kanatlı kapılar ardına kadar gümüş
bir yudum kara su, acılaşarak geçti
keskin bir ayazı vardı kendini tutmanın
içimdeki suyla donan o balığı başıyla

adımız kalabalıklar, adımız iki yolcu
kayasından gerçeğin kopan yassı taş
sordular neyin yan yanılığı bu
dedik taş sektirdik kaderin denizinde

yılmayak geçtiğimiz yerde gecenin derisi ince
yürüdükçe eski evler uyandı, mumda fitil uyandı
korksaydık tüm çukurlar alev alırdı
korkmadık tüm ihtimaller alev aldı

yanılmak dediğimiz mahşer kadardı

bir kez olsun gülümsemek için şimdi
büyük kulacıyla bizi geçen her şeye
bir kez olsun karşısına geçmek için tüm hâtıranın
Tanrı'ya mı yüzmeli, içimdeki balığa mı?

BASİT HİKÂYELERDEN BİR YERYÜZÜ HİKÂYESİ

İsmail Kurağ

Mağrur aşkı ufuqlara taşıyan kaptan
Şimdi kırık gözlükleriyle, elleri öfkeden titreyerek
Batırdığı hayallere sırtını yaslamış gergef işler
Deniz kıyısında bu vahşetten habersizmiş gibi yatan
Süzülen ihtişamı buz parça dağıtan uçurumlara
Boşuna yar dememişler

Suskunlukların vardı eteklerinden tutan
Kaldırıp atamamıştım gücüm yetmemişti
Çarşıda, tramvayda, arkası dönük adamlarda
Bir çığlık aradığım gün gibi ortadaydı
Hatırladın ya meydanda büyürken birkaç kez
Olmadık küfürler savurup tüm olanlara çaresizce gülüştüm
İnsanlar umursamazlık taşıyordu yüzlerinde buna sen de dâhil
Açlıktan ağlayan Gabon'lu kadınlar benim için yalvardı o gün Allah'a
Babasını savaşa uğurlayan Vietkong çocuğun içine bir ateş gibi ben düştüm

Manalı ışıklarla ciğerime saplanan mızrak
Senin sapın ağaç değil
Senin temrenin tunç değil
Sen beklenmedik anda gelendin
Hem o kadar hesapta yoksun ki
Uhud'da bir Hamza devirdin

Rüzgârın göğsüdür genişleyen perdeler
Senin yıldız düşlerini unutturamaz bilirim
Gülse bayram sabahları doğar şehrin göğüne
Ağlasan aç ve susuz uyur yatağında bir yetim
Ben tarafında bir bakmışsın
Tuna'yı bulandıran kanımda yansıyan sen olursun
Bir sınır boyunda köpek baskınıyla ağlayarak
Gözlerimi kapayıp bir parça uykudan önce dilediğim yine sen
Keşfini sürdüğüm başka bir nefes alıp vermek var
Aşka ve bozkır tozuna bulanmış bambaşka bir yaşamak
Moritanya'lı Umeyme'nin bakır tasını tutarım elimde
Sülfür kokan geceler yarmışım iki somun ekmek için
Sabahında irinli gözlerim açılmış
Bir zıpkın direnişçi oluvermişim Afrika'da
Fransız zaptiyesinin telsizinde sayıklanan Nijer'li bir kaçak

Sevgim kadar tedirgin etmezdi belki
Çantanda yasaklı bir kitap
Belinde ruhsatsız bir silah
Sol kolunda belirgin bir iz
Anladım kuşkuları katlayarak oturuyoruz bu banka
Nasıl oluyorsa sanki ilk defa ayrılıklar
Tekrar eden her şeyin ısrarla acemisiyiz
Kaçırdığımız her otobüste
Ve dilek feneri uçurmakta

Birden iki hayat çıkarmamız kıyameti koparmaz
Öldüresiye sıradan bir yeryüzü hikâyesi bu
Yine gamsızlığıyla papatyalı solduracak zaman
Konduğu daldan oyma bir sapanla vurulacak kuşlar
Vardiyalar yine değişecek fabrikalarda, kalbi kırık işçilere aldirmeden
Düşse kalka büyüyecek göğüs kafesimizde çırpınıp duran bu yankı
Eziyet olan sabahlar ve kötürüm akşamlar
Bir şekilde sürüp gidecek anlayacağın
Hani dinlemesen de çalacak ya radyodaki o şarkı
Ben de bir parça sensiz ama tümünden seninle yaşayacağım

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN FELSEFE TARİHİ

Ömer Keser

Müslüm Sever'e

Eğik bir sonbahar çiziyorum cam kenarına
Ki benim ağaçlarım kötürümdür, kördür
Ela bir tabut bağlamış başına parmağı kesik
eldiven
ben bir elimi eldivende unuttum bu güzüstü
Bileği kesilmiş otopsi sonuçlarından süratle
caddeye inerken
düşürdüm kol saatimi
Ufak tefek sıyrıklarla, ağzımdaki limon küfüyle
Alnımdan vurdu beni orospu hüznler
Parmak izi olmayabilir sizi bıçaklayan hüznlerin
belki de
Daraldıkça daralan azılı geceler gibi
Geceler ki imansız, geceler ki münafık,
geceler ki kütür kütür
Bak bulutlar nasıl iniyor çarşafın ortasına
Yapış yapış
Günahlarım nasıl da düşüyor avuçlarıma
Paldır küldür
Kana bulanmış ölüm doğuruyor sanki dölsüz kefen

Çapraz sevişmeler hüner ister,
Ah yüzüm tenimde engelli begonya gibi
bükülürken
Bükülürken kirpiklerim ısrarla nemli namlularda
Dudaklarımdaki hafif tebessüm haytasıyla
büyüdüm ben
Miyop mikropları çok küçükken seyrettim
iplikler geçirdim iğne deliğinden,
Islak çamaşırları kibritle yakmaya çalıştım
İçimdeki kirlî yangın nelere sebep oldu kimbilir
Kimbilir kaç iğde ağacını yaraladım dişleyerek
Fanilamdan düşen su perilerini ezdim tiril tiril
Aşkılar henüz tahta beşiklerde acıyla yoğruluyorken

Çürüyen gözlerimi çürüyen çocukluğuma
Bağışladım anne
Sakın duymasın babam saçlarımın bitlendiğini
Ağzındaki jiletle kazır çok eskiden yitirdiğim aklımı
aklım ki Afrika kıtası, aklım ki üç ayaklı sandalye
Otursam hani aklımın ucuna
Bir tüy gibi düşerim terazimden
Boşuna arama beni olmadığım yerde
ben çocukluğumun yarısını kumarda kaybettim
Diğer yarısını ameliyat masasında bıraktım anne

PELİKANLAR İÇİN BİR BUMERANG

Sevda Altıncaya

Kıyılarda, göllerde, avcı pelikanlar bekler
güneşsel hücreler, balıkları kaşındırır koylarda
Kıyılarda yüzeysel kırıntılar tortullanır
güdümsel inançlar mayalanır
Kıyılar ki!
bekleme salonlarına verilen addır pelikancada

Pelikanlar yüzeysel kırıntılar ve balıklar toplar
doyuncaya kadar
kış ayazla çarpar kayalara
Kar yağar, köy yolları kapanır
Kar yağar, göl yolları kapanır
Köşelerine çekilir insanlar ve okul tatilleri
Köşelerine çekilir balıklar ve pelikanlar, âh

*Pelikanlar için bir bumerang:
Öldüğünüz yerde kalın!*

*(bumerang nedir ve Âdem'i nereden tanır?)
Atıldığı yere geri dön!
Atıldığı yere geri dön!*

*(Avustralya yerlilerinin kullandığı bir tür silah)
Cennet, kaç odalı yalnızlık kiralar insan kalbinde*

Bir pelikan hayatta kalmak için kaç balık tüketmelidir
Bir insan hayatta kalmak için kaç balık tüketmelidir
Bir insan hayatta kalmak için kaç hayat tüketmelidir
Bir insan hayatta kalmak için...

*Pelikanlar hayatta kalır, av merasimi biter
insanlar hayatta kalır, av merasimi devam eder*

İnsanların ruhu vardır
Pelikanların ruhu yoktur

Öyle midir?

Pelikanlar için bir bumerang:
Pelikanlar atıldığı yere geri dönemez.

Ya balıklar?
Canlılar birbirini yer, doğanın kanunu
Kıyılarda, göllerde, avcı insanlar bekler
Doyunca gitmeyecekleri her hâllerinden bellidir
Buna pelikancada ölümsüzlük korkusu denir
Pelikanlar ölümsüzdür çünkü
Öleceğini bilmeyen her canlı ölümsüzdür
Öleceğini bilen her canlı ölümcüldür
Ve doymayacakları her hâllerinden bellidir

*İnsanlar için bir bumerang:
Öldürdüğünüz yerde kalın!*

Pelikanlar ölümsüzdür, ölü balık yemezler
İnsanlar ölümcüldür, ölü balıkla yetinmezler.

RUHSATSIZ TANRILAR

Fatih Çatma

Hilkatin anlamını taşıyan ruhlar bir bir diz çöküyor
bastonlu bir duruş sürgünde apolitik düşünceden
yani onun haykırışıydı bu hollywood'un bile repliklerine uymayan...

Çiçekli vadilerde, hırçın dişlerin üstünde ter ve kan vardı
bildiğim kadarıyla savaş, yorgun kaslar ve inatlaşmış putlar üretir
bakma öyle kendi kendime diyorum işte
ya da birazda sen dinle o gelmeden

usluca çekilmiş yaylar gecenin entarisini değiştirir
yeniden dirilmekten korkuyor anlaşılan o
yalnız anlam veremediğim yegane şeylerden olsa gerek
bir de züleyha görünür rüyalarımda
kendisi ne görklü peygambere sığınır
ne de haliç'in sularına şiir akar gözlerinden
sonra babil'in caddelerinde demokrasi patlar
sen iyi bilirsin o korkmaz bunlardan
ama maskeli baloların ardından çıkan seküler kabullenmeler
tedirgin eder onu
mesela, umre ve kupa her şey dahil binbeşyüz dolara
sen belki bilmezsin, yüreğinde örümcek ağı büyütenleri
yani öyle bir puslu ki hava bir tek o görür modern tanrıları
birde harflerin gölgesine düşen, telkini verilmemiş beni

belki bunu biliyorsundur gök yarıldı kanatlarım açılmıyor
çünkü ruhlar hipnotize edilmiştir, altın buzağının kuyusunda
ve o artık ne yapacağını bilmiyor benim gibi
kim mi dersin yani üçüncü tekil şahsı kastediyorum
ve sonra gökyüzünde kıtlık tam bir deli alacağı
yeryüzünde ise isyan

ben idam sehпасına düşmüş vebalı kişileri düşünürken
halkın mutsuz lekelerinden uzun vadeli dualar akar ona
kravatlı şişman abiler son fal kartlarını çekerken
tüh be araya yüzde yirmibeşli faiz reklamı girdi
yoksa silah bir kez görünse onlara
kursüler sallanacak rolüne üstlendiğim dünyada

bu sefer bir şeyler söylememek için ellerimden tut sen
halbuki abdestli olmaktan başka üstümde fazladan bir ses, bir rüzgar yok
şerden arındırılmış bir tek söz çıkıyor ağızımdan,
dostlarım bunlar kafir, filistin keffiyehsi ise direniş
o, ise zihnimden açılan pencereden yeni geliyordu
bana nazaran bir şair gibi konuştu her şeyden evvel
beklemeliydik en doğru olan şeyi,
ehlibeytten şefaatt, himmet, aşk ummak...

SAYIKLAMALAR

Funda Süyür

I. Körlük

Her şey parçalanmış körlüğe dönüşmeden önce
söyle bana sessiz dil hangisi kader hangisi irade

Yaşayabilir mi insan avuçlarının arasında
birkaç kum tanesiyle ıssız çölde

Yoksa ölmeli mi gözlerinde saklanan serapla
dipsiz şiirde

II.

Yalnız görüneni görürler, yalnız
Bense peşindeyim kendimin

III. İçkin

İçkindir safacıya çetrefil kalp
Yarasında ağır salınımların

Kolaj: Işık Sungurlar

— Ben, bu adamların korkup ortaya çıkmayacaklarını bildiğim için buraya gelirken onlara görünmedim.

KIŞ BAHÇESİ

Faik Öcal

Gecenin geç vakti Hartum'da sıcak ekmekler düşer sokak köpeklerinin gözlerine, sıcak ekmekler yürür gecenin yüreğine. Yakar yoksul yürekleri sıcak ekmekler, buğulanır şehrin kaldırımları, burulur şehrin İngiliz yalnızlığı. İbrahim hiç olmamış gibidir genç bedeninde. Fatıma hiç koşmamıştır şehrin sokaklarında. Yeni günden daha eksik, daha meşakkatli, daha borçlu çıkmıştır.

Gecenin geç vakti Hartum'da sıcak ekmeklerin buğusuna karışmıştır rahmet yüklü yağmurlar, pusular kurulur şehrin kalbine. Karartılmış geceler yürür dilencilerin ayaklarına. Kızıl topraklara doğranır umutlar, İngiliz usulü. Bir daha koşmayacaktır Safa ile Merve arasında Hacer, bir daha bıçağa boynunu indirmeyecektir İsmail. Sırlarını döker aynalar, yerini kuşanır adımlar, yalın kılıç yürür kaderler.

Hartum'da sokak köpekleri gibi dışarıdayım Hizran, bizim olan bu topraklarda gidecek hiçbir yerim yok yine. Bizim olan bu şehirde geceye, yağmura ve ekmeğe yemin edip susuyorum kendimi, susturuyorum ruhumu.

Hizran diyorum, hiç geçmez gecenin geç vakti sıcak ekmeğin kokusu, eksilmez mübarek yağmurlar.

Hizran diyorum, unutmama Hartum sokaklarında dile gelmez kimsesizliğimizi, sonra geceyi, yağmuru ve ekmeği.

Kabuk bağlamış yaralarla yakın düşler kurarken, mütemadiyen kanayan görünmez gizli yaraların uzağında bulduk kendimizi. Bir başkası hiç olmayacaktı hayatımızda, bir başkasının gölgesi hiç düşmeyecekti üzerimize. Bir başkasıyla her gidişimizde görünmez gizli yaralarımızı daha da kanattık farkında olmadan, olmak istemeden. Artık her kıştan ilkbahara, her sonbahardan kışa hep bir başkasının yasağıydık, uzağıydık, sürgünüydük ve hep dışarıda kalacaktık, kaderimizin sırrını sokak köpeklerinin ayaklarına indirecektik, kaderimizin sırrını dilencilerin gözlerinde okuyacaktık, hem de Hartum'da her daim, bizim olan topraklarda sığınacak bir yer bulamadığımız şehrimizde.

Yoksullarımız süslü rüyalarında boğulur. Yoksullarımız rahatsız uykularında biraz daha eksilir. Bizim olan ne varsa indirilmiştir sokak köpeklerinin ayaklarına, yüklenilmiştir dilencilerin gözlerine.

Elbette gidilir Hizran, bir gün gidilir. Olan ne varsa atılmıştır sokak köpeklerinin ayaklarının önüne, indirilmiştir bütün maktullerimiz dilencilerin gözlerine.

Elbette ölünür Hizran, bir gün ölünür, hem de bir başına sokak köpekleriyle bir, dilencilerin gözlerinde.

Başımın üzerinde hep aynı kirli ve ağır toz bulutu. Gecenin geç vaktidir, gündüzün kalbine peşkeş çekilmiştir alinyazımız. Nereye gidersem gideyim peşimi bırakmayacaktır kirli ve ağır toz bulutu. Nereye gidersem gideyim izimi sürecektir İngiliz köpekleri. Nereye gidersem gideyim içimde bekleyen bir tabuttur, insan ve ötesi.

Şehrin ruhu ele geçirilmiştir, aynı kavilden.

Herkes bir başkasının uzağında biraz daha başıboş, biraz daha savruk, biraz daha suskun...

Herkes bir başkasının ölümünü taşıyordur avuçlarında, en küçük bir ayak sürçmesinde ortalığa saçılacaktır sırlar ve pusular.

Herkesin elinde bir başkasının kalbine ayarlı saatli bomba...

Herkesin kapısında bir başka İngiliz anahtarı...

Elimde hezaren ağacından yapılmış asamla bizim olan toprakları terk ediyorum Hizran. Soluğu Hartum'un çöllerinden alıyorum, yanımda sokak köpekleri ve dilenciler. Sokak köpeklerinin ayaklarına sinmiş yağmur, çamur; dilencilerin gözlerine sinmiş gece ve sıcak ekmeğin buğusu. Bizim sokak köpeklerimiz, bizim dilencilerimiz, hep aynı yerde, aynı tecritte, hep aynı yerde aynı dışlanmışlıkla.

Şehirler bize göre değil Hizran, şehirlerde istediğimiz gibi yaşamıyoruz, istediğimiz gibi ölemiyoruz. İsteddiği gibi yaşamayan insan istediği yerde, istediği gibi ölemezmiş. Careyi çöle, çölün gecesine ve yıldızlarına dönmekte buluyorum. Belki çölün gecesinden ve yıldızlarından bir yol bulurum, bize giden. Belki zaman bir başka geçer çölün gecesinde ve yıldızlarında, hikâyemizin başladığı yere dönerim, bir suçlu gibi.

İbrahim derim bırak kalsın, boynunda bıçak.

Bırak İbrahim, ben hep aynı gençlikte öleyim, hep aynı acıda boğulayım, hep aynı umuda kalkayım, kıştan ilkbahara, sonbahardan kışa dönüp dursun hayat çemberim.

Sonra aynı yerde durayım ve insin boynuma bıçak, ayrılсын başım gövdemden, bir şah damarla durayım, bir şah damara kalayım, bir geceye akayım, bir yıldızlara bakayım.

Bırak İbrahim, zaman bildiğini okusun, ben eski yaralarımı kalayım aşk mabedinin hep uzağında, ömrümden ömür, canımdan can, ruhumdan ruh katayım.

Bırak İbrahim, gideyim, bir başkasının uzağında kıyamete durayım, bir başkasının uzağında mermere işlenmiş mahşerlere çıkayım, bir başkasının uzağında Hartum çöllerinde kaybolayım, gaybolayım. Sokak köpekleri, dilenciler, gece ve yıldızlar olsun yol arkadaşlarım.

Bırak İbrahim, senin gibi olayım, masun ve mahzun.

Biliyorum Hizran, Mescidi Haram hatıraları hep eski bir hüznle karşıma çıkacak, hiç olmadık yerlerde, uzaklara dalıp gittiğim demlerde.

Fatıma'nın çocuk ellerinde koşuşturacak Hacer, Fatıma'nın çocuk gözlerine İsmail'ini yatıracak.

Fatıma, senin kabuk bağlamış yaralarına hep yakın duracak, benim mütemadiyen kanayan yaralarımın hep uzağında kalacak.

Hezaren ağaçlarının başında patlayacak bombalar, Halep'e ismarlanmış asalar hiç gelmeyecek, ismarlayanlar çoktan göçmüş olacak.

Hangi giden eskisi gibi geri geldi Hizran?

Her giden en çok kendini alıp gitti ve geri geldiğinde bir başkasıydı artık. Geri geldiğinde ruhu yakılmıştır karanlık uçurumlarda, gözleri dağlanmıştı mesafelerin makasında, kalbi taş bağlamıştır dere yataklarında. Yani Hizran gelmeyecek İbrahim'in, Fatıma'n, Hacer'in ve İsmail'in. Herkes kendi gecesine döndü.

Herkes kendi hikâyesinde sonsuzluğa uyandı.

Herkes kendi sesinde yankılandı.

Kışa dönmeyen hiçbir bahar yokmuş Hizran; senin ilkbaharlarının boynu vuruldu uzun kış gecelerinde, benim sonbaharlarımın başı gövdesinden koparıldı soğuk kış bahçelerinde. Her kıştan ilkbahara, her sonbahardan kışa hep bir başkasının yasağında, sürgünlüğünde uzaktaki beyaz hüznün Hizran ve hep de öyle kalacaksın.

TANIŞMA

Nevin Ulusoy

Çok soğuk. Kar yağdı yağacak. Nasıl da karanlık hava. Pazar. Kahvaltımızı yaptık çocuklarla. Yemeğe geleceğimi söyleyip çıktım. Yemek saatlerimizin dakikliği önemlidir çocuklarım için, hele oğlum. Çocuk dediysem artık genç onlar, biri yetişkin, diğerinin de iki yılı var on sekiz olmaya. Yemekler hazır, ısıtıp bir de salata yapacağım. Ev sıcaktı ne güzel, hiç mi çıkmasaydım? Kalbimde bir huzursuzluk, keskin ve bunaltıcı.

Telefon çaldı, buluşacağım kişi. “Ne yapıyorsun?” Yürüyorum, on beş dakikam var daha. Beni alabileceğini söylüyor, gerek yok. Evimin yerini, yakınlarını öğrenmesini istemiyorum. Huzursuzluk yüreğimden damarlarıma yayılıyor. Ne yaptığımı soruyorum kendime, bacaklarıma ulaşıyor huzursuzluk. Karar verdim ama bir kere, tanışacağım, karşılıklı konuşacağım onunla. Damarlarımda bir titreyiş, içim de dışarıya gibi soğuk ve karanlık. Epeyce yakınım parka. Sıra sıra güzelim ağaçlar. Onlar da kasvetli bugün, çıplak dalları umutla göğe uzanıyor ama biliyorlar daha beklemeleri gerektiğini, içlerine çekilmişler, suskunlar şimdi. Durup gövdesine dokunuyorum birinin, dost sıcaklığını hissediyorum. Bir ses, yeniden telefonum çalıyor. “Ne yapıyorsun?” Ne yapıyorsun da değil de daha çok “napiyusun”. Sinirlerim bozuluyor, varmak üzere olduğumu söylüyorum. Almayı teklif ediyor yine, yürümek istediğimi, zaten çok yaklaştığımı söylüyorum. Çok heyecanlıymış. Sinirleniyorum. Huzursuzluk akıntısına kızgınlık karışıyor. Heyecan. Korku oysa benim hissim, korkuyorum.

Daha dün sosyal medyada tanıştık. Aslında takipleşiyorduk bir süredir. Ormana gittiğimde canım ağaçlarımdan birinin yanında daha fazla zaman geçirmiş, elimi gövdesine koyup bir de fotoğraf paylaşmıştım. Seviyorum ağaçlara dokunmayı, vücudumu, başımı onlara yaslamayı. Gönülleri herkese açık, hiç kaçamak halleri yok. Dosttan yana pek yüzüm gülmemiştir benim. Çok güzel dostlarım oldu, ama yollar, yıllar girdi araya hep. Sosyal medyada insanın karşısına çok iyi anlaşabileceğini düşündüğü kişiler çıkabiliyor. Bir iki yazışmak güzel. Çok çekingenimdir, asla kendim yazmam ilk önce. Ama yüz yüze tanışmak! Hiç yaşamadım, bilmiyorum, merak ediyorum. Böyle çok iyi dost olanlar var, biliyorum. Âşık olanlar, hatta evlenenler. Hiç yaşamadım ama ben gerçek bir sosyal medya dostluğunu. Paylaştığım fotoğrafa “muazzam” diye özelden mesaj attı dün. Ağaçlarla olan bağımı sordu. Benim gibi düşünen neredeyse kimse olmadığını yazdı. Bir süre mesajlaştık. Adı çok güzel. Kitaplar, yaşlarımız, ne yaptığımız, nereli olduğumuz. On beş yaş küçükmüş benden, ne tuhaf, memleketi de... Aynı yer. Güneydoğu. Gözlerimi kapattım. Bulduğumu sanıp da avuçlarımdan kayıp giden, bir değil kaç kere, bana sosyal medyadan ilk defa mesaj yazan, ayıp olmasın diye cevap yazdığım, ilk olduğu için korktuğum, ne yapacağımı bilemediğim o genç. Aynı memleket. Aynı yaş. Aynı sakallar. Eski nesilim ben. Görmeden, karşılıklı görüşüp konuşmadan anlayamam ki karşımdakini. Anladığım da gerçek midir, öyle de zor severim ki birini, dost olamam ki kimseyle, nasıl içimi açarım, açsam da değer mi, değmiş miydi? Yüreğime sapladığı hançeri ruhumu yararak çıkarmıştı, hala kanıyordu yaram ara ara. Belki dün tanıştığım gençti gerçek dost, bir hazırlıktı sadece o. Yoksa onunla hiç görüşmediğim, oturup konuşmadığım için onun yerine mi koyuyordum bu yeni tanıştı?

Bilmiyordum ki. Oldum olası kadın erkek dostluğuna inanan biri olarak önemsiyordum bu tanışma kıpırtılarını. Lisede böyle bir dostum vardı, hatırladıkça burnumun direğinin sızladığı dost. Gerçi o da çıkma teklif etmişti, ısrarla, hayır, ben yalnızca dostça hisler besliyordum ona karşı. Her konudan rahatça bahsetmek, uzun, tadına doyumaz sohbetler öyle güzeldi ki... Kaybettik birbirimizi sonra, sınıfta kaldı o. Toplum yapısı gereğince de okul dışında görüşmek çok zor olacaktı, kayboldu gitti.

Mesajlardan sonra telefonla konuşmak istedi. Numaramı gizleyip arayabilmişim. Bilmiyordum ki öyle nasıl arandığını. Bir güven gelmişti zaten içime, aradım. Düzgün bir konuşma, beyefendice bir yaklaşım. Yalnız yaşam konusunda tereddüt etmemem gerektiğini, yaşıtı kadınlardan daha üstün olduğumu söylemesi biraz... Ne için tereddüt? Yaş insan belli bir döneme geldiğinde önemli değildi ki, otuz, otuz beşten sonra özellikle, biyolojik yaş kaç olursa olsun, ruh yaşı tattuktan sonra bir anlam ifade etmiyordu bence, özellikle dostlukta. Aşkta bile, iki kişinin dünyası kendilerinden başka kimi ilgilendirirdi ki? Konuşurken zihninden geçiyordu bunlar, hiç durmayan kafam kendince yorumlarına devam ediyordu. Biraz konuştuktan sonra mutfağa yollanıp yemek hazırlığına giriştim. Fotoğraflar göndermeye başladı. Konuştuğumuzda Van tarafından yeni geldiğini söylemişti, gidip görmeyi çok istediğim yerler. Yol fotoğrafları, Van Gölü. Sonra da şüphe uyandıracak fotoğraflar. İstedüğimizin dostluk olduğunu, onun da kesinlikle öyle düşündüğünü teyit etmek zorunda hissettim kendimi. “Yoldaşlık” dedi. Ne güzel bir sözdü. Ama bir kerede bitmedi ki arama. Çok heyecanlıymış, yerinde duramıyormuş, yeniden yeniden konuşmak istiyormuş. Yüz yüze görüşmek. “Hemen yarın” dedim. Sosyal medyada tanıştığım biriyle yüz yüze görüşmek! Tanışacak mıydık gerçekten, yan yana ya da karşılıklı konuşacak mıydık? Bizim eve çok yakın ormanda. Biliyormuş orayı, hatta geçen hafta gelmiş, fotoğrafını gönderdi. Çok sevmiş orayı. İstanbul’da böyle yerler olduğunu hiç bilmiyordum ben de, yaz kış yeşil, doğanın kalbinde kendine baş başa kalabileceğin yerler. Orman desem de park gibi bir yer, özellikle pazar günleri epeyce kalabalık. Kararlandırdıktan sonra heyecanın yerini tedirginlik almaya başladı. Yoğun bir kaçma isteği. Ama kararımı vermiştim bir kere. Kaçmayacaktım. Yeniden telefon. Ama fazla değil miydi artık bu kadarı da? İsrarcı insan iticiliği. Yemek işim bitmemişti daha. “Sen mi yapıyorsun yemekleri? Ben yapacağım sana yemek bundan sonra.” Huzursuzluk, kopkoyu bir gölge toplandı yüreğime. Ama karar... Yok, yok, tanışacaktım.

Ormanın girişinde ona benzer biri. Yalnızca fotoğrafını gördüğün biriyle dışarda buluşmak. Yanıma geliyor, tokalaşıyoruz. Kahvaltı yapıp yapmadığımı soruyor, kahvaltısız çıkmam dışarı. Yapmamış o, belediyenin kafesine giriyoruz. İki filtre kahve, bir de kek. Cebinden koca bir tomar para çıkarıyor. İsterse burada oturabileceğimizi söylüyorum, sıcacık, öyle üşüdüm ki. İlla ki orman. Tamam. Kek onun için bence. Yürüyoruz, elimizde kahveler. Kahve biraz ısıtıyor beni. Sıralar hep ıslak, gece yağmur vardı. Küçük bir kâğıdı koyuyor bir sıraya, yan yana oturacaktık. Dip dibe? Katlanmış kâğıdı açıp ikiye bölüyorum, öyle oturuyorum. Keki ısıra ısıra beraber yiyecekmiz. Ben, birisiyle, hele yeni tanıştığım birisiyle, yeni tanıştığım bir erkekle hem de, ısıra ısıra aynı keki yiyeceğim! Annemle bile ısıra ısıra bir şey yemem ben! Yalnızca hayatımın aşkıyla... Elimle bir parça koparıp ağzıma atıyorum ısrarından vazgeçsin diye. Kendini anlatıp duruyor. Çalışmayı sevmek, araba galerisi, okuldaki başarıları, yoksul çocukluk günleri. Susuyorum.

Kafamda vızır vızır sesler. Ne yapıyorum ben? Neden buradayım? Her şey sosyal medya ortamından ne kadar farklı. Öyle uzak hissediyorum ki kendimi ondan, kalbim boğacak beni, kapkara bir tedirginlik atardamarlarıma yürüyor. İçimden tuhaf bir tiksinti yükseliyor. Kahvemi içiyorum, sıcak, acı, güzel, yalnızca kahve güzel. Ağaçları bile algılayamıyorum. Etrafa bakıyorum, epeyce insan var, aileler, köpeklerini yürüyüşe çıkarmış çiftler. Daha rahat hissediyorum kendimi. “Bir uçak biletime bakar” diyor, “hemen yarın gidelim Van’a istersen.” Onunla aynı uçakta olmanın düşüncesi bile... Gözlerimden kara bir bulut geçiyor. Sigara içiyor. Sigara üstüne sigara içiyor. Dişleri ne kadar sarı, elleri de. Ayağa kalkıyor, tepemde sigara içip konuşmaya devam ediyor. Boyu ne kadar kısa, öyle zayıf ve çelimsiz ki. Bana ne olduğunu soruyor. Üzerimde bir tedirginlik olduğunu söylüyorum. Canı sıkılıyor. Cebinden Ahmed Arif’in şiir kitabını çıkarıyor, “Hasretinden Prangalar Eskittim”. Gülümsüyor zoraki. Bir yandan da kendime kızıyorum, o kadar yoldan benimle tanışmaya geldi sonunda. İstanbul’un en kalabalık ilçesi, epeyce uzak buraya. Ah, şimdi kalkıp gitmeyi öyle çok istiyorum ki! Kitabım beni bekliyor, aslında yanımda zaten de, okuyamam ki şimdi. Kitabım, kahvem, çiçeklerim, kedim, ah canım tontonum. Bir gitsem evimin duvarlarına sarılacağım. Bana uzatıyor kitabı, bir sayfayı açıp birkaç dize okuyorum. Leyla Erbil’in ne büyük kötülük yaptığını söylüyor Ahmed Arif’e. “Ne yapsın kadın” diyorum “sevmediyse, âşık olmadıysa?” Yüzüne bakmıyorum hiç. Bir sigara daha yakıyor. “Başımı kaldır” diyor, “yüzüme bak.” Bakamıyorum. Yürümeye başlıyoruz. Nasıl üşüyoruz nasıl. “Burnun kıpkırmızı oldu, üşüdü sen. Arabaya gidelim hadi” diyor. Araba? Eve gitmek istediğimi, geç olduğunu söylüyorum. Çocuklar... Yok, illa deniz kenarına gidecekmışiz. Güzel bir arabası var. Öne oturuyorum mecburen. Tir tir titiyor kalbim. Yolu soruyor, yol tarif edemem ki ben. Navigasyondan buluyor. İşte benim sahilim. Park görevlisi geliyor hemen, ücreti söylüyor. Kredi kartı da geçiyormuş. “Yok” diyor, “ne kredi kartı? Nakit.” Yine çıkarıyor cebinden bir tomar para. Gülesim geliyor. Arabadan inip tek başıma yürüyorum. Bakmıyorum bile arkama. Denizle bakıyoruz. Gri deniz gülüyor sanki halime, ama onaylıyor beni. Olması gerekirdi bunun. Dönüp bakıyorum, bir sigara daha yakmış. Aslında benim de canım istiyor ama onunla içmem sigara, içmem. Yavaş yavaş yaklaşıyor. Diyecek bir şey bulamıyor, belli. Ben denizle konuşuyorum, “bekle” demişti bana, şimdi onu anlamaya başlıyorum. Mavi kokusunu çekiyorum içime, gözlerim yaşarıyor hafiften, Arabaya doğru yürüyorum, o da geliyor. Bir an durup parmaklarımdaki yüzüklere dokunuyor, Barış Manço gibiymişim. “Dokunmabana” diye bağıryorum. Arabayı çalıştırıyor, evime bırakmak için ısrar ediyor. Asla! Bulduğumuz yerde bırakıyor beni. Teşekkür ediyorum mahcup. Telefon. Hayatımın aşkı. Ne anlamsız işler yaptığımı söylüyorum. Gülüyor. Yürüyorum. Yürüdükçe dağılıyor gölgeler. Ağaçlar göz kırpmıyor. Dost. Yeni tanımlar mı gerek bana yoksa hep benim olan güzellikler daha mı ışıldıyor? Çocuklara bir şeyler alıyorum marketten. Evin duvarlarını okşuyorum, çocuklarıma sarılıyorum, kedimizi öpüyorum. Telefon. Mesaj. “Mahsus mu açmıyorsun?” Ben marketteyken aramış sanırım, duymamışım. “Hayır” diye yazıyorum, “duymamışım.” “Konusalım mı?” Hiçbir anlamı yok, öyle yazıyorum. Telefon numaralarımızı siliyoruz, öyle istiyor. Kâbus bitti. Birazdan yemeği hazırlarım. Öyle üşüdüm ki kaloriferin dibinde ısınmam lazım önce. Sosyal medyada birisiyle görüşmek başka, o kişiyle yüz yüze görüşmek bambaşka. İnsanlar çok farklı olabilirler gerçekte demek ki, sanal dünyadaki görüntünün gerçeğe hiç ilgisi bulunmayabiliyor. İnsan biliyor, seziyor da işte... Demek ki, ah gönlümün sırdaşı denizim, onunla da görüşsek yanından kaçmak isteyecektim belki. Kitabımı alıyorum, biraz okuyup rahatlıyorum. Saate bakıyorum. Mutfağa gitme zamanıdır, çocuklarla yemekte paylaşmalı bu deneyimi, gülümsüyorum. Günlerce rüyalarımda, kafamda dönüp duracak bu deşet, biliyorum.

SES

Esma Sefalı

Karşı binanın açık penceresinden taşan kelimeler, bizim eve sızdı kapı aralığından. Tek, çift heceli ağır kelimeler. “Yok, para, sus, ağlama, vurma...” Pek duyduğum kelimeler değildi. En azından evde duymadım. Babam genelde kızım, der. “Alalım, canım, prensesim, ister misin, olur...” Annem benim köşedeki küçük mavi koltuğun üstünde oturup, gelen seslere dikkat kesildiğimi anlayınca balkon kapısını sıkıca kapattı. Yatak odasından getirdiği beyaz bir havluyla kapının altındaki ufak boşlukları doldurdu. Ses kesildi.

Mutsuzluk bulaşıcı bir hastalıktı annem için. Televizyonda kavga eden insanlar görse anında değiştirdi. Ekrandan fırlayıp eve yerleşecekti huzursuzluk. Ya da ağzı bozuk kimselerle arkadaş olursam yanacaktı dilim. Neyse ki Aylin’in öyle kötü huyları yoktu. Yoksa onunla arkadaşlık kurmamın yasaklanması an meselesiydi. Karşımızdaki yıllanmış binaya taşınmalarının üzerinden bir yıl geçene kadar göz hapsindeydi Aylin. Hanımefendi mi, hıllı mı hırsız mı? Ağzı bozuk, edep üslup yoksunu mu? Hepsini ölçüldü. Yanlışlıkla para düşürüldü Aylin’in önünden geçerken. Aylin dürüst, görünce anneme seslendi terlemiş avucundaki parayı uzatırken çıkan ince tiz sesiyle. Annem memnun bir gülüşle sallamıştı başını. Fırından yeni çıkmış limonlu kekten ikram etti mesela. Sadece bir tane aldı. Görgülüydü demek. Deneme ve sınamalar sonunda arkadaş olduk Aylin’le. Ama bir tek şu ses. Evlerinden taşan ağır kelimeler. Gelip kalbimin üzerine oturuyor. Korkuyorum. Sebebini bilmediğim bir korku bu. Annemle babama belli etmeden kendi içimde yaşadığım, karnımı ağrıtan bir şey.

Kalkıyorum mavi küçük koltuktan. Anneme gülümseyerek geçiyorum odama. Dün alışveriş merkezinden aldığımız boncuk setini çıkarıp koyuyorum masaya. Renk renk, şekil şekil. Aylin’le mahallenin bir köşesine serdiğimiz örtüye uzanıp boncuklarla bileklik, kolye yaparız. Aylin özenle geçirir ufak boncukları misinadan. Acele etmeden, bir bir. Pazarın kurulduğu günler bir köşeye geçer satar onları. Aslında hepsini çok sevdiğini kimseye vermek istemediğini söyler. Ama satar. Çikolata alır. Kalan paraya yeni boncuklar. Ben hiç satmadım oysa yaptıklarımı. Takı dolabımda saklıyorum onları. Bazen Aylin’e boncuk veriyorum, sevmediklerim oluyor bu genelde. Gözleri parlıyor. Anneme Aylin’in özel güçleri olduğundan bahsettim. Güldü. Herkesin mutlu olunca gözleri parlamış. İnanmadım. Onun gözleri özel. Bazen bulanık, bazen sisli.

Annemle babamın fısıltılarını duyuyorum. Aylin benim kadar şanslı değilmiş. Bence öyle değil. O istediği zaman sokağa çıkabiliyor. Bakkala bile annemin bisikletini ödünç alıp gidebiliyor. Düşüne biliyor musunuz? O kadar büyük bir bisiklet kullanabiliyor. Oysa ben belirli aralıklarla dışarıda olabilirim. Bisikletim babamın gözlemleriyle sürülebilir. Neden o şanssız olsun ki?

Masadan kalkıp yaklaşıyorum kapıya. Sesleri anlamaya çalışıyorum. Babası teneke, kâğıt topluyormuş. Kimi zaman hamallık, kimi zaman çıraklık yapıyormuş. Bir işte dikiş tutturamamış. Geçim zormuş. Elektrik, kira, su, çocuk çoluk. Annesi de evden hiç çıkmıyormuş. Annem birkaç kez konuşmak istemiş balkonda görünce selamı alıp hemen içeri girmiş. Demek ki sokağı sevmiyor, canı konuşmak istemiyor. Ne var bunda? İyi ki Aylin öyle değil. Aylin'i seviyorum. Çocuklar beni itince hemen öne atılıp beni koruyor. Elbisemin etek uçlarını okşuyor. Ayakkabılarıma bakıyor uzun uzun. Onun da çok güzel bir ayakkabısı varmış ama saklamış, mahallede yırtılıyor ne de olsa diye yanları sökükle siyah ayakkabıyla geziyor. Mantıklı geliyor. Bende en sevmediğim ayakkabımı mahallede giymeye karar veriyorum. Hem benimle sır da paylaşıyor. Sadece ikimizin bildiği, kimsenin dâhil olmadığı sırlar. Bunlardan birini söyleyebilirim. Gece yorganın altında ağladığından bahsetti. Onun için bazı günler göz kapakları şiş oluyormuş. Ondan gözleri bu kadar iri ve güzelmiş. Ben de denemek istedim. Örtümü üzerime iyice çektim. Ağlamak için zorladım kendimi. Ağlayamadım. Aklıma babamla oynadığımız su savaşı geldi. Sırılsıklam olmuş, üstelik kayıp düşmüştü. Annemin mangala oynamaya dalıp açık ocağın üstündeki yemeği unutup yakıştı. Güldüm. Kikir kikir. Aylin bunları komik bulmuyordur belki de. O genelde biri bisikletten düşünce basıyor kahkahayı. Gülünce yanakları kızarıyor, iri kahverengi gözleri ufalıyor. Dağınık saçları uçuşuyor. Hiç toka taktığını görmedim. Sanırım sevmiyor. Yine de benim tokalarımı bakıyor. Gülümsüyor. Gözleri buğulaniyor. Ne değişik gözleri var. Benim gözlerim hep sabit. Yeşil, mat.

Masama dönüyorum. Topluyorum boncukları. Aylin'e göstermek için sabırsızlanıyorum. Acaba özel gözleri nasıl bir hal alacak merak ediyorum. Annemden izin alıp çıkıyorum mahalleye. Aylin'e bakıyorum. O çoğunlukla sokakta olur. İşte orada. Dut ağacının altında oturuyor. Elindeki küçük ağaç dalıyla karalıyor toprağı. Beni fark edince atıyor dalı. Elleri yüzüne gözüne gidiyor. Gülümsüyor. Küçük, kısa. Oturuyorum yanına. Elimdeki boncuk kutusunu önümüze koyuyorum. Bu ne, diyor. Sesi kısık. Hasta galiba. Sevinçle açıyorum kutuyu. Gözleri büyüyor. Göz kenarlarından kıvrılan damlalar, irili ufaklı boncukların arasında kayboluyor.

MİSAFİR

Semanur Bozok

Çocuklar sabaha kadar ağladı. Uyumadı ikisi de. Üşütmüşler. Ben de uyumadım tabii. Perdeyi sonuna kadar açtım. Onların başını beklerken gece boyu lapa lapa yağan karı seyrettim. Gün ağardığında karlar da benim gibi yorgun düşmüş, ağaç dallarına öbikleşerek kartpostallık görüntüler veriyordu. Arda'ya "Masayı pencere önüne çekelim de kahvaltıyı oraya hazırlayım" dedim. "İyi olur" dedi. Tuttuk ucundan. Leyla ve Müfit de bu manzaraya bayılacaklar diye konuştuk.

Dün işten gelir gelmez mutfağa geçtim. Mantomu vestiyere bırakırken kıyafetlerimi çıkardığım gibi yorgunluğumu da sıyrıp asmak istedim. Pek mümkün olmadı. Biraz uzanmadan, dinlenemeyeceğimi biliyordum. Akşama iki saat kalmıştı. Misafirler gelmeden yemekleri hazırlamalıyım. Arda'nın doğu görevini birlikte yaptığı arkadaşı ve karısı gelecekleri yedi aylık çocuklarıyla. Müsait olup olmadığımızı sormak için aradıklarında biraz şaşırdım önce. Kim böylesi soğuk bir hafta sonunda Ege'den çıkıp haritadaki yerini bile bilmeyeceği sıradan bir kasabaya gezmek için gelir ki? Arda "Emin misiniz?" dedi. "Hem hava çok soğuk hem de küçük bir yer burası. Gezip görülecek tek bir turistik yer yok." "Olsun kendimizi şu evden bir atalım da nere olursa olsun" diye karşılık verdiler. "Ee peki öyleyse, evdeyiz buyurun" dedik.

Yemekler hazır sayılırdı. Kavrulan şehriyelerden perde perde uzaklaşan tereyağının kokusu burnuma geldiği sırada kapı çaldı. Arda kapıda, yıllardır görmediği arkadaşını göreceği için oldukça heyecanlıydı. Kabin memuru gibi itinayla açtı kapıyı. Müfit ve kucağında bebeğiyle karısı belirdi. Müfit'i fotoğraflardan hatırlıyorum. Dügünümüze geldiğinde zayıftı. Karısının hamileliği ona da yaramış olmalı ki epeyce kilo almış. Hoş geldiniz dedim ikisine de. Karısı iki kara delik gibi sapladı bakışlarını üzerime. Kız görmeye gelmiş kayınvalideler gibi baştan aşağı süzdü önce. Kilodan gömülmüş gözlerine tebessümle baktım. Anlam çıkarmaya çalıştım ama bir mana bulamadım. "Hoş bulduk" dedi dilinin ucuyla. Ayakkabılarını çıkarırken kucağındaki ağlayan çocuğu ben istemeden kollarıma bıraktı. "Bir terlik alabilir miyim" dedi. Panda figürlü kırmızı terliği uzattım. Elim ona gitmişti. Pişman oldum ama vermiş bulundum artık. Önce bir bana baktı sonra terliğe, ayaklarına geçirip önden yürüdü. Oturma odasına geçtik. Bir yandan kucağımda ağlayan çocuğu susturmaya çabalayıp bir yandan da bacaklarıma sarılan kızımın ilgilenmeye çalıştım. Bebek ağlamaya devam ediyordu. Annesi alır diye baktım ama oralı olmadı. O, yolda gelirken arabanın patlayan tekerini anlattı uzun uzun. Dayanamayıp isterseniz "Alın belki rahatlar çocuk" dedim. "Çocuk bu ağlaya ağlaya büyüyecek" dedi fütursuzca. Bebeğin ağlamaktan kıpkırmızı olmuş yanaklarına dokundum. Yanıyordu. Annesi almak istemese de uzattım çocuğu. Benden alıp kocasına verdi bu kez. "Ben çok yoruldum yol boyu kucağımdaydı sen pışpışla biraz" dedi.

Yemek boyunca hastane sürecinden, tüp bebek tedavisinden, doğum yaparken yaşadığı sıkıntılardan bahsedip durdu. Onu dinlerken hem servis yapıyor hem de çocuklarımı doyurmak için türlü şekillere giriyordum. Yerinden kalkıp bir iki işin ucundan tutmasını bekledim ama nafile. Müfit de mama sandalyesinde çocuğa çorba içirmeye çalışıyordu. Arada konuşacak oldu ama karısı ona da pek müsaade etmedi. İki çocuk büyütmiş bir kadın olarak anneliğe dair hiç söz düşmedi bana da. Sadece dinledim söylenenleri. Sanki bu akşam bu evde sadece anlatılanları dinlemek ve hizmet etmek için vardım.

Leyla pilavdan ikinci tabağı isterken “Çok zahmet etmişsin şekerim” dedi. O an Arda’yla göz göze gelmemeye çalıştım. Kalbimden geçenleri yüzümde saklamayı bir türlü öğrenemedim. Yanaklarımı ateş bastı. Aynaya baksam kıpkırmızı olduğumdan emindim. Ne zaman içime atsam hep böyle olur. Leyla fark etti kızardığımı. Şöyle bir yandan yandan süzdü. “Sen bakım kremi kullanmıyor musun? Yanakların al al olmuş. Bak sana bir krem önereceğim çok iyi gelecek” dedi. Çantasından çıkardığı bilindik bir markanın kataloğunu uzattı. Ürünlerin satışını yaptığını anladım. Bu ürünler ben de alerji yapıyor dememe kalmadan kalktı masadan. Bebeği alıp oturma odasına geçti. Yemek bitince bulaşıkları makineye yerleştirdim. Yere dökülen kırıntıları süpürdüm. Masayı silerken Leyla’nın sesi geldi içerden. “Ben kahvemi orta şekerli alırım. Sana zahmet tatlım.” Nezaketimi bozmamaya çalıştım. “Kahveler birazdan hazır olur tatlım” dedim. Leyla’nın bütün ağırlığı ruhumun üstüne iyice çöktü. Her şey incelikten kırılır, insan kalınlıktan diyen babamın sözünü hatırladım. Vitrindeki misafirden misafire kullandığım mavi yaldızlı fincanları çıkardım. Sakızlı dibek kahvesinin enfes kokusu sinirlerimi biraz yatıştırdı. Kuşlokumlarından birkaç tane art arda attım. Dişime yapışanları dilimle sıyırdım. Dudak kenarlarımı silip bütün sakinliğimle odaya girdim. Arda’yla Müfit bir yandan battaniyeye koydukları bebeği sallayıp bir yandan da kısık sesle sohbet etmeye çalışıyorlardı. Leyla elindeki telefonla oynuyordu. Kahveyi bırakırken gel biraz kapışalım şekerim dedi. Oyun oynadığımı anladım. Telefon oyunlarından pek hoşlanmadığımı, daha doğrusu buna ayıracak zamanımın olmadığını söyledim. “Aaa olmaz ki ama zihnini dağıtacak, kendini rahatlatacak bir şeyler yapmalısın” dedi. “Haklısın” diye geçiştirdim. Biz kahvelerimizi yudumlarken Müfit uyuyan çocuğu yatırıp geldi.

Son enerjimle yeniden mutfağa geçtim. Kalan bulaşıkları toparlarken Leyla da geldi. Bir sigara yaktı. Bana da uzattı bir tane. Kullanmadığımı söyledim. Pencere önüne oturup bacak bacak üstüne attı. Camı araladı. Avurtları çökecek kadar içine çektiği dumanı aralıktan üfledi. “Kusura bakma şekerim sana bir şey diyeceğim alınma ama” diye başladı konuşmaya. “Bütün ipleri kocanın eline vermişsin. Baktım geldiğimizden beri ayaktasın. Her iş sen de canına yazık değil mi? Okumuş, çalışan kadınsın.” Gözlerimi ovaladığım tezgâhtan ayırıp “Arda her zaman yardım eder aslında ama o da çok yoruluyor ancak bu kadar yardımcı olabiliyor” dedim ev sahibi olduğumu unutmadan. “Bana pek öyle gelmedi ama öyle diyorsan öyledir” dedi bu kez. Ben sarı bezi katlayıp mutfağın günlük mesaisini kapatmaya hazırlanırken yerinden kalktı. “Bugün çok yorulduğum yataklar hazırsa uyusam iyi olacak” dedi. Elimle odanın yolunu gösterdim: “Tabii girişteki odada hazır”

Gün çoktan ağarmıştı. Yüzümü soğuk suyla yıkayıp gözlerimdeki ağırlığı kovalamaya çalıştım. Akşamdan mayaladığım hamurla annemden öğrendiğim haşhaşlı çörekten yaptım iki tepsi. Arda “ben de sucuklu yumurta yapayım” dedi. Başımınla onayladım. Çörekler pişti. Sofrayı hazırladık. Çay demini aldı. Epey zaman geçmesine rağmen misafirlerden çıt çıkmıyordu. Yaklaşıp koridordan dinledim. Hiç ses yoktu. Odalarının önüne geldik. Bekledik biraz. Yine ses alamadık. Kapıyı hafifçe tıklattı Arda. Cevap yok. “Açayım mı sence ayıp olur mu ne dersin” diye sordu. “Aç bakalım” dedim biraz merakla biraz da korkuyla. Kapı kolunu yavaşça çevirdi. Odada kimsecikler yoktu. Yataklar yerde, valizler alınmış. Neredeler acaba demeye kalmadan Arda’nın telefonuna mesaj bildirimini gördüm Müfit’ten.

“Leyla çocukların ağlamasından sabaha kadar uyuyamadı. Sessizce toparlanıp çıktık. Sizi uyandırmak istemedik. Görüşmek üzere.”

Arda’nın yüzü kızardı. Gözlerimden kaçırılmaya çalıştığı gözlerinde bana karşı mahcubiyet duyduğunu okuyabiliyordum. Şaşırılmamıştım doğrusu. “Haydi, kahvaltı sofrasına” dedim aldırış etmeden. Elini tutup yanağına sıcak bir buse kondurdum: “Benim yumurtam az pişmiş olsun, tatlım.”

BULANIK YEŞİL

Perihan Pancaroğlu

Bu sessizlik... Karanlık... İçimdeki yardım çığılığıydı aslında...

Kimseye duyuramadığım...

Gidişinin üzerinden iki buçuk hafta geçmiş... Kendimi fark edebileli tam 14 saat olmuştu...

Kimse fark edememişti.

Zaman durmuştu ya... Kollarında... Gözlerinde... Ben de orda... Tam orda durmuşum...

Daha da adım atmak istemiyordum... Bunların hepsi Miralem'den önceydi...

On yedi yaşında bir genç kızken, okuldan kaçarak Sedat'ların evine giderdik. Çok utanırdım. Ama yanardı vücudum alev alev... Elimi tutsun isterdim, boynumun çukurunda konuşsun isterdim. Çok utanırdım... Yine de çok isterdim.

Miralem'den çok önceydi...

Miralem...

Sırtından ve bel boşluğundan yediğin dikine kesiklerden kucağında ben olduğum halde dizlerinin üzerine çökmenden sonra...

Çok sonra...

Bu çalışanların, ışıkların, aletlerin ve hatta kalemlerin bile beyaz olduğu oda da gözümü açtığımda kiminle karşılaşacağımı bilmeden, heyecanla bekliyorum. Metalden arkalıklı iskemlemede... Her zaman heyecanlandığımda ya da korktuğumda yaptığım gibi ellerimi bacaklarımın altına alıp bekliyorum... Daha ayağım değmiyorken yere, saçlarım kırmızı kurdelalarla omuzlarımdan aşağı süzülürken olduğu gibi... İstemsiz gülümsüyorum...

Kapı açılıyor...

Tek tek göz göze geliyorum. Öne çıkan bir çift göz parıldarken neden o göz Miralem değil derken... İçimden geçen bu düşünceden utaniyorum.

Sanki ying yang'daki siyah daire ele geçiriyor yüreğimi... Ruhumu... Bedenimi...

Kaçarken elini tuttuğum, sırtımdan yakarak giren fişeğin parçaları bir örümcek gibi acıdan ve ateşten ağ örerken bedenimde, düşmeyeyim diye beni kucağına alarak kaçmaya çalışan... Uğruna ailemden geçtiğim...

Utaniyorum aklımda onun gözleri yok...

Görmemek için bakmamak için kapıyorum gözkapaklarımı...

Utaniyorum...

Gidiyorsun... Biliyorum... Koku... Havadaki o barut ve yeni kesilmiş, kanayan et kokusu uzaklaşıyor... Bir gölge çekiliyor üzerimden...

Biliyorum... Gidiyorsun...

Giderken yüreğimdiki karanlığı, ağırlığı da vermek istiyorum sana...

Biliyorum... Gidiyorsun...

O karanlık kalsa da ezilsem de o ağırlıktan...

Gitmelisin...

'GİT' istiyorum... Utaniyorum ama istiyorum... Git istiyorum...

Gidiyorsun...

Gölgeni alıp karanlığını bırakıyorsun...
Umudunu alıp ağırlığını bırakıyorsun... Işık doluyor içeri...
Gidiyorsun...
Sen neden buradasın?
Sen Miralem'den hatta Serkan'dan da öncesin... Sen neden buradasın?
Çünkü ben en önceyim...
Bu içimdeki karanlık büyürken, sebebini anlıyordum...
Hep onun yeşilini aramıştım gözlerde... Hep onun sesini...
Sanki ruhumu ya şeytana satacak ya da acı içinde yaşayacaktım... Bir seçenek daha olmalıydı...
Miralem...
Miralem gelirken kendiliğimden uykum gider, ilaçların etkisi geçer... Başımın ucunda oda hava nemlendiricisinin sesi nağmeler yapmaya başlar...
Artık ayak bileklerime kadar örtmeliler beni. Açık pencerenin içerde bıraktığı esinti ürpertiyor.
Saçımda tarandı.İşlenmiş keten çarşafım nevreşimim değişti... Bu koku. ? Dağ esintisi parfümü sıkılmışlar...
Beyaz Miralem... Saçları geriye doğru taranmış (taranmış mı) ...?
Alnı açık (alın açık mı?)...
Gülümsemesi aydınlık (aydınlık mı?)...
Gözleri orman yeşili (yeşil mi?)...
Sesi orman muhafız perileri gibi... Her akşam gitmeden öyküler okuyor içime işleyen sesiyle...
Miralem, bu akşam önlüksüz geldi (önlüksüz?)...
Saçlarımı okşadı... Hikâyemizi öğrenmiş Serkan'la.
Çok üzülmüş... Keşke diyor. Keşke bende birini sevseydim keşke o biride beni sevseydi...
Miralem, sesi orman dinginliği...
Ses sözlere dökülünce, kanamaya başladı. Babamın hırs ve kin dolu kokusu girdi odadan içeriye.
Miralem sustu.
O konuşurken esen ılık meltem, yerini üşüten bir rüzgâra bıraktı. Ladin kokusuyla karışık pahalı baharat kokusu konuşuyordu...
Ellerimin içinde rüzgâr, belimden, boynumdan kanamaya başlayan fişek yaralarım...
Gözlerim kapalıydı... Ama o konuşurken karanlık karanlıktan da korkunç bir şeye dönüşüyordu. Dipsiz bir solucan deliği... Yuvarlanıyorum kandan bir tünelde... Tünelin duvarlarında sözler görüyorum... Gözyaşları görüyorum... Tünelin duvarlarından avuçlarıma süzülüyor...
Yeşil bir nehirin buz gibi suları gibi... Berrak değil ama soğuk çok soğuk üşüyorum...
Güneş batmamış mıydı? ... Karanlık her şeyin üstüne çökmeyecek miydi? Saklamayacak mıydı bu yeşil, soğuk bulanık gözyaşlarını? ...
Üzerimdeki görünmeyen ağırlığı babamın konuşan kokusuna bıraktım...
Babam...
Çocukluğumun kahramanı... Gençliğimin celladı... Babam...
Ne kadarda küçülmüş yeşil gözleri... Akıttığı gözyaşlarından...
Yeşil bulanık damlalardan dereler oluştu izledim onları... Giderek berraklaştı... Takip ettim...
Işık çekiyor, bulanıklığı...
Sandalyenin devrilmesiyle avuçlarımda esen rüzgâr diniyor... Damarlarındaki bulanık kanın sesi sustu.
Akmıyor artık...
Adımı sayıklarken küçük yeşil gözleri son donuk bakışında, duymuyorum acı artık... Acımıyor yaralarım.
Artık sadece kapanmış gözkapaklarımda karanlığındaayım...
Miralem'i bekliyorum...

KAFESTEKİ HAYATLAR

Suat Savur

Güneşin yüzünü göstermeyip bulutların şehrin üstünü yorgan gibi örttüğü bir günün sabahı. Kül renkli bulutlar insanın her yanını saran soğuğu biraz olsun yumuşatıyor. Şehrin dev dişlilerinde öğütülmeyi bekleyen canlı cansız her nesnede hayat belirtileri. Bir dev ukusundan uyanıyor sanki.

Derdi kederi yüreğine hapsederek soluklanan hayatlar yeni bir güne başladı. Caddede sokakta okula ya da işe gidenler... Ve gözleri mahmur bir çocuk. Burnundan buhar çıkararak yürüyor. Adımları hafif. Bir ara ağzından burnundan savrulan buharına bakıyor. Yürüyor. Yürüyor.

Şehir yeni bir güne hazırlanırken ilk uyanan o değil. Yanından geçen birkaç kişinin yüzündeki donuk ifadeler ölüm beyazı maskelere dönüşüyor. Birkaç kişi daha... Yüzünü onlardan kaçırıyor. İçi titreyince soğuk terler boynundan aşağı iniyor. Birileri peşimde mi, diye aklından geçiyor. Sokaklar tekin değil miydi yoksa. Takip edildikleri günler geride kalmadı mı? Belleğine kazınan bazı resimleri silip atmalı, öylece kıpırdamadan kalmalıydı. Sırtına yüklenip belini kamburlaştıran ne varsa kurtulmak istedi.

Yürüyor. Annesiyle birbirlerine bakarak hayatın zorluklarını yudum yudum içtikleri evden, başka bir hayata akıyor. Yürüyor. Evler mi hapishane, caddeler mi? Kafesler içinde insanlar geçiyor. Az önce gördüğü yüzü donuk insanlar bu defa kafeslerini zorlanmadan taşıyor. Her biri kendi çevresine elleriyle duvarlarını ördüğü hapishanesinde. Çocuk yan yana odalardan kurulu başka bir hapishaneye gidiyor.

Bu yürüyüşü daha önceki uzun yürüyüşlerden farklı. Emin olduğuna inandığı insanların varlığına güvenip; evleri, eşyaları, anıları her şeyi geride bırakıp yola koyulmak... Taraf olmak istemedikleri savaşın bedelini ödememek ve bir umutla hayata bağlanmak için.

Ölümü, yanından ayıramadığı bir sırt çantası gibi taşıyarak birkaç parça eşyayla yollara düştüler. Kardeş bildikleri, kurt köpekleri gibi peşindeydi. Bir sineğin avlanması kadar kolaydı bomba kusan uçakların avı olmak. Ölüm gökten geliyordu hep. Açlığın ve susuzluğun sabrı tükettiği; tozun toprağın içinde delinmiş ayakkabılarıyla silahlı çeteleri atlatarak günlerce süren yolculuktan sonra geldiler bu şehre. Yorgunluğunu giderecek ne yemek ne uyku, sadece umut. Umut; açlığı, susuzluğu, her eksiği bertaraf ediyordu. Yaşanan ne varsa geride bırakıp yaşanmamış hayatlar için düştüler yola. Bu yolda kendilerine yarenlik eden ne bulut, ağaç, ne de kuş. Sadece umut.

İnsanı sadece gözler değil, hayatın peşinden koşarken yaşadıkları da takip ediyor. Adın sanın nereye gidersen git, peşinden geliyor. Hatta sen gitmeden önce yedi kollu canavara dönüşüp varıyor gideceğin yere. Yaşananlar dilden dile gergef gibi işlenirken, beklenmeyen anlarda yüzüne vurulan bir damga, bir öfke oluyor. Parmak izini barındıran hikâyesi kimse merak etmiyor.

Uzun yürüyüşlerin ruhunda bıraktığı yara kapanmasa da yürümekten korkmuyor. Gökyüzü, bulutlar, yağmur dışında her şey bambaşkaydı bu şehirde. Arabalar, insanlar, evler, sokaklar... Zihninde silinmesini istemediği berrak görüntülerin sıcaklığına sığındı. Terk ettikleri evlerinin önünde oyun oynadığı sokaklar değildi. Aynı dünyanın farklı insanlarıyla bir arada yaşamaya başladığı sokağa çıkmaya çekindi. Sahi çocuklar neredeydi?

Başkalarının yanında kendini ifade ederken zorlanıyor. Kelimeler kırık dökük çıkıyor ağzından. Kimse duymuyor, anlamıyor. Bazı kelimeler aşılmaz duvarların yüzüne çarpıp düşerken bazıları duvara ulaşmadan havada kayboluyor. Konuşsa da anlaşılıyor. Susmak istiyor. Direniyor kafesinde kalmak için.

Gitmek istemediği okulda arkadaşlarının burun kıvrarak manalı bakışları, oyun dışı bırakmaları, sınıfa giderken önünü kesmeleri... Birkaç sınıf arkadaşı kalbinin üstüne dökülen cam kırıklarına basıyor. Bir de hiç kimsenin bilmediği, bilemeyeceği içindekiler... Haykıramadığı kelimelerin tırnakları geçiyor yüreğine. Hastalanıyor, sık sık ateşleniyor. Parçalanmış, lime lime olmuş, uyku mu uyanıklık mı olduğu anlaşılmayan; kulağını sarkıtmış gözü pörtlemiş gecelerde annesinin kolunda sabahlıyor.

Kulağında annesinin sesi, “Okuldan çıkar çıkmaz hemen gel.” Şimdi biraz daha yorgunluk çöktü yüzüne. Yün kazakların düğmesini dikerken annesine yardım ediyor. Aldıkları para ancak birkaç günlük ekme ihtiyacılarının bedeli.

Birinci ikinci ders bitiyor; üçüncü derste sınıf hazırlığa başlıyor. Kaçamadığı, yok edemediği ve bir gölge gibi üzerine sinen korkusu artıyor. Sıraların üzerine arkadaşlarının getirdiği kekler, börekler, pastalar diziliyor. Korku ve merak arasında gidip gelen gözleriyle hazırlığa bakıyor. Öğretmen pastaları börekleri tabaklara eşit miktarda dağıtıyor. Herkes yemeye başlıyor. Eli tabağındaki pastaya her gittiğinde içindeki ses “Hiçbir şey getirmediğim fark edilirse...” diye yankılanıyor. Müzik sesi yükseliyor. Arkadaşlarından müziğe eşlik edenler var. Lokmalarını yavaş yavaş durarak çiğniyor. Ürkekliği birkaç lokmadan sonra sönünce kendine güveni geliyor. Masadaki göz alıcı beyaz pasta iştahını kabartıyor. Tabakları boşalanlar tekrar istediği yiyeceklerden alıyor. Yediği pastanın damağında bıraktığı lezzetin tesiriyle yerinden kalkıp bir parça daha almak istiyor.

Gözünün ucuyla etrafına bakıp herkesin kendi halinde olmasından yararlanarak ayağa kalktı. Bir ürpertiyle yüreği titredi. Öğretmenin kestiği bir dilim beyaz pastadan aldı. Yerine geçerken masanın üzerinde duran plastik kaşık poşetine değince yere saçıldı. Bir arkadaşı yere düşenleri toplamak için harekete geçerken, bir diğeri zayıf uzunca boyla olanı üzerine doğru gelerek çıkıştı: “Hem yemek getirmiyorsun, hem de yere döküyorsun!” Kelimeler iri elleriyle boğazını düğümleyince pasta tabağı elinden düştü. Kendini dışarı atmak için koştu.

KUZAH

Hatice İbiş

Evin en küçüğüydü Kuzah. En küçükler hiç büyümmez. En küçüklerin yaptığı göze gelmez. Evde hatalarını minder altına süpürüp görünmez kılan bir anaları vardır hep. Minderlerin örtemediği kuyulara atılır, sulara salınır ama ortaya dökülmez. Ardında bıraktıklarını derleyip toplayan birinin varlığıyla şımarır en küçükler. Kuzah da baktı gördü ki hataları ayaklarına dolanmıyor; hep ileriye hep bir sonrakine dikti gözünü. İçine düşen arzuyu sevda sandı. Aradığını bulabilmek için çok can yaktı. Açılmayan kapıları, pencereleri açtı bir bakışıyla. İkna edilmeye ihtiyacı yoktu muhataplarının. İkna edilmişlerdi sanki ezelde. Köyün kızları Kuzah'ın gelmesini bekliyordu. Gelmesini ve kalmasını. Kalmaya niyeti yoktu Kuzah'ın. Kalmak yenilmektir onun kitabında. Nerede duracağı kestirilemeyen deli fişek gibi rüzgârı yara yara ilerliyordu. Hızını kesip durduracak sert bir kaya gerekti ona. Ama nerde, ne zaman?

Kuzah, doğduğunda bilmişti anası. Analar bilir. Bilir ama bildiğinin önüne geçemez. Bakışları çakmak çakmaktı. Kendinden büyük bebekler kucakta yığılıp kalırken Kuzah, çivi gibi dururdu. Geceleri emzirmeye kalkınca feldir feldir bakan gözlerinden korkar kocasını da uyandırır kadını. İçine şeytan kaçmış gibi derdi, şakasına. Şakalar bile gerçeği örtmeye güç yetiremediğinde bu çocukta bir haller var bir hocaya götürüp okutalım dedi. Adam boş ver hocayı şehre doktora götürelim deyince canına minnet bildi. Doktor iyice bir muayene etti çocuğu. Dipçik gibi bu oğlan; bir şeyi yok, dedi. Lakin kadının içine düşen ve oradan oraya savruldukça harlanan ateşi söndürmenin imkânı yoktu. Köyün hocasına götürdü kadını. Hoca okudu üfürdü. Nazar olsa esnemekten çenesi ayrılır; gözlerinden yaşlar dökülürdü. Ne bir esneme ne bir damla yaş. Bir şeyi yok bu çocuğun; alın götürün dedi. Kadının vesveseye dolanan ayakları yalpaladı durdu. İçindeki sıkıntıyı hafifletmek için Kemikli Baba Hazretlerinin türbesinde mumlar yaktı, adaklar adadı, hayırlar dağıttı. Aşağı köyde bir hoca var dediler. Miyase'nin torununa cinler musallat olup geceler boyu ağladığında bir tek o bilmiş de el kadar bebenin içindeki mereti çıkarmış. Telli hocaymış adı. Elindeki demir telle gelene dokunup üzerinde gezdirince biliyormuş neyi var neyi yok. Hem öyle yakından değil uzaktan bakmayla bile biliyormuş. Kuzah'ı sırtına sıkıca bağladı. Miyase kadınla beraber düştüler yola. Yol uzun ve meşakkatliydi ama değdi mi değdi. Daha Kuzah'ın gözlerine bakar bakmaz irkildi hoca. Çocuğu kucagına bile almadı. İki metre öteden okudu, üfürdü. Bunun gözleri fel fecir okuyor hanım, bebek demeye bin şahit ister, dedi. Ateş topu gibi düştüğü yeri yakar bu oğlan aman dikkat edin sizi de yakmasın, dedi.

Telli hoca bilmişti işte. İçindeki huzursuzluğu bir ucundan yakalamıştı. Hiç aksatmadı kadını. Söylediği üzere her yıl götürdü Kuzah'ı hocaya; süt paralarından artırdığıyla boynundaki muskasını tazeletti. Hatta bazı yıllar duramadı iki kez götürdü. Okunan dualar, yazılan muskalar Kuzah'ı hale yola soksun dinginleştirsin derken ters tepti sanki. Ama dediği gibi de oldu. Bir ateş topu gibi döndü durdu köyün içinde Kuzah. Dur durak bilmedi. İflah olmadı. Dokunduğunu yaktı geçti. Aldığı ahlara dağ olup büyüdü omuzlarında. Bana mısın demedi. Seher vaktinde hocanın sesiyle uyanan genç kızlar beddualar büyüttü dillerinde. Evlenip yuva kuranların aklı Kuzah'ta kaldı. Hepsinin de aklında tek soru vardı. Nerede duracaktı Kuzah?

Bir süre sesi soluğu çıkmadı Kuzah'ın. Ortalarda görünmedi. Hayra alamet değildi bu. Üstelik üst üste aynı evin etrafında döndüğünü görenler oldu. İnanması güçtü zira Kuzah, aynı evin etrafında ikinci kez dönmezdi. Bir baktığı göze bir daha bakmazdı. Sokak aralarında kapı önlerinde kahve köşelerinde Kuzah'ı konuşuyordu köylü. Hep konuşurlardı da bu kez farklıydı. Durmuş Kuzah, diyorlardı. Aradığını bulmuş. Kimmiş kimmiş onu durduran deyip toplasıyordu her sokakta bir grup kadın. Aldıkları cevaptan sonra uğultular yükseliyor sonra da çil yavrusu gibi dağılıyorlardı. İnanmak istemediler ilkin duyduklarına. Durduğu kapının ardında başka ihtimaller aradılar. Tutunacak bir dal bulamadılar.

Kuzah'ın dinginliğine baktıkça anasının gönlüne bir ümit düştü. Hep deli dolu kalacak değildi ya. Elbet o da akıllanacak kendince bir yol tutacaktı. Düşündüklerine inanmak zor gelse de dilini inanmak istediklerine doladı. Sayılı Esmalar çekti her gün sabah namazına kalkınca. Üzerine okuyup üfürdüğü suları Kuzah'a içirdi gizli gizli. Hayalinde düğün dernek kurdu kadın. Tarla paralarıyla yaptırdığı burma bilezikleri ak gerdanlı gelinine takarken hayal etti kendini. Dövdüreceği davullar oynatacağı köçeklerle anlı şanlı bir düğün kuracaktı oğluna. Bilseydi kimin kapısında durduğunu, hissetseydi etrafında döndüğü ateşin harını gözüne uyku girmezdi. Henüz kulağına çalınmamıştı köyü çalkalayan haber. Söylemeye cesaret edecek bir Allah'ın kulu da çıkmadı. Kuzah, hakikaten durdu, dinginleşti. Dışındaki ateş içine düştü. İçindeki ateş yaktı kavurdu onu. Gök rengi gözlerini gri bulutlar kapladı. Kuzah, Kuzah olmaktan çıktı. Kuzah da dize geldi ya helal olsun, dediler. Çok sürmez, dedi bazıları. Yılkı atları bağlamaya gelmez. İpini kırar yine dağlara vurur kendini. Kuzah'ın gözlerine bakmak ve neler olduğunu sormak kolay değildi. Bekledi anası sabırla. Gelip neler olduğunu anlatacağı eninde sonunda.

Kuzah, o gece boynundan hiç çıkarmadığı ne işe yaradığını da hiç bilmediği muskayı çıkarıp attı bir kenara. Soğuk suyla titreye titreye boy abdesti aldı. Alenî işlediği günahların tövbesini gizli gizli yaptı. Uzun süre direndi uykuya. Hoca sabah ezanını okurken içi geçti. Rüyasında alıp alıp yere çaldılar Kuzah'ı. Saçı sakalı birbirine karışmış meczuplar boynuna çöktü. Köyün sokaklarında ayağına bağladıkları zincirle sürükleyip o kapıya bıraktılar Kuzah'ı. Onu durduran kapıya. Etrafında dönüp durduğu kapıya. Yapmayın etmeyin, bırakın beni diye sayıkladı. Bir rüyanın içinde olduğunu biliyor etrafını zar gibi saran rüyanın ince tülünü yırtıp çıkamıyordu dışarı. Direnmeyi bırakıp rüyaya teslim olduğu vakit uyandı. Kendine geldiğinde yüzü gözü yara bere içinde, saçı sakalı toza toprağa bulanmış haldeydi. İçinde kimselere açamadığı bir dert büyüyordu Kuzah'ın.

Kuzah, anasının sabah ezanında uyanıp sobanın fırınında yaptığı çöreğin ucunu kemirirken dalıp gitti uzaklara. Erkek kısmı dalıp gidiyorsa vardır bir derdi. Gönlüne düşen ateşin oduna hasreti büyüdükçe için için yanan bir közle kıvrırır durur. Bir cesaret geldi nasırlaşmış elleriyle oğluna çay katan kadına. Halin hal değil oğul. Nen var de hele? Kuzah, bildiği tüm kelimeleri unuttu. Sesi soluğu kaçtı içine. Bakışları sininin ortasında çakılı kaldı. Uzun uzun düşündü. Derin derin sustu. İçin için kavruldu. Ağzında çiğnediği lokmayı çevirdi durdu. Ne vakit yutacak olsa büyüdü bir yumru oldu; inmedi boğazından. Beklemek kendini kandırmaktı. Yazgısının kendine çizdiği yolu tutmaktan gayrı çaresi yoktu. O gece açılacaktı anasına.

Akşam gün inince çıktı evden. Herkesin gözü Kuzah' ta idi. Önüne çıkan kayanın büyüklüğüne bakıp acıdılar bugüne kadar için için kızdıkları adama. Etme bulma dünyasıydı ne de olsa. Kimsenin ahi kimsede kalmazdı. Döndü dolandı. Karanlık çökünce aynı evin etrafını turladı. Yanan ışıklarla pencerenin önünden geçen eksik silüetleri izledi.

O akşam sobada kaynayan çayın fokurtusu ile doldu kemer oda. Sedire yaslanıp tütününü saran babasının yanına kuruldu Kuzah. Anasını da çağırdı. İşte, dedi kadın. Vakti geldi. İçinde düğün alayları kurulup halaya durdu köyün yeni gelinleri. Yüzündeki tüm kırışıklıklar gözünün etrafında toplandı. Hadi inşallah, deyip ellerini düşünde birleştirdi. Ben dedi Kuzah, Muharrem emminin kızıyla evlenecem. Hazırlıklarınızı yapın; fazla uzatmadan isteyemeye gidelim. Evin içine düşen çığla donup kaldılar. Sesleri, nefesleri, sözleri çatıların saçağından aşağı süzülen buzlar gibi dondu kaldı havada. Bir dokunuşla yere çakılıp tuz buz olabilirdi her şey. Durdular. Sustular. Dondular. Bir çığlıkla dağıldılar. Olacak iş miydi? Olmazdı. Olamazdı. Yakışık almazdı. Köyün en yiğidine yaraşır mıydı o kız? Hadi oldu, bir evlat verebilir miydi Kuzah'a. Soyunu devam ettirebilir miydi? Hadi ettirdi, doğanın eksik gelmeyeceğini kim bilebilirdi? Adamın suskunluğundaki asalet kadında yoktu. Kafasının içi arı kovanına döndü. Seslerini kaldırmak bir yana her biri ayrı bir noktadan soktukça beyni uyuşuyordu. Analar en iyisini hayal eder evlatları için. Hayal etmekle de kalmaz en iyisini arar bulur. O da bulmuştu. Gelir de ana ben gayri evlenecem der diye hazırda tutuyordu bulduklarını. Şimdi bir hortum peyda olmuş aklında kurduğu ne varsa önüne katıp savurmuştu. Yıllardır ardını topladığı oğlunun önünde durdu bu kez. Uzandı ayaklarının önüne. Önce çiğne beni dedi. Ez başımı ayaklarıyla. Ayır başımı gövdemden. Öldür beni önce ki görmek nasip olmasın bu yazgıyı. Baktı gördü ki Kuzah'tan ses çıkmıyor oturup dizlerini dövdü. Başındaki yazmayı aldı savurdu duvara. Taş doğursaydım seni doğuracağıma. Takıldı kaldı bu cümlede. Zikir çeker gibi ardı ardına uladı aynı cümleleri. Taş doğursaydım da alıp bassaydım bağrıma evlat diye.

Bu tarifsiz ağrının dinmesine ihtimal vermedi kimse. Lakin zaman olmazları olurur. Ruha tebelleş olan ağırları dindirir. Yaralara merhem olur. Oldu da. Kuzah yine dediğini yaptırdı. Öyle uzun uzun davullar dövülmedi düğününde. Köçekler oynamaya yanaşmadı. Sabahtan öğlene kurulan düğün alayı kazanlarla pişen yemeklerin yenmesiyle dağıldı. Kadının gelininin kollarına takmayı hayal ettiği burma bilezikler, duvarın oyuğunda bir çaputun içinde kaldı. Gelinliğin kolları esen yelle bir sağa bir sola savruldu. Düğün değil de cenaze alayı var sanırdı dışardan biri gelse. Oynamaya pek meraklı yeni gelinler bile kaldıramadı kollarını. Kuzah'a ettikleri beddualardan sebep kendilerini suçladılar.

Oysa Kuzah darağacına kendi çıktı.
Boynuna yağlı urgamı kendi geçirdi.
Ayağının ucuyla idam sehpasını kendi devirdi.

İZ

Gülay Leylek

“Süllü şuradaki taşı getir,” çocuktan üç balya ilerisini işaret ediyor abus çehrelî adamın kirli işaret parmağı. Soluk sarı, uçsuz bucaksız bir düzlük... Gelişigüzel bırakılmış saman balyaları traktörün kendilerini toplamasını bekliyor. Çocuk on yaşlarında var yok. Adamın sözünün üstüne söz söyletmemeyi adet edinmiş çabuklukla koşup avuçluyor taşı. Henüz kemiklenmemiş elleri zorla kavıyor amma da ağırmış, diyor çocukluğa özgü saflıkla. Zayıf, uzun kolları karnına doğru uzayıp sünüyor, işte iki adım sonrası abus çehre. Taşı adamın göğüs hizasına uzatıyor:

“Buyur,” diyor

Taş, abus çehrelî adamın ağzından dökülen galiz küfürlerle aynı hızda iniyor başına.

“Seni soyunu sopunu s...’min evladı, seni nursuz, hayırsız. Adam olcan mı lan sen? Kaç kere diyem sana işe geç kalma, şu tarlaya zamanında gel diye.”

Hırsını alana, aslında yorulana kadar iniyor taş başına. Gözünden akan başından akana karışıyor, sırtı yaz sığağandan olsa gerek ıpslak, ıslaklık sırtıyla kalmayıp usulca bacaklarının arasından sızıyor. Mutfaktan tıkrıtlar geliyor, tabaklar raflara hızlı hızlı yerleştiriliyor. Az önceki saman sarısı ıssız boşluk camgöbeği yeşili odaya tebdil ediyor.

“Kahvaltı hazır baba, hadi uyan.”

Odaya gün ışığı girsin diye perdeleri iki yana sıyrıyor kadın. Gün ışığı, minik toz zerreciklerini havaya kaldırdıktan sonra ancak teşrif ediyor.

“Hadi baba,”

“Hıhh,”

Uyandırıldığına afallamış boş bir çehre adamınki. Yüzünde hissine dair en ufak bir emare yok. Şimdi ne hissediyor? Neyi özlüyor? Nerede olmak istiyor, bilmiyor. Yalnız bu sabah değil ki ne zamandır bomboş bakışları. Yaşamaktan umudunu kesmiş, dünya yansa içinde yorganı yok. Önüne konanı beğenirse yiyor, beğenmezse yatağı soğumadan yerine giriyor. Uyumasa ne yapacak? Uyandıığında hayatını devam ettirmeye dair bir endişesi yok. Yorganın ucunu çabuklukla duvara savuruyor kadın. Ekşi, berbat koku kadının burnuna ulaşmadı henüz.

“Hadisene baba.”

Yaşlı adamın yüzündeki anlamsızlık alık gülümsemeyle yer değiştiriyor. Kupkuru, çırpıyı andıran gövdesinin iki yanına yayılan ıslaklık...

“Yine mi baba, Allah’ım yine mi? Bu kış günü nerede kuruturum ben bunları? Allah’ım al canını da kurtulayım n’olur.”

İstemsizce çıkıyor ağzından, çıkar çıkmaz pişman oluyor dediklerine. Bir şeyden anlamayan, alık gülümseyişi hâlâ yüzünde adamın. Zayıflıktan damarları belirginleşmiş ellerinden tiksinerak tutuyor kadın.

“Hadi kalk baba, yıkayalım seni.”

“Hıhh, kahvaltı etmicez mi?”

“Bu pislikle ne kahvaltısı baba, yıkandıktan sonra edersin kahvaltını.”

Banyoya, tabureye oturtuyor yaşlı adam. Sakin olmaya, sakin kalmaya çalışıyor. İlacını almadı henüz, dişlerini gıcırdatmışının farkında değil yine. Bir şey diyecek oluyor vazgeçiyor. Aklına gelenleri ağzından çıkmadan dağıtıyor. Bir şey demenin artık kâr etmeyeceğini biliyor. Bir şeyleri zamanında yapamamanın pişmanlığıyla açıyor musluğu. Adam taburede alık alık bakınmayı sürdürüyor. Çeşme bataryasını sıvazlıyor, kovaya dolan suyu avucunun ortasına denk getirmeye çalışıyor. Yerdeki şampuanda karar kılıyor sonra. Kapağını açıyor “tık” kapıyor “tık”. Yeniden açıyor tık, kapıyor tık. Kadın elini kovaya sokup suyun ılıkliğini kontrol ediyor. Tık sesi cenesindeki gıcırtyı artırıyor. Bir tas suyu adamın başından aşağı boca ediyor, tık!

Sabun kalıbı adamın saçları arasında dolaşiyor, tık! Sabun, elinin arasından kayıp yere düşüyor, tık. Sabun kalıbı yerden alınıp hışımla fayansa vuruluyor, tak! Elleri başında kenetleniyor adamın.

“Vurma baba, yapmıcam bi daha, valla yapmıcam.”

“Ne babası baba, Behice’yim ben, büyük kızın?”

“Behice mi, hıh? Babam taşla vuruyodu başıma Behice, niye gelmedin, niye almadın taşı elinden?”

“Kurban olayım ne babası, ne taşı? Rüya görmüşsün baba.”

“Rüya değildi Behice, valla değildi.”

“Sırtını dön baba, şimdi diğer yanını.”

Açık sarı çay kulplu bardakta, şeker çayın ılıkliğından köpük köpük... Yavan ekmekten kopardığı lokmayı dişsiz ağzında bir o yana bir bu yana yolluyor. Peyniri çatalla küçük parçalara ayırıp tabağın etrafına saçmış. Behice'nin yüzüne bir şey söylemeye bile tenezzül etmeyen yılgınlık... Omuzlarını yıkmış, mecalsiz bırakmış Behice'yi. Gözleri duvarda, babasının can sıkıntısından masanın dayandığı duvarda meyve bıçağıyla açtığı oyuğa bakıyor. Annesinin uyluk kemiğindeki oyuk geliyor gözünün önüne.

Annesinin bacağında, uyluk kemiğinin üstünde yıllanmış iz, göçük. Annesi sobayı yakmış, lahanayı haşlamış, dolma saracak. Bulguru bol salçayla kavurup un eklemiş. Biraz dinlenince de baharatını atmış, şimdi yeme de yanında yat. Dolmayı sarılıp kadar karnı ağrısına yiyor içini. Acılı acılı bir de güzel olmuş ki... Akşama da kalsın kızım, halan gelecek misafirliğe, diyor anası. Baban sevmez ama yumurta kırarız ona da. Tamam anne, bak bu son. Kaşık dolusu atıyor ağzına. Sobanın üstündeki çaydanlıktan su ekliyor tencereye annesi, kendi kendine yavaş yavaş pişsin diye bırakıyor. Ayşegül Tatilde'nin resimlerine bakıyor. Akşama az kaldı. Dolma fıkır fıkır kaynamaya başlıyor. Annesi tencerenin kapağını yarı açıyor, odayı tıkır tıkır kapak sesi eşliğinde lahana kokusu sarıyor.

Akşamüzeri halası geliyor, annesi taze demliyor çayı. Birazdan babası da gelecek. Ona yumurta kıracak çayın yanına. Avluda Düldül'ün kişnemesini duyuluyor. Erkenci bu akşam. Akşam hava karardı mıydı hüznün çöker içine. Akşamları sevmez, babası evde olur akşamları. Ellerini yıkıyor avludaki tulumhada. Halasıyla annesi diz dize vermiş konuşuyorlar. Süllü gelsin de birlikte yeriz diye dolma koydurtmadı halası kendine. Süllü sevmez, dediyse de dinlemedi annesini.

Eve giriyor babası, yine siniri tepesinde; kiminle bozmuştuysa eve getirmiş davasını. Zaten o kolay kolay bitiremez davasını, küfürlerle, bağırıp çağırma ile devam ettirir öfkelerini. Öfkelerini dindirmeye çalışmadığı gibi körüklemeye bayılır.

“Lahana mı yaptın kız, her yeri kokutmuşsun gene?”

“Ablam seviyor diye yaptım, senin yemeğin başka Bey.”

“Ben sana ben evdeyken lahana pişirme demedim mi? Al bak şimdi ne oluyor dolmanıza?”

Tencereyi üzerine kapatılan sofraya beziyle kapıldığı gibi ahıra gidiyor, annesi hızlıca seğirtiyor peşinden:

“Yapma bey, kurbanın olayım yapma, ablam sever diye yaptım. Kızacağımı bilsem yapar mıydım? Elindeki tencereyi almaya çalışsan annesini koluyla kenara ittiriyor, halası aile kavgasına karışmak istemediği için odada. Çocuk, peşlerinde ahırın hemen önünde, babasının bacağına yapışmış; yapma baba, annemle halam aç, ağabeylerim ne yiyecek, yapma n’olur diye ağlıyor. Adamın gözü dönmüş bir şey duyacak vaziyette değil. Atın önüne tencereyi deviriveriyor, Düldül huysuzlanıyor ağzını yere değıdirmeyi daha. Annesi bir kenara fırlatılmış tencereyi kapıp toprağına değıdirmeyen dolmaları yerden alıyor. Toprağına değınenler Düldül’ün hakkı. Annesinin dolmaları topladığını görünce iyice sinirleniyor adam, duvarda asılı duran keseri kapıldığı gibi uyluk kemiğine...”

Annesinin ilerleyen zamanlarda da gün görmeden bu dünyadan göçüşü kalbine saplanıyor. Kalbinde, duvardakinden daha derin bir oyuk. Hatıra, yalnız hatırlayarak değil unutmamakla açılan bir çukur belki de. Behice kaç kez düştü o çukura? Çıkabildi mi o çukurdan? Hele de faili yanı başındayken.

Tabağına saçtığı peynirleri yemiyor, bardağı kulpundan kavrayamayıp düşürüyor elinden. Bardağın masaya düşmesiyle şekerli çayın bütün duvara sıçraması bir oluyor. Babam olsa kulağımdan tuttuğı gibi havaya kaldırır, kirlettiğim her yeri tek tek temizletirdi bana, diyor içinden. Ama ben Behice’yim.

“Baba gel yatırırım seni, Üstünü değıştirelim de uyu. Kötü rüya görmüşsün zaten uykunu alamamışsındır.”

Babasının elinden tutuyor Behice. Babasının babası olamıyor belki, yeniden doğuramıyor onu. Yatağına yatırıp uyuması için perdeyi kapatıyor.

Sabun kalıbı adamın saçları arasında dolaşıyor, tık! Sabun, elinin arasından kayıp yere düşüyor, tık. Sabun kalıbı yerden alınıp hisimla fayansa vuruluyor, tak! Elleri başında kenetleniyor adamın.

“Vurma baba, yapmıcam bi daha, valla yapmıcam.”

“Ne babası baba, Behice’yim ben, büyük kızın?”

“Behice mi, hih? Babam taşla vuruyodu başıma Behice, niye gelmedin, niye almadın taşı elinden?”

“Kurban olayım ne babası, ne taşı? Rüya görmüşsün baba.”

“Rüya değildi Behice, valla değildi.”

“Sırtını dön baba, şimdi diğer yanını.”

Açık sarı çay kulplu bardakta, şeker çayın ılıkliğından köpük köpük... Yavan ekmekten kopardığı lokmayı dişsiz ağzında bir o yana bir bu yana yolluyor. Peyniri çatalla küçük parçalara ayırıp tabağın etrafına saçmış. Behice'nin yüzüne bir şey söylemeye bile tenezzül etmeyen yılgınlık... Omuzlarını yıkmış, mecalsiz bırakmış Behice'yi. Gözleri duvarda, babasının can sıkıntısından masanın dayandığı duvarda meyve bıçağıyla açtığı oyuğa bakıyor. Annesinin uyluk kemiğindeki oyuk geliyor gözünün önüne.

Annesinin bacağında, uyluk kemiğinin üstünde yıllanmış iz, göçük. Annesi sobayı yakmış, lahanayı haşlamış, dolma saracak. Bulguru bol salçayla kavurup un eklemiş. Biraz dinlenince de baharatını atmış, şimdi yeme de yanında yat. Dolmayı sarılıp kadar karnı ağrısına yiyor içini. Acılı acılı bir de güzel olmuş ki... Akşama da kalsın kızım, halan gelecek misafirliğe, diyor anası. Baban sevmez ama yumurta kırarız ona da. Tamam anne, bak bu son. Kaşık dolusu atıyor ağzına. Sobanın üstündeki çaydanlıktan su ekliyor tencereye annesi, kendi kendine yavaş yavaş pişsin diye bırakıyor. Ayşegül Tatilde'nin resimlerine bakıyor. Akşama az kaldı. Dolma fikir fikir kaynamaya başlıyor. Annesi tencerenin kapağını yarı açıyor, odayı tıkır tıkır kapak sesi eşliğinde lahana kokusu sarıyor.

Akşamüzeri halası geliyor, annesi taze demliyor çayı. Birazdan babası da gelecek. Ona yumurta kıracak çayın yanına. Avluda Dülül'ün kişnemesini duyuluyor. Erkençi bu akşam. Akşam hava kararıdı mıydı hüznün çöker içine. Akşamları sevmez, babası evde olur akşamları. Ellerini yıkıyor avludaki tulumhada. Halasıyla annesi diz dize vermiş konuşuyorlar. Süllü gelsin de birlikte yeriz diye dolma koydurtmadı halası kendine. Süllü sevmez, dediye de dinlemedi annesini.

Eve giriyor babası, yine siniri tepesinde; kiminle bozuştıysa eve getirmiş davasını. Zaten o kolay kolay bitiremez davasını, küfürlerle, bağırıp çağırma ile devam ettirir öfkesini. Öfkesini dindirmeye çalışmadığı gibi körüklemeye bayılır.

“Lahana mı yaptın kız, her yeri kokutmuşsun gene?”

“Ablam seviyor diye yaptım, senin yemeğin başka Bey.”

“Ben sana ben evdeyken lahana pişirme demedim mi? Al bak şimdi ne oluyor dolmanıza?”

Tencereyi üzerine kapatılan sofraya beziyle kapıldığı gibi ahıra gidiyor, annesi hızlıca seğirtiyor peşinden:

“Yapma bey, kurbanın olayım yapma, ablam sever diye yaptım. Kızacağın bilsem yapar mıydım? Elindeki tencereyi almaya çalışan annesini koluyla kenara ittiriyor, halası aile kavgasına karışmak istemediği için odada. Çocuk, peşlerinde ahırın hemen önünde, babasının bacağına yapışmış; yapma baba, annemle halam aç, ağabeylerim ne yiyecek, yapma n'olur diye ağlıyor. Adamın gözü dönmüş bir şey duyacak vaziyette değil. Atın önüne tencereyi deviriveriyor, Dülül huysuzlanıyor ağzını yere değdirmedi daha. Annesi bir kenara fırlatılmış tencereyi kapıp toprağa değmeyen dolmaları yerden alıyor. Toprağa değenler Dülül'ün hakkı. Annesinin dolmaları topladığını görünce iyice sinirleniyor adam, duvarda asılı duran keseri kapıldığı gibi uyluk kemiğine...

Annesinin ilerleyen zamanlarda da gün görmeden bu dünyadan göçüşü kalbine saplanıyor. Kalbinde, duvardakinden daha derin bir oyuk. Hatıra, yalnız hatırlayarak değil unutmamakla açılan bir çukur belki de. Behice kaç kez düşü o çukura? Çıkabildi mi o çukurdan? Hele de faili yarı başındayken.

Tabağa saçtığı peynirleri yemiyor, bardağı kulpundan kavrayamayıp düşürüyor elinden. Bardağın masaya düşmesiyle şekerli çayın bütün duvara sıçraması bir oluyor. Babam olsa kulağımdan tuttuğu gibi havaya kaldırır, kirlettiğim her yeri tek tek temizletirdi bana, diyor içinden. Ama ben Behice'yim.

“Baba gel yatrayım seni, Üstünü değiştirelim de uyu. Kötü rüya görmüşsün zaten uykunu alamamışsındır.”

Babasının elinden tutuyor Behice. Babasının babası olamıyor belki, yeniden doğuramıyor onu. Yatağına yatırıp uyuması için perdeyi kapatıyor.

GELENEK

İsmail Uluöz

Denizin o tuzlu havası önce burun kanallarımı sonra da ciğerlerimi yakmak için tüm gücünü seferber ediyor, varyıyla yoğunla içime akıyordu. Martlar söz konusu akımı güçlendirmek için kanat çırpıyor gibiydi. En azından bana öyle geliyordu. Bunu yaparken de “Al sana!” dercesine cırtlak cırtlak bağıryorlardı. Tebessümümle karşılıyordum onların bu çabalarını. Bu tavır küçük bir çocuğun can yakma kaygısıyla sarf ettiği ama çoğu kez amacına ulaşamayan iğneleyici sözlerini çağrıştırıyordu bana. Bu etkisizliği vurgulamak istercesine tebessümüne sinsice bir çeşni ekliyordum. Fakat bir şey vardı ki martların beceremediği tadımı kaçırma işini büyük bir maharetle icra ediyordu. Bu, geminin ta kendisiydi. Geminin salyaları olan o beyaz irin yığınları denizin iffetli maviliğini kirletiyor, bu lekelenme ruhumda vücut bulmuşçasına yüzümü buruşturuyordu. Bu yüzden bakış açımı mümkün merteye bu kasvetli tablodan uzaklaştırıyordum. Bazen ötelerdeki o körpe, o duru yüzüyle uzanan denize atıyordum bakışlarımın kancasını bazen de güneşin kızgın dilinin yaktığı, pembeleşen kısımlara. Öyle ya da böyle, kesin olan şey, karmaşık duygular içinde olduğumdu. Bu karmaşık duygular içinde salınırken bir aralık bir gürültü işittim. Sesler sol tarafımdan geliyordu. Söylenenleri anlayamadım çünkü duyduklarım aşına olmadığım bir dile aitti. Lakin söylenenlerde kızgınlık tınısı var sezdim. Bununla birlikte düşünmeksizin o tarafa yöneldim. Çok geçmeden sesin membarna ulaştım. Hissimde yanılmamıştım zira üç kişi arasında bir hırgür vardı. Gerçi bir tanesi mağlup olmuş bir hayvan gibi boyun eğmiş görünüyordu. Diğer ikiliden birisi onu yakasından, öbürüyse saçından tutmuştu. Anın sıcaklığıyla tuhaflığını idrak edemediğimden “Durun! Sakin olun!” deyiverdim. Neyse ki işe yaradı da beni görünce genç adamı bıraktılar. Sonra da gencin yakasından tutan herif sorun olmadığını belirtmek amacıyla ellerini yukarıya doğru açtı ve akabinde diğer ikisine “Gidelim!” anlamında kafa işareti yaptı. Onlar da usulca geminin içine yöneldiler. Genç adamın onun sözünü dinlemesinin manasını çözememişim. Korkuyor muydu yoksa arkadaş yahut eş dost arasında geçen ufak çaplı bir gerginlik miydi? Ciddi bir şey olmamasını temenni ederek ben de içeriye yollandım. Zaten yemek vakti gelip çatmıştı.

Mahşeri kalabalığın kaynaştığı bir gemide koca masayı şahsi bir sofraya, oturduğum sandalyeyi de heybetli bir tahta dönüştürmem ve böylece yeme eylemini estetik bir ritüel kılmam nokta kadar küçük, uzak bir anı kadar silik bir ihtimaldi, biliyorum. Yine de umut denen o pervasız, pencereden başını uzatıp evin içini kolaçan eden haylaz çocuklar misali kendisini gösteriyor, içimde saklı kalmış bir çırayı tutuşturuyordu. Sanki herkes masayı ilahi bir yönlendirmenin tesiriyle teğet geçecekti. Kısa süren huzurlu yalnızlığım, ağzıma alabildiğim o tek lokmayı bir cennet yemişi gibi özel kıldı. Sanki ilk kez et yiyor, bunu da kutsal bir ödüle ulaşmanın hazzıyla yapıyordum. O aralıkta acelenin güzelliğinin katili olduğunu düşündüğümü anımsıyorum. Bir deve gibi geviş getirmenin beni böylesine mest edeceğini ummazdım. Lakin hayatın ironisi de buradadır. O önce alay eder, sonra da sezilen ama bir türlü doğurulamayan o pusla sarılı hakikati en yalın haliyle gün yüzüne çıkarabilmesi için kişiye bir ebe hassasiyetiyle el uzatır.

Kavgalarına mâni olduğum üç adam ellerinde tabakları, yüzlerinde tebessümleri, oturmak için izin istediler.

“Türkçe biliyorlarmış demek...”

Her ne kadar iyicil çehrelerini takınmış olsalar da keyfimi baltaladıkları için benim nazarımda Kerberos’tan farksızdılar. Buna rağmen olur anlamında başımı salladım. Peşi sıra da soğuk görünümümü bozmak adına sohbet açtım.

“Demek siz de biftek tercih ettiniz. Aşçı hakikaten fevkalade iş çıkarmış.”

Beni karşılayan, genç adamın yakasına yapışandı.

“O hâlde vakit kaybetmeden biz de yemeye koyulalım.”

Çatalı bıçağı eline aldıktan sonra devam etti.

“Bu arada ben Âmin. Bunlar da kardeşlerim Aram ve Aref.”

“Ben de Bay C.”

Anlamaz bakışlarını birbirlerini çevirdiler. Kıkırdadım.

“Latife ediyorum. Adım Celal. Bazen böyle yersiz şakalar yaparım, bağışlayın.”

Bir şeyin iç yüzü açığa çıktığında olduğu üzere ağzını kocaman açarak sırttı.

“Esağfurullah. Asıl siz bağışlayın. Sizi nahoş bir sahneyle karşı karşıya getirdik. Aile içinde ufak bir tatsızlıkta sadece.”

Kısa zaman önce gördüğüm öfke dolu adamla şu an karşımdaki aynı kişi değil gibiydi. Ama âdemoğlu böyleydi işte. Girift, sürprizlerle dolu...

“Olur böyle şeyler. Unutalım gitsin.”

Bıçağımla tabakları işaret edip son sözümü söyledim.

“Hadi, hadi, lafa daldık, yemeğimizi unuttuk. Etleri soğutmayalım.”

Âmin ve Aram da tıpkı benim gibi keyifle lokmalarını öğütüyorlardı. Ama Aref (Kardeşlerinin hışmına uğrayan buydu.) epey isteksiz görünüyordu. Yüzü de kireç gibiydi. Hasta olabilir diye düşündüm. Ama ağabeyleri öyle düşünmüyor olsalar gerekti ki ona başlarıyla yemeği işaret ediyorlardı. Başlangıçta bunu yumuşak bir tavırla yapıyorlardı. Fakat zaman geçtikçe çehreleri sertleşti. Öyle ki bir aralık Âmin onu bileğinden sertçe tuttu ve vurgulu bir şekilde “Ye!” dedi. Aref, baskılara daha fazla dayanamadı ve yemeye koyuldu. Fakat apaçık şekilde iğrenerek yiyordu. Etten küçücük bir parça alıyor, aldığı parçayı yüzünü buruşturarak ağır ağır çiğniyordu. Baştaki olumlu hava uçup gitmiş, gerilim yüklü bir atmosfer peyda olmuştu. Bu vaziyeti değiştirmek adına Aref’e hitap ederek söze girdim.

“Vejetaryen misin yoksa?”

Cevap Âmin’den geldi.

“Hayır, hayır. Normalde bir kuzuyu tek başına götürür. Mızımızlanacağı tuttu sadece. Siz ona aldırma.”

Âmin sözünü bitirir bitirmez Aref öğürmeye başladı ve sandalyesini geriye itip koşar adım dışarıya çıktı. Lavabo dururken güverteye yönelmesine anlam veremediysem de kardeşlerinin de hareketlenmeye niyetli olduğunu görünce çatalımı bıçağımlı bırakıp ellerimi açtım.

“Durun lütfen. Müsaade edin, ben gidip bakayım. Yeni bir tatsızlığa mahal vermeyelim.”

İsteksiz görünelere de kafalarını olumlu anlamda salladılar. Çabuk adımlarla güverteye çıktım.

Aref kapının tam karşısına düşen uç bir noktadaydı. Öylece uzanmıştı. Yanına seğırtip doğrulmasını sağladım. Ardından da yanına çömelip “Anlat!” dedim, “Sorun ne?”

Kararsızca kıkırdandı. Bu yüzden ısrar ettim.

“Anlat hadi! Anlat!”

Sonunda dili işlemeye başladı.

“Celal Bey... Bu, duymak isteyeceğiniz bir şey değil...”

“Bırak da orasına ben karar vereyim. Anlat sen.”

Derin bir soluk alıp verdikten sonra anlatmaya koyuldu.

“Ailemizin çok ama çok eski bir geleneği var Celal Bey. Biz... Ölülerimizi gömmeyiz...”

Araya girdim.

“Ya ne yaparsınız?”

“Onları yeriz... Çünkü sevdiğimizimizin içinde olmanın toprakta olmaktan daha anlamlı olduğunu düşünürüz... Böylesinin mütevaffa için daha çok huzur barındıracağını... Bizim tabağımızdaki etler, sizinkiyle aynı değil yani... Bizdekiler, rahmetli babamın parçalarıydı... Ben bu geleneğe karşı çıktım. Ağabeylerimle aramızdaki çatışmanın nedeni de bu. Ama baskılarına dayanamadım ve o etten ben de yedim...”

Daha fazla devam edemedi ve istifra etti. Şimdi benim de midem allak bullaktı. Kafama da bir ağırlık çöreklenmişti. Doğrulup nereye gittiğime dikkat etmeksizin sarsak adımlarla yürüdüm, yürüdüm...

MECBURİ BİR ÖLÜM

Davut Elçi

İrkilerek uyandım. Koltukta uyuyakalmıştım yine. Kumandayı aradım bir süre. “Hicran” diye bağıracaktım. “Hi” çıktı ağızımdan sadece. Geri kalanını yutkundum. Pencere kenarındaki küflü elmaydı yutkunmama sebep. Sehpadaki yamuk örtüydü biraz da. Sekizinci gündü bugün. İlk günler Hicran’a sorular sorup cevap bile beklemişim. Alışıyordum galiba yavaş yavaş. Alışsın demişlerdi zaten. Unutmak olmasın da, alışmak ayıp değil. Hem insan neye alışmıyor ki. Ama kırk yılı unutmak için de ohoo... Allaha on da ömrüm yetmez.

Küflü elmaya tekrar bakınca Sabri’yi hatırladım. Ona benzemekten korktum bir an. Refika’dan sonra iyice salmıştı. Üstüne Bülent’in de tayini Bitlis’e çıkınca tutturdu bir ‘Kader Planı’ diye. Kanepede, yalnız başına ölmekmiş kaderin ona hazırladığı plan. Tek korkusu, öldüğünün geç fark edilmesiymiş. Onun da nedeni karşı komşusunun sürekli pis kokan çöp kutusuymuş. Bu yüzden arada evden çıkarken çaktırmadan lavanta esansı dökmüş çöp kutusuna. Kanepede ölmek, kokmak, tamam da, kurtlanmak istemiyormuş. Hicranla on günde bir ziyaretine giderdik Sabri’nin. Ziyaretin nedenini o da fark etmişti ama ses etmiyordu. Biz balkonda tavla oynarken, Hicran şöyle bir kabasını alırdı evin. İçeri geçtiğimizde evin temizliği gözlerini kamaştırırdı. “Ne zahmet ettiniz Hicran Hanım? Ben de bugün temizleyecektim zaten.” derdi memnuniyetle karışık bir mahcubiyetle. Sabri Refika’dan önce de dağınmıştı, ben onun gibi olman.

Kalktım koltuktan. Küflü elmayı çöpe attım önce. Örtüyü düzelttim. Örtünün kirli olduğunu görünce onu kirlilerin arasına atıp, yeni bir örtü almak için yatak odasına yöneldim. Sekiz gündür uğramıyordum buraya. Yatak hala Hicran’ın düzelttiği haliyle duruyordu. Sabahlığı, katlanmış şekilde yatağın üzerindeydi. Dile kolay tam yirmi yıl kullandı bu sabahlığı. Bursa’ya kayınbiraderim Selim’i görmeye gittiğimizde almıştık. Geceliğe şöyle bir baktım. Hiç kullanılmamış gibi. Çok nazikti. Hor kullanmazdı Hicran, içine girdiği kıyafetleri de hayatları da. İkisinin de içini doldurur, güzel taşırdı üzerinde. Yaşamak; dolu dolu, balıketli, dertsiz tasasız, tam oturan, neşeli. Yakıştırdı ona yaşamak. O da “Yaşamak”a.

Yatak odasındaki floresana takıldı gözüm. Taziyeden hemen sonra evdeki bütün floresanları söktürüp sarı ampul taktırmıştım. Yatak odasındakini unutmuşum. Hicranla anlaşamadığımız nadir konulardan biriydi evdeki ışıklar. Yeni eve taşınınca tutturdu floresan takalım diye. Parlak parlak, gözümü alıyordu bunlar ama Hicranı kırmak istemiyordum. Bazen Hicran uyuduktan sonra salonun ışığını kapatıp mum ışığında yazardım şiirlerimi. Ama yine de sarı ışığın yerini tutmazdı. Şimdi en azından yasımı gönlümce tutarım. Gömlek cebimden not defteri ile küçük bir kurşun kalem çıkarıp “yatak odasındaki floresanı değiştir” yazdım. Bir kâğıda, bir floresana baktım. Sonra yırttım kâğıdı. Burası da böyle kalsın dedim. Ne de olsa Hicran böyle severdi.

Yatağın kenarına oturdum. Hüzün ve yalnızlıkla ilgili yazdıklarımı yakmak geldi aklıma. Ne de olsa çoğu floresan altında yazılmıştı. Bir de Hicran vardı o zamanlar. Şimdi ikisi de yok. Yaktıklarımı tekrar yazacaktım. Salonda, pencere kenarına oturmuş dışarıyı seyrederken, sarı ışık altında. Hicran da yokken. Bu yazacaklarımı da yakabilirdim belki ilerde. Acım tazeyken yazdım diye. Gerçi pek acı hissetmiyorum ama. Terliğin tekini bulamadığım zamanki boşluk vardı şimdilik içimde. O durumda hiç değilse bir umudum vardı. Kanepenin altında olurdu büyük ihtimalle ya da koridorda. Bir keresinde bulamamıştım da asabi asabi tek terlikle dolaşmak zorunda kalmıştım. Gözümün önünde gömdüler Hicran'ı. Daha herhangi bir asabiyet yok. Ama hüzün de yok. Yeterince hüzünlü olmadığımı karar verip, yalnızlık konusuna yöneldim.

Yalnızlık deyince; herkesten, her şeyden uzaklaşmak istediğim dönemleri hatırladım. Hicran'ın, ablasında kaldığı zamanlardaki yalnızlık deneyleri pekiyi geçmemişti gerçi. Ev, üstüme üstüme gelmişti her seferinde. Yalnız bırakılmak değil de yalnız kalmaktı isteğim ama fırsat olmamıştı. Şimdi ise hem yalnız kalmıştım, hem yalnız bırakılmış. Mecburi bir yalnızlığa hazırlanmamıştım kendimi ama. Şimdilik yalnızlıkla ilgili de şiir yazmaya hazır değildim sanki.

Ölümü düşündüm bir an. Otuz beş yaşında korktuğumdan daha az korktuğumu fark ettim ölümden. Hele de Hicrandan sonra. Mecburi bir ölüm olacaktı benimkisi, yalnızlığım gibi.

Floresanı kapatıp salona geçtim. Pencere kenarına oturdum. Saat on. Dışarıyı seyredeyim dedim. Evimiz çarşının en işlek caddesinin bir alt sokağında. Zemin katta oturuyoruz. (Oturuyorduk) Çarşının gürültüsü duyuluyor geç saatlere kadar. Bizim sokağa, çarşıda park yeri bulamayanlar park eder genelde arabalarını. Kaldırımı çıkarır bazıları. Kaç kere dedim yöneticiye, demir koyalım kaldırımı diye. Biliyorum, kendi arabası için yapmıyor. O park edince sokak neredeyse görünmüyor. Geçen sene biri kamyonetini park edip bir hafta uğramadı. O sabah perdeyi çeker çekmez "Dinç Peynirçilik" yazısıyla karşılaştım. Akşamüstü gider dedim, gitmedi. Eve güneş girmiyor. Pencereyi de açamıyoruz, ekşi peynir kokusundan. Arabanın üzerindeki numarayı aradım, kimse açmadı. Gece bir ara baktım, araba yok. Nihayet dedim, yarın güneşi göreceğiz. Sabah, araba yine orada. Kapıcıya sordum, çarşının sonundaymış dükkânları. Bir konuşmak lazımdı artık. Uzun zamandır çarşıya çıkmadığımı fark ettim. Değişen pek bir şey yok. Dükkân tabelaları hala uyumsuz, yoldaki çukurlar hala mevcut ve geniş. Yetmezmiş gibi çukurlar yağmur sularıyla doluydu. Arabalar geçince cadedeki mağazaların camlarına yapışıyordum. Ceket Sabri'nin emanetiydi. (Ne emanet, ne emanet! Ne de olsa evden çıkmıyorum diye pijamaları dışında neredeyse her şeyini dağıttı. Ben de bir davette giyerim diye aldıydım da, üstümde kalmış altı aydır.) Gerçi canım da emanetti ama arabalar yaklaşınca hangisi için telaş yaptığımı bilmiyordum. Yapıştığım mağaza camlarının arkasındaki gençlerin, beni göstererek gülmeleri beni de bu caddeye emanet hissettirdi. Şimdi ortamda üç emanet vardı. Sonunda çukurlardan birine girdi ayağım. Ayakkabım, çorabım hep ıslandı. Cık cıkıldım önce. Sonra etrafta cık cıklarına ortak olup benimle beraber belediyeye söylenecek (sövecek) birini aradı gözlerim. Nafile. En son, kendi duyabileceğim kadar, "Bu ne ya! Her yer köstebek yuvasına dönmüş" diye söylendim. Söylendiğim anda da pişman oldum. Deyimlerden, hele de ezbere söylenenlerinden hoşlanmazdım. Sanki çok biliyordum da köstebek yuvasının neye benzediğini!

Buldum dükkânı. Gençten bir çocuk karşıladı beni. Dükkânın arka tarafında iki adam, hararetili bir tartışmaya girişmişlerdi. Ben içeri girince durdular. Hoş geldiniz, ne lazımdı dedi çocuk. “Arabanızı çekmeniz lazım” desem, adamların “hayırdırına” karşılık verememekten korktum. Hararetleri bana yönelebilirdi. Yaşıma hürmet etmezler diye düşündüm. Yaşlı amca dediğin peynir sorar, pazarlık yapar, alır ve gider. “Köy peyniriniz var mı?” diye sordum. Hâlbuki yolda o kadar da prova yapmışım.

“-Araba sizin mi?

-He, bizim, ne olacak?

-Şey, bizim ev, güneş, havasız, Hicran, alçak pencereler, gitme dedi ama peynir kokusu...”Şıtır şıtır terler... Ne gerek var.

-Hangisi taze peynir demiştin?

-Şunlar amca, bu sabah geldi. Şöyle bir tat istersen.

Arkadakiler asli gündemlerine döndü. Peynirle pek aram da yok ama belki vesile olur da sohbet ederken araya bir yere sıkıştırırım araba konusunu diye düşündüm. Başladım peynirleri tatmaya. Arada salamuraları da tattırıyordu çocuk, konuyu açmama fırsat vermeden. En son dil peynirine geldiğimde midem ekşidi, gözüm karardı. Tansiyon haplarım evde kalmıştı. Gözümü açtığımda arabadaydım. Şoför koltuğunda genç çocuk. Gömleğimin iki uç düğmesi açılmış, yüzüm göğsüm sırlıkslandı. Ekşi bir koku vardı. Yoksa diye düşündüm. Evet, büyük ihtimalle o arabayla götürüyordu beni hastaneye. Biraz dolaylı olmuştu ama sonunda araba kalkmıştı oradan. Hastanede tansiyonuma bakıldı, serum taktılar. İlaç yazdı doktor. Çocuk reçeteyi elimden kapıldığı gibi eczaneye koştu. Seni evine bırakacağım amca dedi. Gerek yok, dolmuşa atlar giderim dediysem de ısrar etti. Evi tarif ettim. Sokağa girince “biz de arabayı sürekli buraya park ediyoruz” dedi. Yine pencere önüne çaktı arabayı. Cebinden bir kart çıkardı.

-Bak amca, fenalaşırsan kartın üzerinde dükkânın numarası yazıyor. Ararsın, hemen gelirim. “Aradım da açmadınız” diyemedim.

-Bir de amca sana zahmet arabaya göz kulak olsan, geçen gün çocuklar lastiğin havasını indirmiş.

-Olur, evladım, arabanız bana emanet, dedim.

Ekşi peynir kokusuyla, sürekli gözümü ve Türkçemi tırmalayan beyaz fon üzerine yeşil ‘Dinç Peynirçilik’ yazısıyla, memeleri dolgun mutlu inek fotoğrafı ile bana emanetti araba. Dükkânı taşıdıkları güne kadar.

Çarşı boşalıyordu yavaş yavaş. Bizim sokağın payına da yakındaki kahveden çıkan gençler düşüyor. Eve kadar kapanmayacak gürültülü hesaplar. Bülent de geçti sokaktan, Sabri’nin oğlu. Babası anlatmıştır artık Hicran’ı, bana uğrayacak kesin diye bekledim. Bizim tarafa bakmadı bile. Dün geldi bu. Hicran için geldi sandım ilkin. İzin almışmış, babasını ziyarete gelmişmiş de babasının, bütün kıyafetlerini dağıttığını fark etmiş. Babası bunama belirtileri gösteriyormuş. İşe bak ki bunak Sabri kime ne kıyafet verdiğini not etmiş de Bülent benden de ceketi almaya geldiğini söyledi. Ceketi verirken “Ben de zaten bu aralar getirecektim de, işte Hicran öyle olunca” diye bir şeyler geveleyecektim de baktım ki dinleyesi yok, vazgeçtim. Neyse, emanetlerden biri gitti, iyi oldu.

2 Kasım

AŞK İÇİN SAVAŞMAK

Sena Nur Uslu

Gözlerimi kırpmadan kanepeye bakıyordum. Oraya o kadar çok bakmıştım ki kanepenin her santimini ezberlemiştim. Heyecandan kalbim tekliliyordu. Her şeyden habersiz televizyon izleyen anne ve babama evlenmek istediğimi nasıl söyleyecektim? Annem kesin karşı çıkacaktı. "Yirmi iki yaşında ne evlenmesi?" diyecekti. Hele babam işsiz olduğunu duyunca direkt reddedecekti. Bunların hiçbirine hazır değildim. Annemle babamın yüzüne bakmaya bile korkuyordum. Sanki gözlerime bakınca her şeyi anlayacaklarmış gibi geliyordu. Yavaşça elimi alınma götürdüm. Boncuk boncuk terlemiştim. Bir anda ayağa kalkıp banyoya gittim. Elimi yüzümü yıkadım. "Artık konuşabilirsin." dedim kendi kendime. Geri salona geçtim. Gözlerimi kapattım. Derin nefes alarak kendime güç verdim. "Anne! Baba! Sizinle mühim bir konuda konuşmamız gerek," dedim. Annem televizyona verdiği dikkati çekti. Merakla suratıma baktı. "Tamam, seni dinliyoruz kızım." Diye cevap verdi. Televizyon sesi dikkatimi dağıtıyordu. Bu sebeple kumandayı elime alıp televizyonu kapattım. Anne ve babamın tam karşısına oturdum. Konuyu uzatmadan her şeyi bir anda söylemeye karar verdim. "Benim hayatımda biri var ve biz evlenmeye karar verdik." Annem, gözlerini kocaman açarak, "Ne?" Diye bağırdı. Babamsa henüz duyduklarını sindirememişti. "Duydun işte anne," dedim anneme. "Asya, bu yaşta ne evlenmesi? Daha okulun yeni bitti. Seninle ilgili ne hayallerim var benim. Daha Dünya'yı dolaşacaksınız. Yeni diller öğreneceksin," dedi annem. Annemin sözleri kulağımda uğultulara dönüştü. Başımın döndüğünü hissediyordum. Ellerimle başımı tuttum. Babamın, "Evleneceğin adam ne iş yapıyor?" Demesiyle kendime geldim. Kafamı yavaşça babama doğru çevirdim. "Üniversitede matematik öğretmenliği okumuş ama henüz çalışmıyor. Merak etmeyin. Biz evlenene kadar mutlaka bir iş bulacak." Babam, annem kadar sinirli değildi. Bu yüzden gayet sakin bir şekilde, "İşsiz adama kız vermem ben. Gitsin iş bulsun sonra evlenin," dedi. O an kan beynime sıçradı. Kendimde değildim. Sinirle ayağa kalktım. "Evlenmek için sizden izin istemiyorum. Sadece size haber veriyorum. Siz izin verseniz de vermeseniz de ben Okan'la evleneceğim." Diyerek resti çektim. Sonra da odama kaçtım. Kapımı sertçe kapattım. Ellerim titriyordu. Annem ve babama ilk defa bu kadar sert tepki vermiştim. Kendimi çok tuhaf hissediyordum. Yatağıma oturdum. Odamdaki eşyalar sanki bir yabancıya bakar gibi bakıyorlardı. Sanki boş duvarlar "anne ve babana bu kadar sert tepki vermemeliydin," bağırıyordu. Odamın üstüme üstüme geldiğini hissediyordum.

Biri odamın kapısını çaldı. Gücsüz bir sesle, "gel" dedim. Annem içeri girdi. Gülümsüyordu. Belli ki siniri geçmişti. Yatağımın bir köşesine oturdu. Elleriyle saçlarını okşadı. "Madem evlenmeyi bu kadar çok istiyorsun. Erkek arkadaşını müsait bir zamanda bize akşam yemeğine getir de tanışalım." Duyduklarıma inanamıyordum. Annemin söylediklerini duyunca karnımda kelebekler uçmaya başladı. İçimden bir şey akıyordu. "Gerçekten mi?" Diye bağırdım. Annem, "evet," dedi. Hemen ona sarıldım. "Teşekkür ederim, teşekkür ederim," diyerek odanın içinde dans etmeye başladım. Huzur bu demektir. İnsanın sevdikleriyle aynı fikirde buluşabilmesindeydi. Annem, "Deli kız," diyerek odadan çıktı. Hemen Okan'ı aradım. Müjdeyi verdim o da çok sevindi.

Hafta sonu Okan bize akşam yemeğine geldi. Gayet sakin bir şekilde yemek yedik. Babam yemek boyunca Okan'a sorular sorduğu için zavallı erkek arkadaşım kendini sınavda gibi hissetmişti. Gece Okan evine gittikten sonra babamın karşısına oturdum. Erkek arkadaşımı nasıl bulduğunu sordum. Şöyle cevap verdi: "Asya, erkek arkadaşın işsiz. Böyle biriyle nasıl evlilik hayali kuruyorsun hiç anlamıyorum. Üstelik ideolojik fikirleri hiç bizim ailemize uygun değil. Bu yüzden bu evliliğe karşıyım." Babamın sözleri kalbimi çok kırmıştı. Tek laf etmeden odama gittim. Karar vermiştim. Bu evlilik için onay beklemeyecektim. Gerekirse gizli gizli evlenecektim.

Ertesi gün Okan'la buluşmak için evden çıktım. Onunla her zaman bulduğumuz parka gidip banka oturdum. Heyecanla erkek arkadaşımın gelmesini bekledim. İçim kıpır kıpırdı. Dün geceki üzüntülerimin hepsini dün de bırakmışım. İçimde en ufak bir keder yoktu. Okan geldi. Heyecanı yüzünden okunuyordu. Halimi hatırıma sormadan, "Hayatım, ailen beni nasıl buldu?" Diye sordu. O an yüzüm düştü. Gözlerimi yere indirdim. "Maalesef sevgilim, babam da annem de bu evliliğe karşı. Yapacak tek bir şeyimiz var. Gizlice evlenmek." Okan, bunu duyunca çok şaşırıldı. "Gizlice evlenmek mi?" Diye sordu. "Karşılarında durup onlarla savaşmak varken neden gizlice evlenelim?" O an kafamı yerden kaldırdım. "Ben ailemle savaşmam." Diye cevap verdim. "Ya gizlice evleniriz ya da ben bu ilişkide yokum." Okan, boş bakışlarla bana baktı. Ellerimi tuttu. "Ben korkak gibi kız kaçırmam. Sevdiğim kadın için mücadele ederim, savaşırım. Sen beni savaşacak kadar sevmiyor musun?" Diye sordu. Akan gözyaşlarımı sildim. "Herkes savaşacak kadar güçlü olmak zorunda değil. Eğer beni sevseydin tutar kolumdan götürürdün. Demek ki yeterince sevmiyormuşsun. Canın sağ olsun." Dedim ve arkamı dönüp gittim. Bir daha da onu hiç affetmedim.

TURGUT UYAR SORUŐTURMASI I. BÖLÜM
Hazırlayan: Mert Mevlüt Gökçe

Turgut Uyar Neden Büyük?

Hasan Bozdaş

Öldüğü gün/ Hepimizi işten attılar. Ben önce bu dizede buluyorum Turgut Uyar'ı. Bunu bazı İkinci Yeni şairlerinin kendilerini boğuluyor gibi resmettikleri politik bir atmosfere ve bu atmosferde Uyar'ın taşıdığı pelerine bakınca hemen anlıyoruz, bu pelerin bazılarının önüne çekilince görünmez taklidini mecbur kılmış olabilir muhatapları açısından. Şiir patronaj altında da, patronajdan kurtulduğunda da hep politik olmuştur, sadece retorik olarak anlaşılması bunun dışında elbette. Bu yüzden, belki bir kural belki bir tespit olarak işaretleyelim ama şair özne politiktir, müstakil ve politik.

Uyar'ı sadece estetik bir özneye sıkıştırmak haksızlık olur. Modernizm ile en güzel hesaplaşmalardan birini verdi, uygarlığı karşısına aldı, getirdiği çözümler bakımından belki zayıf kaldı ama zaten şair sonuca götürmekle yükümlü müdür ki. Uyar, Hayriye Ünal'ın deyimiyle “insanlığın başlangıcından bu yana her şeyi kucaklama arzusunda” bir şiir yazmıştır. İnsanın meselelerini duygusal ve düşünsel bir dengede ele almıştır. Huzursuzluktan bile kaçarken hayata yaslanmıştı.

Kent toplumunun, tüketim toplumunun dayattığı huzursuzluk üzerine sinmiştir ve bununla dolaşmaktan geri durmaz. Taşradan kente gitmenin sersemliğini, bir konfor alanı olarak görmeden, soğukkanlı ve diri, genelde soğukkanlılık ölülere özgüdür çünkü mutsuzluğunun tasarımını bir mühendis titizliğiyle işlemiştir; burada ontolojik köklerini tabiatta arayan mutlu bir mutsuz tanımlı yapıyorum aslında.

Uyar, arayışlar döneminde olan Türk şiirini zamanında bir manevrayla doğru bir rotaya yerleştiren kokpit ekibinden biridir. Zaten o yıllarda şiirinde uçak geçen başka şair de var mıdır emin değilim, bu yüzden benim için bir kez daha büyüktür. Çünkü onun gittiği uçak, hala dünyayı bir asır daha dolaşabilecek teknolojik donanımdadır, üstelik yakıt gereksinimi de yoktur, uçakta kendisini yabancı hisseden de. Mehmet Can Doğan'ın ifadesiyle geleneği doğrulayan, Mustafa Kurt'un deyimiyle ise realist estetiğin tam karşısındadır. Yeni, toplumcu ve özgün, Garip şiirinin akıntısına rağmen karaya çıkabilen, imgesel ve epik, Türk şiirinin kaynaklarını ve damarlarını taşıyan bir akciğerdir Uyar.

İkinci Yeni şiiri benim için bir hâkim tepedir aynı zamanda, onu tırmanarak Türk şiirinin haritasını çıkarıyorum ve görüyorum ki yarım yüzyıldan uzun bir süredir soluğunu yitirmemiş bu akciğer hala yeni damarlar açmaya devam ediyor, söyledikleri eskimek bir yana, yeniden açılıyor.

Ertuğrul Rast

Turgut Uyar'ın Arz-ı Hal (1949) ve Türkiyem (1952) kitaplarında yazdığı şiirlerle Dünyanın En Güzel Arabistanı (1959) ve daha sonrasında yazdığı şiirler arasında büyük fark olduğunu görürüz. Hem biçimsel açıdan hem içerik açısından Uyar şiiri yeni bir aşamaya geçmiştir. “Belki de bir su dönemi.”dir bu Uyar'ın deyimiyile. Bu yön değişiminde ciddi bir akıl vardır, Hayriye Ünal'dan ilhamla poetik akıl da denilebilir buna. Uyar bir tür akıllı kehanette bulunur insana ve topluma dair. Allen Ginsberg kehaneti poetik bir biçimde şöyle tanımlar: “Yüz yıl sonra da bilecek ve hissedilecek bir şeyi bilmek ve hissetmektir. Bunu yüz yıl sonra da anlaşılacak şekilde bir imayla yazıya dökmektir.” Uyar işte tam da bunu yapmıştır, bizim ne bileceğimizi, hissedeceğimizi bilmiştir yıllar öncesinden. Sürecin sonunda elbette klasikler gelmiştir, eskimeyen klasikler. Uyar “uzak görüşlülüğüne inanıp suların” Göğe Bakma Durağı, Geyikli Gece, Açlık Çoğunluktur, Malatyalı Abdo İçin Bir Konuşma ve Terziler Geldiler gibi klasikleri yazmıştır. Bu klasikler Turgut Uyar'ı büyük şair mertebesine taşımıştır. Aynı akli Uyar'ın düzyazılarında da rahatlıkla görebiliriz: Efendimiz Acemilik, Çıkmazın Güzelliği, Çoğunluğun Ozanı başlıklı yazılar başlı başına birer klasiktir, yani Turgut Uyar düzyazıda da büyüktür.

Eray Sarıçam

Aslında herkes tanıdıkta onadır. Herkesin bir tanıdığıdır. Hiç olmazsa aşınadır herkes, gözü keser bir yerlerden. En fazla göz ucuyla kesen biri için bile tanıdık bir dünya yaratır. Boşuna değil yani, akademinin de şairlerin de popüler kültürün de tartışmasız ittifak ettiği bir isim olması. Bu denli büyük bir ittifak başka kimde görürüz? Cemal Süreya'da mı, İsmet Özel'de mi? Bunca kişi, bunca yıldır bir şair hakkında konuşuyorsa, o şairin öyle ya da böyle müzeliği olması, pop figürü olması gerekirdi. Ama Turgut Uyar, dünyalarının çeşitliliği ve genişliğiyle hem müzeyi hem de pop kültürü yıkıp geçer bir ömür.

Evet, birden çok dünyası vardır Turgut Uyar'ın. Ama bu dünyalar onda tek bir şiire kapı aralar. Tüm dünyalara yayılan o tek şiir, Uyar'ın büyüklüğünü ortaya koyar. Bütün o sayıp dökmeler bunun içindir. Tüm bu dünyalarda yalnız kendi tecrübesini yazar. Deneyimlemediği bir dünyanın yeri yoktur Uyar şiirinde. Sevgi de mutsuzluk da Türkiye de hep bu deneyimin çıktılarında. Bu yüzden Uyar şiiri akıl ya da duygunun değil, duyumsamanın ürünüdür. Bu “vasat” tavır, onun epik-lirik arası bir şiire, bir hayat yoğunluğuna ulaşmasını sağlar. Böylece klişeden uzaklaşır ve her seferinde yeniden başlar acemiliğe. Bitmemiş bir şiiri kovalar...

Genel geçere, yapıntıya yer yoktur Turgut Uyar şiirinde. Evrensel olanın değil de “İslâm kalmanın” şiirini yazar. Ondan Orhan Koçak'ın zihnindeki gibi sol-liberal bir şiir çıkmaz bu yüzden. Veya Akçaburgazlı Yekta'dan evrensel bir “ahlaksızlık”, “kuralsızlık” hikâyesi çıkmaz. Yekta'daki karakterlerin utangaçlığı, mahcubiyeti, cüretkârlığı ve hatta yüzüzlüğü salt bu topraklara aittir çünkü.

Kendinden önceki kuşakları çok iyi özümsemiştir Uyar. Hem akli önceleyen toplumluları hem de duygucu hececileri... Vasat olana ne kadar yaklaşırsa o kadar büyür Turgut Uyar şiiri, sınırlarını o kadar özgürleştirir. İlk iki kitabındaki tüm klişelere rağmen, onlarda da bu duyumsamayı (ilkel de olsa) görürüz. Uyar'ı, Edip Cansever'den ayıran da budur. Cansever, akılcı Garip'e yönelmişken; Uyar, duygucu hececilere hapsolmemiş, onlardan plansız programsız da olsa duyumsamaya varmıştır. “Ölüme Dair Konuşmalar 5” şiiri gibi.

Uyar'daki sürekli genişleyen dünyalar, onun zamanla ben'den biz'e geçmesini sağlar. Mesela Ece Ayhan ve Edip Cansever biz'e geçememiş, en iyi ihtimalle biz'in etrafında dolanmışlardır. Toplandılar ve Her Pazartesi bunun en yetkin örnekleridir. Tütünlük İslak'ta, “İslak donlar”dan bahseden Uyar, sonraki yıllarda “bir sürü çocuğu öldürdüler” diyecektir.

Emre Demir

Uyar, yalnızca İkinci Yeni şiirinin değil aynı zamanda tüm zamanların -Türk şiiri için- en çok okunan, bilinen şairlerinden olma başarısını göstermiştir. Hâlihazırda birçok şiiri veya mısrası gerek şairlerin gerek şiir okurunun diline pelesenk olmuştur. Tabii bunun muhtelif sebepleri var. Özellikle teknolojik gelişmeler, genel ağın yaygınlaşması, sosyal medyanın gücü, televizyon etkeni vs. şairin de şiirinin de tanınırlığını arttıran etmenlerdendir. Yine de bunlar tek başına veya topluca, elbette onun büyük bir şair olduğuna işaret etmez, üstelik çok da zayıf kalır fakat şair; ömrü boyunca şiirin safından ayrılmamakla, daima yeniliğe açık çizgisiyle, zaman zaman marjinal imge ve arayışlarıyla da kalburüstü olmayı başarmıştır denebilir.

Şair, bulunduğu grubun veya çağın etkisiyle zaman zaman marjinalleşen mısralar, imajlar kursa da bu, onun şiir diline hasar vermemiş; şiiri ses ve anlam bakımından iyi bir akışa sahip olmuştur. Onun bazı şiirlerinde tahkiyeye varan biçim, okurun ilgisini cezbetmeyi de başarmıştır. Söz konusu biçimin şairin “tutulmasına” vesile olduğunu söyleyebiliriz. Yalnız her şeyin fazlasının zarar olduğunu bildiğimiz gibi şiirde tahkiyenin ayarının kaçırılması da şiirin kendiliğini bozacaktır. Turgut Uyar bu anlamda kararında bir kurgu oluşturmuştur.

Turgut Uyar’ın “büyük şair” olmasını sağlayan önemli öğelerden biri de kuşkusuz eski şiire olan yatkınlığı diyebiliriz. Tabii bu yatkınlık, bir yetkinlik doğurmuş mudur, bu ciddi manada tartışılır. Divan şiiri inceliğini, derinliğini moderne taşımaya çalışması, buna cüret etmesi bile onun bir senteze varmaya çalıştığını ve arayış içinde olduğunu göstermeye yeter. Böylelikle gelenekten beslenen hatta geleneği bükmeye çalışan, zamanını da yakalamaya çalışan üretken bir şair çıkar karışımıza. 1970 yılında yayımladığı “Divan” da beyitlerle kurulu şiirlerinde dahi modern bir söyleyiş yakalayan şair, hem döneminde hem de daha sonra dikkat çekici isimlerden olmuştur. Son olarak şunu da söylemek yerinde olacaktır: Turgut Uyar ve diğer İkinci Yeni şairleri, şiirselliğin dahası şiirin yavaş yavaş özünden uzaklaştığı bir dönemin akabinde -Birinci Yeni sonrası denebilir- ortaya çıkmış ve buradan hız alarak güçlenmiştir. Tabii bunda dili kullanmadaki ustalıkları, özgün imgelemleri, sözcük bozumları, alışılmamış bağdaştırmaları, kadını cinsel bir varlık olarak şiire sokmaları, “şiire haysiyetini geri kazandırmaları” gibi sebeplerden İkinci Yeniciler ve özelde Uyar, Türk şiirinde rüştünü ispatlamış “büyük şair” sıfatına mazhar olmuştur. Pek tabii ki son söz ve seçim her zaman okuyucunun olmuştur, olacaktır.

Enes Talha Tüfekçi

Turgut Uyar, Türk Şiirinde anlatıyı başarılı şekilde uyguladığı için büyük bir şairdir. Uyar, tahkiyeleştirme tuzağına düşmeden anlatıya dayalı uzun ve akışkan şiirler yazmıştır. İmge, anlam, toplumsal duyarlılık, açıklık gibi şiirin bütün yapı taşlarını koruduğu için anlatsal dili etkili olmuştur. Uyar, yarattığı karakter ve olay akışlarını şiirin yapısal gereklerine mecbur bırakmıştır. Anlatıya dayalı dil, günlük hayatın gerçeklerine ulaşmayı kolaylaştırdığı için Turgut Uyar’ın kitlelere açılmasını sağlamıştır. Bu sebeple, Turgut Uyar’ı büyük yapan şey şiirin yapısal gereklerine ve onu diğer türlerden ayırt eden özelliklere halel getirmeden anlatıyı derinleştirebilmesidir. Anlatı, hayata uzanır ve oradan bize sahici sesler getirir. Şiirin katına yükseltilmiş sesler. İşte Uyar o seslerin sahibidir. Ve büyüktür.

Harun Yakarer

Turgut Uyar'ın büyüklüğü büyük iddialar barındıran şeyler söylememesinden geliyor bence. Sahici bir şair. "Sahici" kelimesi onu büyük yapan sıfat. Büyük ve çarpıcı şeyler söyleme peşinde değil. Ustalık numarası değil, acemi sahiciliğinden yana.

"Ben güneş saati kullanıyorum" diyor. Doğal olanın peşinde olduğunu anlatan mısralarından biri bu. Mekanik saatin tiktaklarıyla değil, hayatın büyük ritmiyle koşut yaşamak. Zamanının ve mekânının bir tanığı olmayan şiir yaşamayan bir şiirdir ona göre. Bu sahicilik aynı zamanda bana uzayıp giden yazma iştihayı veriyor. Büyük şairler insanı şiire daima çeker. Kana karışınca sürekli istenen bir şey olur şiir onun elinden.

"Su içse suya benzerdi biraz." Edip Cansever böyle diyor onun hakkında. Şekilden şekle girmek değil, bir şeyi anlatacaksa onu hakka'l-yakin bilmenin sahiciliğiyle alakalı bu.

İnsan ilişkileri, sosyoloji, ekonomi şiirinin içine işlemiştir onun. Mesela "lüle taşından gerdanlığa gücüm yetmemiş de / sana Sapanca'dan bir sepet elma almışım." Bu aynı zamanda bir isyan, bir başkaldırı isteği uyandırmıyor mu okuyanda? Doğrudan doğruya işaret ettiği kötülük, çığlık, bayağılık ve birçok aksaklık, bizde bir uyanıklık ve hareket hali oluşturuyor. Şiiri, sahicı bir itiraz şiiridir bu yanıla.

Gücün değil ezilenin yanındadır o. Mesela "oy pusulalarını ve seçimleri bırak / evet, seçimleri özellikle bırak / çünkü açlık çoğunluktur." diyerek ne siyasi çıkarlara göz kırpar ne de başkalarının ikbaline tarafgir olur. O gariplerden yanadır.

"İyi şiir ölümlüdür." ona göre. Çünkü bir şiir doğduğu zamanın ona biçtiği bedeni ve ruhuyla bir bütün olarak var olabilir. Zamanın şiire yüklediği anlam, o zamanın anlamıdır. İşte iyi şiir o anlamı elbet ve zorunlu olarak kendinde taşır, ama sonrasında o anlam ölür ve okurda okuma zamanına göre yeniden dirilir. Bunu yapamayan, yani hiç doğmamış olan şiir, ölebilir mi? Ölmeyen şiir, yeniden dirilebilir mi? Turgut Uyar kendi zamanının büyük şiirini o zamanın ruhunu şiirine vererek yazmıştır. Fakat bu şiir biz okurlarda, belki başka bir karşılıkla ama yeniden dirilmiştir. Sahiciliğin büyük faydası.

Sadece şiirleriyle değil aynı zamanda şiir üzerine yazdıklarıyla da sahicı. Özellikle Bir Şiirden kitabıyla şiir üzerine genel yargılar söylemek dışında bir şey yapması, doğrudan doğruya şiir tekini alıp incelemesi bu sahiciliğin ve söylediklerinin boş olmadığına göstergesi. Orada söylediği birçok düşüncesi şiirinde tecessüm ediyor. Onu büyük yapan şeylerden biri de bu.

DOĞANIN BAŞYAPITI: İSVİÇRE... İSVİÇRE’NİN BAŞYAPITI HEİDİ’YE MEKTUP Ülker Gündoğdu

Sevgili Heidi;

Dünyanın en güzel yeri neresi biliyor musunuz? Bir İsviçre Atasözü diyor ki; “Dışarısı güzel ama ev mükemmel.” Böyle bir doğaya sahipler ama evde olmak istiyorlar. Çocukluğa övgü diyelim biz bu söze, mesela: “Hayat güzel ama çocukluk mükemmel.” Anlamı olabilir gibi. Rüya gibi doğasına hayran kalacağınız, yüksek yaşam standartları ve kurallarına bağlı yaşamayı seven, kültürünü Batı, Orta ve Güney Avrupa’nın keşiştiği destinasyondan alan bir ülke burası. Biz ise özlediğimiz çocukluğumuzu bize mutlulukla hatırlatan Sevgili Heidi ile özdeşleştirdiğimiz bir ülkenin anılara sahibiz. Çocukluğuma okumayı sevdiren, aralarında Heidi’nin de olduğu en iyi yedi kitapla büyümüş biri olarak, kitapların dünyasıyla erken yaşta tanışmam konuları ve olayların geçtiği ülkeleri de anılarıma işledi. Çocuklara ve belki de yetişkinlere bile okumayı sevdirmesinin yanında karakterlere, ülkelere, doğaya ve hayvanlara sevlilmeyi, okura da sevmeyi temellendiren kitaplardan biriydi Heidi. Anılarımdaki İsviçre’yi, yazarken özlem gidermek için bu mektubu Sevgili Heidi’ye ithaf ediyorum.

Yetim ve öksüz kaldığında üç yaşındaydın Sevgili Heidi, iş bulan Dete teyzen seni beş yaşında bıraktığında, aksi büyükbabanı neşeyle kabullenecek olgunluğa gelecek kadar üzülmüştün. Dağlarda yaşamaya, kızıl günbatımını izlemeye, egzotik bitki örtüsüne ve çiçeklere âşık olmaya, doğanın tadını çıkarmaya başlamıştın. Anayurdun İsviçre, denize kıyısı olmayan Alpler, İsviçre Platosu ve Jura Dağları arasında bölünen, bir ülke olarak doğal güzellikler, ferah yaşam, medeniyet, saygı ve huzurdan daha fazlasını hissettiriyordu. Alpler toprakların daha fazla bölümünü kaplıyordu. Yaklaşık dokuz milyon İsviçreli, çoğunlukla en büyük şehirlerin bulunduğu platoda yoğunlaştığından köyleri ve doğal güzellikleri ayrıca yaşanasıdır. Federal otoritelerin merkezi Başkent Bern ile birlikte yirmi altı bloktan oluşan bir federal cumhuriyettir. Kuzey sınırında Almanya, batısında Fransa, güneyinde İtalya, doğusunda Avusturya ile Lihtenştayn yer alır. Bu şehirlerin arasında ilk sırada iki küresel kent ve ekonomik merkez olan Zürih ve Cenevre görülmeli çünkü İsviçre dünyadaki en zengin ülkelerden biri ve her birey en yüksek mal varlığına sahip olduğu bir yaşam düzenindedir. Zürih ve Cenevre sırasıyla dünyadaki ikinci ve sekizinci yaşam kalitesine sahiptir.

Asıl adını Paralara ve pullara verdikleri ülkenin, Latince adı olan Confoederatio Helvetica geçerli olarak kullanılıyor. Bu ad çoğu zaman Helvatia olarak kısaltılarak söyleniyor. Ülkeye duyulan güçlü bağlılık duygusu tarihi, federalizm ve doğrudan demokrasi gibi paylaşılan değerler ve kendini Alplerde yaşayanlar olarak tanımlama üzerine kurulmuş. Arkadaşın Peter Alplerden Sevgili Heidi, orada geceleri karanlıkta göz kırpan yıldızları izlerken samanların üzerinde uyumak gibisi yok.

Başkanlık sistemiyle değil, Ağustos 1291'de kurulan İsviçre Konfederasyonu ile yönetiliyor. Ant kardeşliği ile 14. yüzyıldan beri kullanılan Eidgenossen sözcüğünün yanında, 1499'daki Sawabian Savaşı'ndan sonra Swiss, Schweiz, Switzerland yani İsviçre sözcüğü sahipleniliyor. Türkçe'de başına "i" harfi eklenerek Latince kökenli dillerden aktarılan İsviçre sözcüğü, İngilizce'deki Swiss sözcüğü gibi 16. yüzyılda kullanılmakta olan Fransızca'daki Suisse sözcüğünden gelen etimoloji kökeniyle ülkenin İngilizce'deki adı Switzerland, 16. ve 19. yüzyıllar arasında kullanılıyor fakat günümüzde kullanılmayan ve Swiss ile aynı anlamdaki Switzer sözcüğünden üremiş. Switzer sözcüğü ise Almanca'daki Schwiizer sözcüğünden türemiş.

Ülkenin engebeli oluşuyla güney kısmında, kuzey kısmına göre dağınık yerleşime sahip. Dağlarıyla ünlü coğrafyasını yaklaşık yüz dağ oluşturuyor. Aşmak için tren, dişli demiryolları, teleferik ve diğer ulaşım araçları yaygın olarak kullanılıyor. Ülkeyi orta ve güneyinden kat eden sıradağlar olan Alplerin, zirvelerinin en yüksek noktası Dufour Zirvesi'dir. Dorukları arasında, bazılarında buzul bulunan vadiler yer alır. Bu vadilerde doğan Ren, Rhöne, Inn, Aare ve Ticino gibi başlıca nehirler; Cenevre Gölü, Zürih Gölü, Neuchatel Gölü ve Konstanz Gölü'ne dökülüyor. Burada bin beş yüz göle sahip İsviçre, Avrupa'daki temiz su rezervine de sahip olmuş oluyor. Yüksek dağlarla ayrılan birçok vadinin varlığı nedeniyle ekosistemi çok hassas ve kendine özgü ekolojilerin oluşturduğu zengin bir bitki örtüsü kapladığı için Mark Twain şöyle betimlemiş: "İsviçre, üzerine ince bir çim tabakası gerilmiş büyük, yumrulu, sağlam bir kayadır." Haksız değil.

İlkbaharda manzaralar romantik aşk hikâyelerinin resmedildiği bir tuvaldir. Hayret veren manzaraların oluşumuna yol açan ılıman iklimle sahip oluşu şaşırtıcı geliyor. Yaz ayları belirli bir sıklıkla yağmurlu ve mera için uygun olan sıcak nemli bir havada geçiyor. Bu nedenle ya baharda gidilmeli ya da kış aylarında çünkü yüksek noktalarda istikrarlı hava koşulları kayak, snowboarding ve dağcılık gibi en ünlü spor ve aktiviteler için sınırsız olanak sunuyor. St. Moritz'de bobsledin bulunmasıyla, kış sporları 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaygınlaşır. İlk Dünya Kayak Şampiyonası 1931 yılında Mürren'de ve 1934 yılında Saint Moritz da yapılır. Burası aynı zamanda 1928'deki ikinci Kış Olimpiyat Oyunları ile 1948'deki 5. Kış Olimpiyatlarına da ev sahipliği yapar. Dudak uçuklatan kış manzaraları doğanın büyük başarılarının ortasında hayalleri canlandırıyor. Bu durumu en iyi Bernard Pivot açıklayabilmiştir: "İsviçre sabahları kayak yapıp akşamları operayı gezebileceğiniz bir ülke, aynı gün kar ve palmye ağaçlarını görebileceğiniz bir yer." Denize kıyısı olmasa da palmye yetişen vadilerde sıcaklık terselmesi gözükmekte dolayısıyla güneşsiz dönemler de yaşanabiliyor.

Alpler'in güney tarafına yoğun yağmur yağdığı dönemlerde, kuzey Alpler'e sıcak Fön Rüzgârları getiriyor. Graubünden gibi geniş bölgelere oranla Valais gibi bağıcılığın yapıldığı güney batı bölgeler daha az yağış alıyor. En yağışlı hava koşulları Alplerin yükseklerinde ve Ticino Oantonuda görülüyor. Ormanların kapladığı sarp alanlardan vadilere doğru çoğunluğu kozalaklı ağaçlardan oluşan güzellikler sarıyor. "İsviçre küçük, sarp bir ülke, yanlardan çok inişli çıkışlı." Diyen Ernest Hemingway'in tam da dediği gibiydi, yoksa Alp yamaçlarında dağ keçisi, tavşan ve av kuşları nasıl yaşayabilirdi? Dedenin ineği, senin keçin, vardı Sevgili Heid, aynı benim gibi.

Elenora Duse göre: "İsviçre, çok az şeyin başladığı, ancak birçok şeyin bittiği bir ülkedir." Çünkü Dünya üzerinde eşi benzeri olmayan bir hükümet sistemi olan doğrudan demokrasiyle yönetiliyor. Uluslararası bankacılık sistemine göre çalışan üç yüz seksen beş banka faaliyet gösteriyor. Dünyanın her yerinden çok sayıda müşteriye gizlilik ilkesini esas alarak hizmet veriyor. Bu sebeple İsviçre'ye ekonomik göçmenler geliyor. İsviçre'deki işyerlerinde tercih edilen Almanlar'ın göçleri belirgin bir yükselişte. İtalyan vatandaşları toplam yabancılar içinde en büyük kesimi oluştururken, ardından Portekizliler, Sırp, Fransızlar göç ediyor. Diğer küçük göçmen grupları ise Türkler, İspanyollar, Makedonyalılar, Avusturyalılar, İngilizler, Bosnalılar ve Hırvatlar oluşturuyor. Burada yaşayan herkesin özel sigorta şirketlerinden ve sağlık sigortası veren kuruluşlardan bir evrensel sağlık sigortası yaptırmaları zorunlu tutuluyor.

Seni kimseyle paylaşmak istemeyen büyükbaban, dağın aşağısındaki Dörfli köyündeki okula göndermiyor çünkü onu Alp dede olarak bilen köylülerle, eskiden yaşadığı tartışma sonucu küsmüş Sevgili Heidi. Bir gün Dete teyzen çıkıp gelene kadar, kendini büyüleyici güzelliğe bırakır masalın bir yansıması olurdu. Yarım yamalak okula giden Peter, anlatırdı sana. Eğitimde dört dil konuşulan dil zenginliğine sahip olduğu halde; eğitimde İngilizce ilk öğretilen yabancı dil. Okulda eğitim gören öğrenciler yeteneklerine göre birkaç gruba ayrılıyor. Hızlı öğrenenler, daha ileri seviyedeki sınıflara ve daha yavaş bir eğitimle ihtiyaçlarına en uygun mesleklere yönlendiriliyor. En büyüğü olan yirmi beş bin öğrencisi ile Zürih Üniversitesi, kıta Avrupa'sında en iyi üniversite olarak kabul görüyor.

Nobel Ödülü zengini de İsviçreli bilim adamlarıdır. Bunlar arasında Bern'de çalıştığı sırada Özel görelilik kuramını geliştiren ünlü bilim insanı Albert Einstein en başta gelir. Son yıllarda Vladimir Prelog, Heinrich Rohrer, Richard Ernst, Edmond Fischer, Rolf Zinkernagel ve Kurt Wüthrich gibi daha nice bilim insanı Nobel Ödülü almış. Bugüne kadar çeşitli alanlarda toplam yüz on üç Nobel Ödülü İsviçre'ye giderken bunlardan dokuzu Nobel Barış Ödülü olmuş.

Büyük Hadron Çarpıştırıcısı tüneli ile CERN dünyanın en büyük laboratuvarı ve aynı zamanda World Wide Web'in doğum yeri olan, Cenevre ve Fransa'daki sınır komşusu Ain ortaklaşa olarak dünyanın en büyük laboratuvarına sahip. Ben çocukluğumda tanıdım seni, çocuklarım da seni ziyaretleriyle tanıdı Sevgili Heidi. Deney yapma şansı buldukları CERN Laboratuvarı parçacık fiziği çalışmaları için oluşturulmuş. Bir diğer önemli araştırma merkezi olan Paul Scherrer Institute'dır. Bugüne kadar çok sayıda bilimsel keşif de İsviçre laboratuvarlarından dünyaya yayılmış. Bunlar arasında LSD, Atomik kuvvet mikroskobu Nobel Ödüllü ve Velcro bilinenleridir. Yenidünyaların keşfini sağlayan Auguste Piccard'ın basınçlı balonu ve okyanusların en derin yerlerine kadar ulaşmayı sağlayan Jacquest Piccard'ın Bathyscaphe'ı de vardır.

İsviçre Alman edebiyatının klasikleri arasında Jeremias Gotthelf ve Gottfried Keller sayılıyor. Ayrıca 20. yüzyılda İsviçre edebiyatının tartışmasız devi olan Friedrich Dürrenmatt'ın, Die Physiker The Physicists ve Das Versprechen The Pledge adlı eserleri Hollywood filmi olarak sinemaya uyarlanırlar.

Fransızca konuşan yazarlar arasında Jean Jacques Rousseau ve Germaine de Stael sayılıyor. Charles Ferdinand Ramuz, eserlerinde köylülerin ve dağ sakinlerinin yaşamlarını ve onların zor çevre koşullarındaki yaşantılarını konu alır. İsviçre edebiyatının da başyapıtısın Sevgili Heidi. Frankfurt'ta tekerlekli sandalye ile hareket edebilen Clara'ya arkadaşlık etmen için götürülene kadar Alpler'de Alp deden ile yaşayan yetim bir kız çocuğunun mutlu öykünü anlatır. Tüm zamanların en sevilen çocuk romanlarından birisin ve İsviçre'nin bir simgesi haline gelmiş bir başyapıtısın Sevgili Heidi. Yazarın Johanna Spyri 1827 ve 1901 yılları arasında yaşamış, benzer konularda birçok eser yazmış. Kim bilir belki de yazarın kendi yaşam öyküsüsün Sevgi Heidi.

Elif Altıntaş - Nefertiti

SULU SOKAK'TA EVLER

Mehmet Aycı

Bir şehri sevdiğinde yüzünde bir ilkbahar
Gölgeni meyveye boğar köprülerinde
Irmak bir ayrı yeşil Hızır bir ayrı yeşil
Ali bir ayrı yeşil, tarih de tabiatla
Açıyor pencereden türlü çiçeklerini:
Bu kadar!

Irmağın kalbi en çok
İki dağ arasında atar.

Bir şehir bir kadından daha renkli giyinir
Sokağa öyle çıkar!
Aşk dokumalar kadar capcanlı buralarda
Aşk dokunmalar kadar tılsımlı örtülü
Sulu Sokak'ta varsın
Yek ahenk gazellere Baudelaire okuyadursun
Şiir terleten rüzgâr...

Ödenemez karşılığı o evlerde kalmanın
Evimde kalıyorum, evlerde kalıyorum
Varsın üzölsün kızlar...

Yeşil Irmak'a bana söyler sizden sakladığını
Sabah göğö ağdığıında havuzdaki yıldızlar
Akşam kendine akar...

Yeni bir şehir kuruyor sokakları yosundan
Sokakları çakıldan, aşktan ve sarmaşıktan
Bir şehri sevdiğimde yüzümdeki ırmaklar

